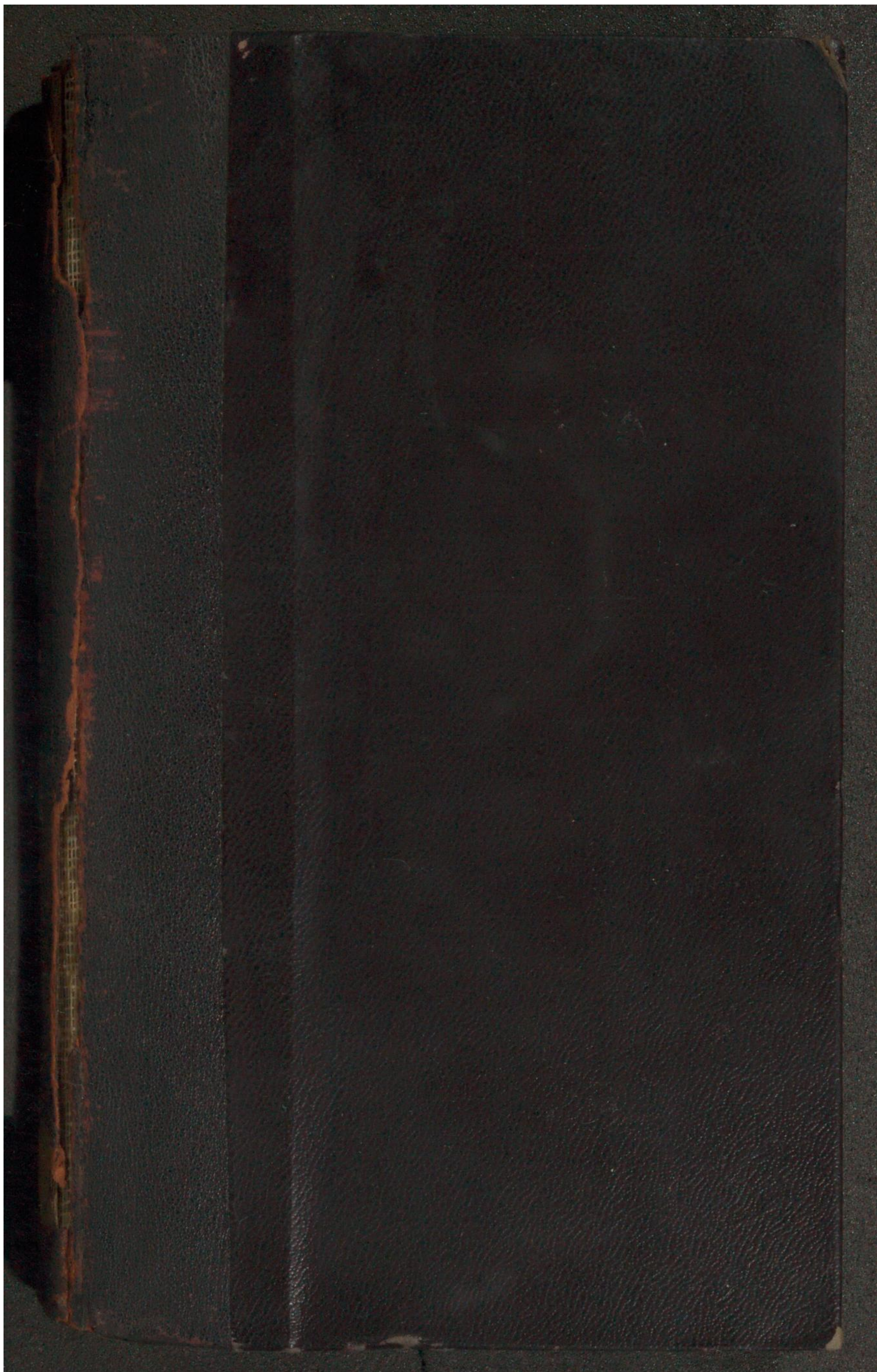
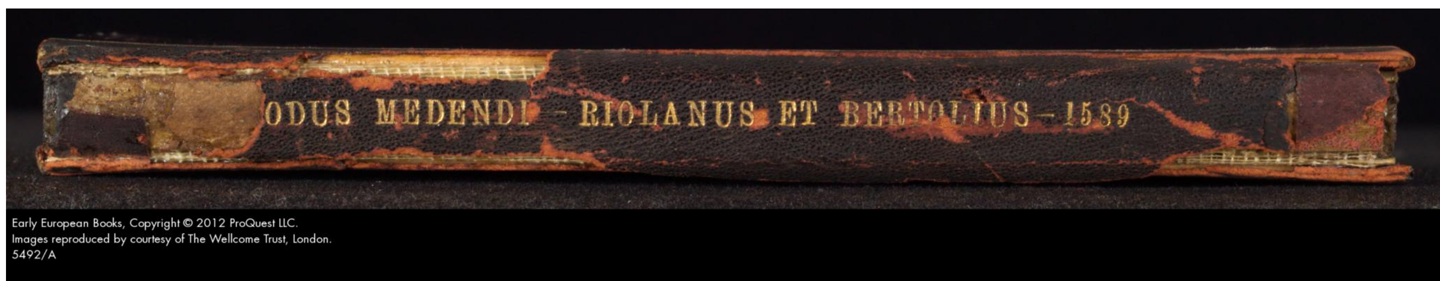
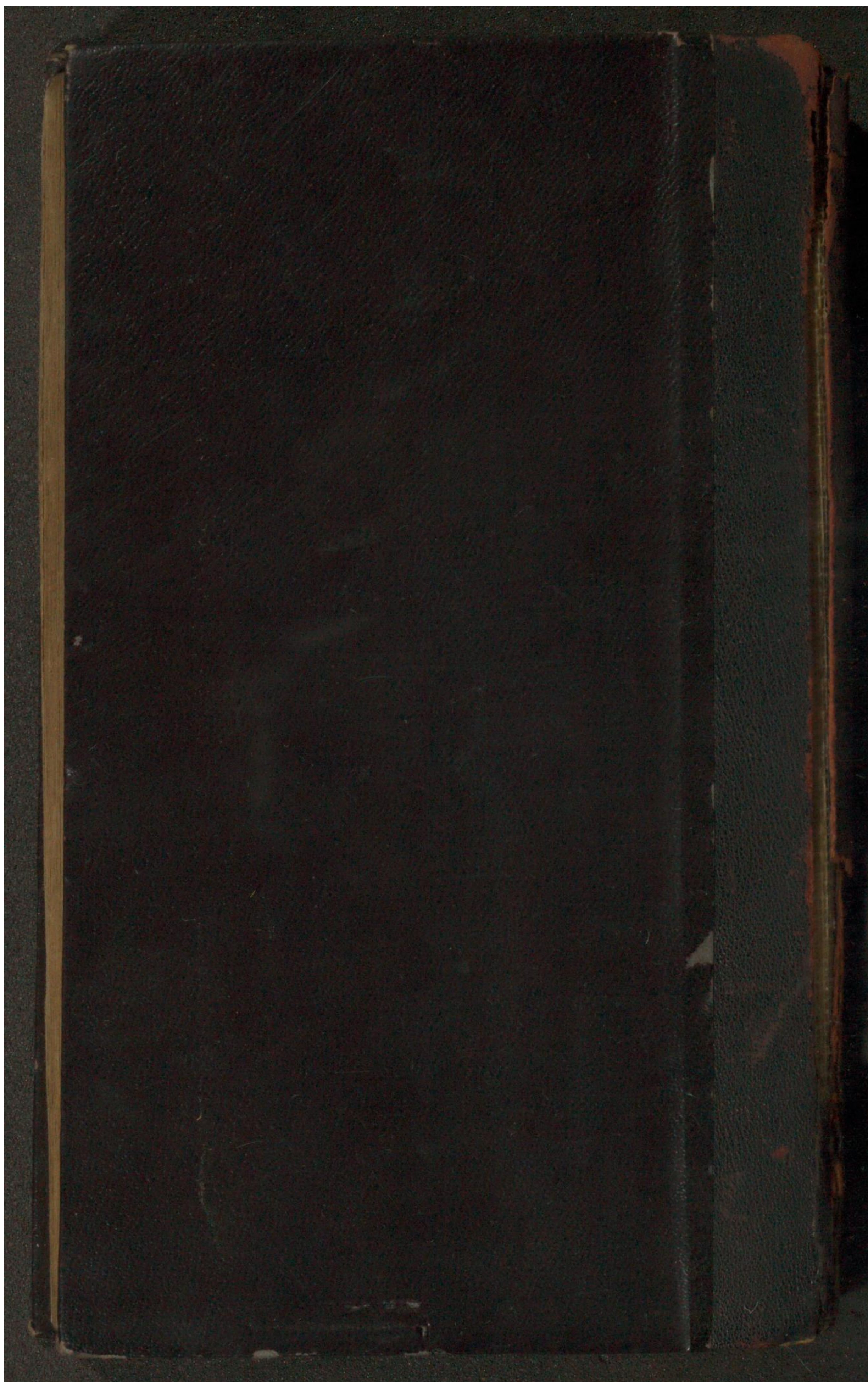

ODUS MEDENDI - RIOLANUS ET BERTOLIUS - 1589

METHODVS GENERALIS BENE MEDENDI,

Ad omnes Morbos recta ratione curandos summè vtilis & necessaria.

Io. Riolani & Alphonsi Bertotij opera primum in lucem edita.

Adiecta est Do. Iacobi à partibus Summula alphabetica morborum ac remediorum ex libris Mesuæ excerpta.

Ludouici Jungermanni

LVGDVNI,

APVD IACOBVM FABRVM.

M. D. LXXXIX.

IOANNIS RIOLANI LIBER I. de Generali METHODO medendi.

PRÆFATIO Ad S. P. Q. P.

NON est mirum (Patres Patriæ) si maiores nostri in publicis conuiuijs decantarint: O Sanitas tu maximum hominibus bonum: detracta enim sanitate, quid potest in hac vita esse gratum & iucundum? Fingite si placet Crœso, non Cyri, sed morbi tyrannide oppresso, Deum sanitatis aut opulentiæ liberam dedisse optionem, cui dubium est, eũ bona fortunæ cum summo corporis bono facilè permutaturum? At medicina est ars seruandæ & restituendæ sanitatis, præsentẽ quippe seruat, & absentem reducit: Itaq; certũ est, quantũ erat olim studium sanitatis, tanto in honore fuisse medicinam. Sed enim si quis hostẽ ciuitatis interfecisset, cõmendabatur encomio publico, erántq; Romanorum, vt Atheniensiũ, legibus, tyrãnicidis statuta præmia: Atqui morbus est summus & capitalis hostis ciuitatis, isq; non externus, sed ciuilis: nec ciuilis modò, sed domesticus, quem omnes, cuiuscunq; sint sexus, sortis & ætatis, natura duce refugiunt: non est monstrum im-

Vitam dare vnius Dei proprium est datam seruare, plus quàm humanum.

manius, non crudelior tyrannus, nullus denique nostræ vitæ capitalior inimicus. Ergo *si quis Hercules inuictum hoc genus monstri doceat arte superare, si Apollo aut Æsculapius aliquis sese vobis offerat, qui iuratum hostem humanæ naturæ & vestræ ciuitatis crudelissimum tyrannũ recipiat iugulandum, nónne vobis erit ἀλεξίκακος & tutelaris Deus? At Medicus ipso etiam nomine est morbicida, non fumiuendulus quidem Chymista, qui suo stibio morbos deploratos suscipit sanandos: non circunforaneus circulator, qui vanis pollicitationibus plebeculam miserè ludificat, & imposturis mulierculárum loculos exhaurit: non ambitiosus Chirurgus: qui sola operatione animosus, Medici titulo insolescit, acsi interiores affectus sensu cognoscantur, & manus opera curentur: non futilis seplasiarius, qui nulla temperamenti, ætatis, sexus, nulla cõsuetudinis & habitus corporis, nulla tẽporis habita ratione, remediũ quod vni & alteri profuit, quasi omniũ hominũ vna & eadem sit natura, ad quosuis promiscuè accommodat, vnóq; calopodio, vt est in prouerbio, omnes calceat: quibusdã odore solo, quinimò sola apprehensione cathartici aluus commouetur, alijs cassia, etiam mediocri quantitate sumpta, mortem attulit: quæ in dolore capitis, propterea quòd fumos excitat, & ad caput mittit, necnon in imbecillitate intestinorum, quia lubrica, plurimùm nocet. Agaricus est medicina domestica, atq;, si credimus Auicennæ, cardiaca ventriculo tamẽ infirmo, nauseabũdo, colicis doloribus obnoxio, & in principio morborum phlegmaticorum, tutò & sine periculo non datur: Rhabarbarum, benignum & pueris innoxium medicamentum, quia fumosum, in doloribus capitis*

pitis

pitis vitandũ, nisi aqua endiuiæ aut violarum temperetur, eiúsq; astringẽs substantia plurimis morbis est incommoda. Senna facit tormina, nisi corrigatur, nec tantùm flatulentis, sed etiam valdè siccis naturis noxia. Tantum refert ad bene medendum ἰδιοσυγκρασίας, id est proprias ægrorum, morborum & medicamentorum naturas cognouisse: quas cùm ex animi sententia ingeniosissimus ille Auerrois nõ assequeretur, medicinam, cuius erat peritissimus, non est ausus exercere: Aegyptij, vt est apud Herodotum, cùm intelligerent eße tam difficile ex arte mederi, quàm pulchrum & humanæ naturæ necessarium, singularum partium morbis proprios Medicos deuouerunt, ne pluribus intenti, in vna minus excellerent: & impunè nugiuenduli Sophistæ in luce mundi, in emporio bonarum artium, vobis conniuentibus, exigua pixide se conclusa tenere morborum omnium remedia per compita iactabunt? Duo sunt lumina faciendæ medicinæ tam necessaria, vt eorum altero citra manifestam iacturam sanitatis Medicus carere non poßit, ratio & experientia: per se naturáq; sua fallacem experientiam regit ratio, rationem vicissim experientia confirmat, quæ nihil est aliud, quàm operatio inartificiosa vsu solo comprobata: at Philosophi quod fit sine arte temerarium appellant, ídq; solum bene fieri, quod fit consilio & ratione totius populi, hoc est Dei, voce iactatur: Quousq; ergo ἀλόγους & inertes Empiricos feretis? Nunquámne bonarũ artium ignaros sufflones extra pomœria vestræ ciuitatis amandabitis? vt is solus pro Medico habeatur, qui philologiæ & philosophiæ, præsertim naturalis, peritus, causas & signa morborum cognoscat, qui humani corporis principia & elemen-

ta, humores, ſpiritus, ſingularum partium vſum & tẽ-peramentum, animæ facultates & functiones nõ igno ret, qui aeris, cibi, potus, exercitationis, perturbationũ, ſomni, vigiliæ, excretionis, retentionis mediocritatẽ ſa nis & ægris ex arte præſcribat, quíque remediorum tam ſimplicium quàm compoſitorum vires & vtendi modũ habeat in numerato. Credite mihi, Patres, Andabatarum more, clauſis oculis cum hoſte naturæ pugnat, quicũque iſtorum ignarus facit medicinam, nullúsque Medicus dici meruit, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων, qui minimum iſtorum ignorat. Quod nemini obſcurum erit, qui ſumma medendi capita à nobis breuiter & perſpicuè, quatuor libris comprehenſa, attentè legerit: quorum primo, tria Medico eſſe præcognoſcenda demonſtro, antequam de remedio cogitet, partem affectam, cauſam, & ſpeciem morbi, eorúmq. cognoſcendorum artem breuiter expono: deinde, vt in ueniendum ſit medicamentum, & inuento prudenter vtendum, maxima, ni fallor, facilitate explico. Secundus liber generum morborum, Similaris, organici, cõmunis, generalia & indefinita remedia indefinitè ex plicabit. Tertius ſingularum partium particulares morbos & propria remedia demonſtrabit. Quartus, vt ſcientiæ veritas exercitatione comprobetur, & rara ad finem artis reſeruentur, ſeniorum conſilia & ob ſeruationes continebit, quem ſi me Deus Optimus Maximus veſtræ ciuitati aliquandiu ſeruauerit, meis conſilijs & obſeruationibns exornabo. Quod ea tantum conditione exopto, ſi meam artem & induſtriam vobis vtilem eſſe cognoſcat.

METHO-

METHODVS BENE MEDENDI.

Curandorum morborum prima capita: Partem affectam, quæ produnt: Modi & causę compassionis.

Sectionis primæ Cap. I.

MEDICVS vocatus ad ægrum, primo loco obſeruet partem affectam, ſeu noſocomium: ſecundo cauſam: tertio ſpeciem morbi: poſtremo quærat remedium quod morbo & ægri naturæ conueniat, inuento prudenter vtatur: His enim capitibus tota therapeutica continetur.

Partem affectam, ſi ſit interior, neque pateat ſenſibus, hæc indicabunt: Situs partis, in diſſecto cadauere diligenter obſeruandus: Actio læſa: (ea enim pars per ſe, aut per conſenſum laborat, cuius functio læſa eſt) Dolor, ibi enim morbus, vbi dolor: Excreta, retenta: non eſt negligendus ægri decubitus: nam ſi exterior ſit affectus, grauius in partem affectam decumbit: ſi interior, contrà.

In primis verò contempletur, ſi pars affecta per ſe primo, an per conſenſum laboret: nam

parti primo laboranti primùm succurrendũ est, quia quæ condolebant, illa percurata, conualescent. Sex autem modis vna pars alteri compatitur, continuitate, medio, contactu, operis societate, communione vasorum, & famulatu, quos non absurdè ad tres reduxeris: Aut enim propter viciniã vna alteri consentit, vt cũ intestino recto & cũ vesica vterus, vicissímq. hæc vtero, vnde tenesmi, stranguriæ, & suppressiones vrinæ per consensum. Operis vel generis societate, condolet enim neruosum neruoso: Tum vasorũ communione, sic ventriculus consentit cordi per aortam & venam cauam, hinc syncope stomachica, cerebro per neruos, inde dolor capitis per consensum vẽtriculi, iecori per portam, lieni per venam, quæ melancholicum humorẽ per illius fundum transmittit ad appetentiam excitandam intestinis & gulæ, suis tunicis.

Auic. fen. 2.

Totidem sunt causæ condolentiæ: Aut enim materia ex vna parte ad alteram delata, sic cerebrum condolet ventriculo fumanti. Aut eadẽ denegata: hoc modo vocis instrumenta musculis thoracis cõpatiuntur: vox enim fit efflato spiritu, efflatur musculorum thoracis opera, itaque his male affectis, vox non fit omnino, aut male fit. Aut non affluente facultate, vna alteri condolet atque compatitur, sic luxata spinæ parte superiore, brachia; inferiore, crura resoluũtur: quæ tribus verbis Hipp. cõprehẽdit: Cõspiratio, inquit, & cõfluxio vna, sympathea omnia: cõspiratio per spiritũũ cõmeatũ, confluxio humorũ, cõpassio solidorũ: nã vtero cõdolent occiput, mãmæ & inguina.

Galen. 3. de Loc. affect.

Libro de Elementis

Duo-

Duobus signis deprehendetur affectus per consensum: si alteri superuenerit, vt febris inflammationi, cephalæa cardiogmo: aut si cum altero intendatur, & remittatur, sic dignoscitur suffusio per consensum: faciamus nauseam, acidum aut nidorulentum ructum, dolorémque stomachi consequutam cephalalgiam, non erit dubium eam per cõsensum ventriculi accidisse: augebitur coniectura si cum dolore ventriculi augeatur & minuatur.

Partis affectæ primum argumentum ab actione læsa. Cap. 2.

AD morbos arte & methodo curandos, non satis est nouisse tres differentias actionum, sed earum sedes & instrumenta, tam prima quàm secunda præscienda sunt, vt animalis principium esse cerebrum, cor vitalis, hepar naturalis: ad animalem pertinere, sensum, motum, imaginationem, discursum, memoriam: ad vitalem, arteriarum & cordis pulsationem, necnon respirationem, quia partibus agitur vitalibus. Ad naturalẽ, nutritionem, accretionem, & procreationem. Ad nutritionem referri attractionem, retentionem, coctionem, & reliquiarum alimẽti excretionem. Non est etiam ignorandum sensum fieri emisso animali spiritu ab anteriore parte cerebri ad sensoria per sensificos & molles neruos. Motum eodem à parte postica ad musculos influente per duros & motorios, qui originem habent à spinæ medulla, animã imaginari in anterioribus ventriculis cerebri, in medio cogitare, in postremo re-

cordari, temperaturæ cerebri & ſpiritus animalis auxilio. Cor ſimul & arterias dilatari, vt aer per os & nares inſpiretur, atque per cutem tranſpiret, vndique autem trahi vt temperet ardorem cordis: comprimi verò, vt fuligo per eoſdem ductus excludatur: reſpirationem lenem fieri à ſolo diaphragmate, vehementem qualis efflatio (quæ fit denſo & multo ſpiritu cõfertim erumpente) muſculorum thoracis miniſterio: internis enim dilatatis, inſpiramus, externis compreſsis, expiramus: internos appello, qui replẽt interſtitia coſtarum: externos, qui illis incumbunt. cum thorace dilatatus pulmo, per aſperam arteriam haurit ſpiritum, cuius qualitate potius quàm ſubſtantia cor fruatur. Sunt ergo quatuor inſtrumenta reſpirationis: Aſpera arteria, pulmo, diaphragma, & coſtarum muſculi: nutritio fit ſanguine ad ſingulas partes, veluti per tubos ab hepate deriuato: eſt enim opifex ſanguinis, venæ eiuſdem diſtribuendi media & inſtrumenta. Partes quarum publicum eſt officium, neque ſibi tantùm, ſed etiam aliis natæ ſunt, trahunt rectis fibris, retinent obliquis, expellunt tranſuerſis.

Quibus poſitis, & conſtitutis, ſi ſenſus vni duntaxat particulæ eripitur, neruum malè affectum eſſe, aut ſenſorium laborare coniectura eſt: ſi totum corpus ſtupidum reddatur, in principium ipſum nempe cerebrum (quod eſt primum & commune ſenſorium) cauſa referenda eſt, ſi pars aliqua priuetur motu, muſculus aut neruus motorius huius mali autor perhibetur: fortè tamen nõ in ipſo neruo, ſed in origine nerui vitium eſt: ea enim

Respiratis instra 4.

enim vertebra luxata, ex qua ducit originem, vis motrix non influit: qua methodo gloriatur Galenus, se multos paralyticos sanitati restituisse, admotis ad originem nerui, non ad partem resolutam, remediis, cùm audiisset illos ex alto in dorsum cecidisse. Si quis artus mouere nequeat, solumq; caput inflectat, ceruicis vertebras laborare certum est; si ne caput ipsum moueat, cerebrum male affectum est: sola memoria læsa, occiput laborat, illíque admoueri debent remedia: corrupta imaginatione, synciput: vitiata ratione, in vertice fons est mali. Si æger conqueratur de spirandi difficultate, enumeratione partium, quibus respiramus, quærenda est pars affecta, estque vna definienda remotione aliarum. Si pulsus à mediocritate recessit, cor per se, aut per consensum laborat, consentit autem omnibus ferè partibus per arterias. Si corpus non nutritur omnino, aut male nutritur, (hoc cachexiam, illud atrophiam vocamus) hepar male habere suspicamur. Si verò pars aliqua non nutritur, aut obstructæ sunt venæ, per quas excipit alimentum, aut pars imbecillior non trahit, non retinet, non coquit, non expellit. Quid multa? qui ex physiologia didicerit singularum partium vsum & actionem, neque ignoret quibus mediis & instrumentis vnaquæque perficiatur, ad hanc artem facilem habebit aditum. Qui verò eas ignorant, empirici; curant ex euentu, non arte & consilio.

Partis affectæ secundum argumentum à dolore. Cap. 3.

DOlor est tristis sensus, & naturæ molestus, molestia accidit soluta continuitate partis, aut eadem affatim alterata: dolorificum enim dicitur, quod subitò naturam partis immutat, aut eius continuitatem soluit: alteratur intemperie, præsertim calida aut frigida: humor enim & siccitas sunt qualitates patibiles, habentque lentam & ignauam operationem, dolor autem fit membro confertim, non sensim alterato. Quòd si cui videantur humor tendendo, siccitas conuellendo & rumpendo, dolorem facere, respōdendum hoc inanitioni, illud plenitudini tribuendum esse: atque etiam si quando humor pungit, hoc facit, quia talis, calidus, putris, acer, mordax, non per se & natura sua: neque enim datur humidum aut siccum ad tertium gradum, quod non sit calidum aut frigidum. Itaque quo iure Aristot. ex quatuor primis qualitatibus duas efficaces constituit, calorem & frigus, totidem patibiles, humorem & siccitatem, eodem Gal. dolorificam alterationem in calidam & frigidam intemperiem reiecit, quarum comparatione humida & sicca, vt sunt inefficaces, sic indolentes. Soluitur continuum quinque modis, vulnerando, rodendo, tendendo, comprimendo, conuellendo. Dolor autem quidam pungit, alius infert sensum grauitatis, punctorius est proprius membranæ, non tamen conuenit omni: nam quæ ossibus non alligantur, vt quæ pulmonem, cor, iecur, & vesicam inuoluunt, graui dolore vexantur, non pungente: hoc signo peri-
pneu-

pneumonia & hepatitis diſcernuntur à pleuritide dextri lateris: nam in pleuritide ſentitur dolor pungens, propter inflammatam membranam, quæ cohæret oſſibus, in pulmonis verò & hepatis inflammationibus, dolor grauis. Dolor pulſans oſtendit arteriam premi. Si pars acuto & vehementi dolore cruciatur, exquiſiti eſt ſenſus, non obtuſi, acuti ſenſus ſunt oculi, cerebrum, membrana, ſtomachus, vterus, & partes neruoſæ: obtuſum habent ſenſum, cor, hepar, pulmo, renes. Ceruix veſicæ exquiſitè ſentit, non veſica, fortè propter meatus anguſtiam & tranſitus difficultatem, doloris ergo magnitudo collum non veſicam affici declarabit.

Partis affectæ tertium argumentum ab excretis. Cap. 4.

QVod excernitur, aut eſt toto genere præter naturam, vt calculi, vermes: aut de ſubſtantia partis affectæ: vt ſi in dyſenteria, vlcerati inteſtini ramenta ſecedunt: aut parti adnatum, vt pinguedo craſsioribus inteſtinis: illa enim natura pinguedine illeuit, vt facilis & lubrica via fęcibus pateret: aut coctionis excrementum, ſtercus primæ, lotium ſecundæ, ſudor tertiæ: ſemen, & menſtrus ſanguis, quantitatis tantum ratione ſunt excrementa: excernuntur etiam flatus & humores criticè, vel ſymptomaticè, humores inquam tam naturales, vt ſanguis & pituita dulcis, quàm qui ſunt præter naturam, vt pituita vitrea & gypſea, bilis vitellina.

Conſiderandum autem in primis, quod excer-

nitur, si quale, quantum, qua via, quomodo, & quando decet, excernatur, obseruata consistentia, vt si sanguis per os reddatur, procedátne è faucibus, cerebro, thorace, an ex ventriculo: si per muliebria, ex vtero an à vesica: si enim vomitu redderetur, affectum esse ventriculum constaret: si tussiendo, thoracem, vel pulmonem: vtrum verò affectum sit, sic distingues: pulmo quia neruus illius tantum superficiem attingit, substantiam haud peruadit, non habet sensum, nisi grauitatis. Thorax verò, q̃a totus osseus & neruosus, exactè sentit, itaque si indolenter reddatur, de pulmone: si cum dolore, de thorace procedit. Ad hæc pulmonis vasa sunt maiora, sanguis biliosus & spirituosus: ergo si multus, tenuis, ruber, spumans, eiicitur: quis dubitet vas aliquod in pulmone: si verò paucus, crassus, & liuidus, in thorace, apertum, ruptum, vel exesum? Age verò, faciamus per aluum pinguedinem secessisse, suspicio est incipientis vlceris in crassis intestinis, quæ tum vlcerata esse constabit, quando secedent abrasiones tunicarum. Cúmque crassioris intestini crassior, tenuioris tenuior sit substantia, ab excretis quodnam vlceratum sit quis nō facilè coniecerit? quod ad medendi rationem, & ad prædictionem non parum conducit: crassiorum enim intestinorum vlcus per sedem iniectis, tenuiorum verò, sumptis per os remediis commodius curatur: & crassiorum intestinorum vlcera facilius sanantur, quàm tenuium, ieiuni autem vlcus lethale: vlceratum autem aliquod è tenuibus intestinis certius erit, si pus aut sanies permisceantur fæcibus,

vt ali-

vt aliquod è crafsis, ſi ſeparatim deiiciantur. Sed caue ne puris & pituitæ ſimilitudine decipiaris, quod vt auertas, iube ægrum deiicere, aut, in morbis renum vel veſicæ, mingere in matula aqua tepida ſemiplena, ſi quod eiicitur petat fundum, pus eſt. Nam phlegma, quia flatulentum & viſcidum, innatat: pus, aduſtione graue, deprimitur. Aut in prunas, excretum proiiciatur, pituita enim vt pus, non fœtet. Item puris color eſt cineritius, pituitæ albus, præterea pituita quia lenta & viſcida non patitur ſe diuidi, puris autem diuiſi partes à ſe inuicem abſcedunt, quod in aliis morbis, vt pulmonis & vteri, diligenter obſeruandum, vt ſit hoc ſemel & obiter dictum. pergamus: ſi caro cum lotio reddatur, vlcus eſt in renibus, ſi arenæ rubræ in matula ſubſident, ſuſpicio eſt calculi: ſi per vulnus chylus exit, venter perforatus eſt, ſi fęces, aliquod ex inteſtinis.

Partis affectæ quartum & poſtremum argumentum à retentis. Cap. 5.

CONqueratur aliquis de ſuppreſſa vrina, iube illum ſedere, contrecta pubem, ſi ex circumſcripto tumore veſicam plenam ſentias, obſtructio eſt non in renibus aut vreteris, neque enim conflueret lotium in veſicam, ſed in veſica ipſa, collo, aut vrethra: vtrum horum obſtruatur Chirurgus deinde cathetere explorabit, cuius ingreſſum ſi ſentiat impediri, malum eſt in vrethra. Ad hæc Platonis, & Ariſtot. diuino præcepto, quærendæ ſunt imprimis rerum differentium ſimilitudines, ſimilium differentiæ, mentitur autem

sæpe colicus dolor nephriticum, qui à retentis discernuntur, nam in nephritide vrina supprimitur, aluus fluit, in coli dolore aluus sistitur, vrina fluente: sic pars affecta simul & species morbi dignoscuntur. Quod dictum sit gratia exempli: hîc enim generalem duntaxat & indefinitam methodum curandorũ morborum docere, & primos signorũ fõtes explicare, ꝓposui, plurima suppeditabit q̃ in aliis libris tradetur specialior doctrina.

De Causa morbi, Sectio secunda.

Eiusdẽ est artis nosse causas & remedia morborum.
Hip lib. de arte.

DOctè, si quid aliud, scripsit Herophilus, oportere medicum quæ, qualis, & quanta sit causa morbi prius cognoscere quàm de remedio cogitet, quia non potest curari morbus nisi remota causa, non potest autem remoueri nisi cognoscatur. Illa autem aut est externa seu procatarctica, aut interior, eáque antecedens, aut coniuncta: De externa primum medicus sit sollicitus, licet enim remedio non oppugnetur, ad interioris tamen cognitionem maximi est momenti.

Si constet de præcedente diæta, (quæ quidem sex rebus quę vulgus non naturales appellat, continetur) medicus magno labore leuabitur, habebítq; iam dimidium facti. Cum enim sint neutræ & adiaphorę, bene vtẽti, salubres & sanitatis conseruatrices causæ, male vtenti, insalubres & morbi effectiuæ, de singulis ægrum percontetur: Aer iusto calidior inspiratus, alimẽti, medicamẽti aut veneni calidioris vsus, motus, vehemẽtior, ira, vigilia, excernẽdorũ retẽtio, vt lotij, stercoris, sudoris, aut cõsuetæ & solẽnis alicuius vacuationis, vt men-

mẽſtrui & hæmorrhoidũ: cõtactus calidorum, vt aeris, aquæ balnei, admoti medicamenti, calidos gignunt morbos. Aer verò & aliméta iuſto frigidiora (memineris autem definiendam eſſe mediocritatem ægri natura non abſolutè & per ſe) ſomnus, otium, metus, retinendorum, vt ſeminis & ſanguinis, quinetiam excrementorum omniũ immoderata profuſio, propter inanitionem ſpirituum, contactus frigidorum, frigidos gignunt morbos. Morbi ſicci, calidos, humidi frigidos vt plurimum comitantur: calor enim diuturnitate vel ſubito incremento accerſit ſibi ſociam ſiccitatem, frigus verò, quia parens cruditatum, humiditatem. Sunt qui cauſas morborum, & modos remediorum his quatuor capitibus concludant: aſſumptis, admotis, agendis, educendis.

Internæ cauſæ ſunt duæ, humores & ſpiritus quantitate peccantes aut qualitate, totidem modi, congeſtio & fluxio: Peccant quantitate, ſi excedant aut deficiant, natura enim temperie, temperies mediocritate definitur. Plenitudinem præcedunt otium & crapula, eandem ſequuntur torpor & dolor grauans: Inanitionem inedia & vehemẽtior tam animi quàm corporis motus antecedũt, eandem macies comitatur: Cacochymiam pariunt aeris & alimenti praua qualitas, adiuuant raritas cutis vel denſitas, rara enim externis, denſa internis patet iniuriis, nam ſi corpus libere non perſpiret, & ſanguis non diffletur, ſi fuligine non expurgetur, naſcitur putredo, obſtructionis ſoboles.

Cum ergo vt dixi interiorem morbi cauſam

exterior prodat, hanc primum medicus diligẽter sciscitetur, considerato in primis habitu patientis: si pinguis an macilentus, carnosus an gracilis. Deinde affectus simplices, pręsertim colorem cõtempletur, refert enim cutis colorem humoris toto corpore dominantis, flauus color bilem, niger melancholiam, albus pituitam, ruber sanguinem exuperare ostendit, cuius varietate tumorum differentiæ discernuntur. Idem in excretis diligenter obseruandus, nam sputum rubrum pleuritidem esse à sanguine, flauum, à bile, album, à pituita, nigrum, à melancholia indicat, pallidum, pituitam bili aut sanguini permistam. Vrinæ rubræ redduntur sanguinis permistione, nigræ, melancholiæ, flauæ, bilis, albæ, pituitæ & cruditatis: quorum varia permistione variè colorantur: non aliter deiectiones colore produnt humorem peccantem: non est negligendus deiiciendi modus, sonore enim deiectiones fiunt à flatu, flatus à pituita ab imbecillo calore.

A retentis tam certa ducitur coniectura quàm ab excretis, nam si consueta & solennis aliqua vacuatio supprimatur, vt menstrui aut hæmorrhoidum, habemus causam & originem morbi: si alicuius coctionis excrementum præter consuetudinem retinerur, lotium, stercus, sudor, causa morbi, si non coniuncta, saltem antecedens intelligitur: retentæ enim fæces fumos ad caput mittunt, vnde dolor capitis, vertigo, si iuuenis vidua suffocetur ab vtero, accusanda retentio seminis insueta, præsertim si menses pro more fluxerint.

Dolor quoque detegit causam morbi, nam si pungat

pungat, est analogus lassitudini vlcerosæ indicátque copiam humoris acris & mordacis. Tẽsiuus plenitudinem arguit, si cum grauitate, humoris; cum leuitate, flatus: Phlegmonosus, cum æger, mẽbra veluti cõtundi & ossa sibi frangi putat, ὀςοκόπον propterea vocat Galenus, plethoram simul & cacochymiam multam: Dolor pulsans indicat à copia sanguinis arteriam premi. Faciamus ergo quenpiã de lassitudine conqueri cõsiderandum, erit, si sit spontanea, & à causa interna, non externa, vt exercitatione vehementiore, túmque per singulas species tacita mente discurrendum, si cutem dicat sibi veluti acu pungi, vlcerosa est ab humore vt plurimum bilioso, raró à pituita salsa & putri, si sentiat in membris tensionem, subest plenitudo humoris flatulenti: si contundi membra existimet, multus humor subest, isque crassus & frigidus, qualis pituitosus, aut melancholicus. Pituita enim & melancholia non valdè acutos dolores inferunt, partim quòd crassitie sua obstruũt, & sensũ partis impediunt (impedito enim sensus & caloris commeatu pars obtusè sentit) partim quòd illam frigore stupefaciunt: itaque acutissimi, vt atthritici dolores, neq. fiunt à pituita, neq. à melancholia, nisi bili aut flatibus permista: argumento est, quòd his discussis reliquus tophus sit indolens.

Non est ignoranda consequutio morborum, nam sæpe vnus alterius est causa: Si cui brachium resoluitur, interrogandus est an apoplexia primùm laborârit, sæpe enim desinit in paraplegiam: si sit empyos, num prius angina, pleuritide,

aut peripneumonia vexatus ſit:his enim morbis
ſuccedit empyema,ſi tabeſcat, an ſanguinem ex-
puerit,nam ad ſputum ſanguinis tabes: ſi hydro-
pis incipientis,aut cachexiæ appareant ſigna,quæ
rendum,ſi inſigni aliqua & longa fluxione labo-
rârit, vt hæmorrhagia, dyſenteriæ aliqua ſpecie,
gonorrhœa,diarrhœa, diarrhœam bilioſam dy-
ſenteria,dyſenteriam teneſmus comitatur, prurі-
ſum ſcabies,vertiginem epilepſia,epilepſiam me
lancholia, febres erraticas quartanæ, nephritim
arthritis & contrà, materia hinc illuc translata.
a

De ſpecie morbi, Sectio 3.

SPecies morbi arte & methodo diuiſiua depre
hendetur, quã Plato in Philebo ſcribit eſſe do-
num deorũ, vnâ cũ Promethei lucidiſsimo igne
in terras demiſſum. Quærendũ in primis coniun-
ctum genus morbi:nam ſumptum cum parte af-
fecta definiet morbum. Sic Ariſtoteles docuit ac
cidentia πρώτοις δεκτικοῖς,id eſt,ſubiectis,quibus
primò per ſe inſunt, definire. Quoties igitur a-
ctionem partis manifeſtè læſam videris, eandem
morbo tentari affirmabis:ecce primũ & ſummũ
genus:conſiderandũ deinde ſi actionẽ partis,vt ſi
milaris eſt,lædat,an eiuſdẽ vſũ,quatenus alicuius
functionis eſt inſtrumentum,peruertat:an vtrum
que ſimul,hoc eſt,ſítne morbus ſimilaris, organi
cus,an cõmunis:ſimilaris morbus,intẽperies vo-
cetur:Simplex,vel compoſita:ſimplex calida frigi
da,humida,ſicca:compoſita,calida humida,calida
ſicca, frigida humida,frigida ſicca,nuda,vel cum
materia,ſãguine,pituita,aqua,flatu,alterutra bile.
Inſtru-

Instrumentum,partísve vsus,læditur, vitio con formationis,magnitudinis,numeri,situs: conformationis vitia sunt, in figura, meatu,læuitate,& asperitate:quę sunt species subalternæ morbi organici,vt dictæ intemperies morbi similaris. Vt enim pars similaris sana est,& actiones integras edit:trahit,retinet,coquit,& excernit, quæ temperata:& vsu suo probè defungitur instrumentum quod est iustę magnitudinis,partibus cõstat nec pluribus nec paucioribus quàm cõueniat, eisque bene sitis & connexis, item quod à natura fuerit bene conformatum: ita pars similaris laborat, si intemperata: Instrumentum male affectum est, si malè conformatum, partes similares, ex quibus constat,bene sitas & cohærentes non habet, eásque in magnitudine aut numero peccantes.

Solutionem continui diuidunt, tumores præter naturam,vlcera,vulnera,luxationes,fracturæ, quæ singula minutius subdiuiduntur:Tumorum enim multæ sunt species,phlegmone,œdema,erysipelas,scirrhus,emphysema: quibus definitè cognitis, proximum genus morbi innotescit: quod si coniunxeris parti affectæ,habebis morbi,quãuis innominati perfectam definitionem. Faciamus exempli gratia inflammari membranam cerebri per se primo,cerebrum per consensum,hæc species morbi,à symptomate, phrenitis, vocabitur, quærentíque quid phrenitis, si responderis esse inflammationem membranarum cerebri, per veram definitionem, nempe genus proximum cum parte primo affecta, respondebis: esto inflammatus oculus per consensum adnatæ,

ophthalmia erit,vt Angina, inflammatio muſculorum laryngis, internorum ſynanche, externorum cynanche,partium quæ anteſtant internis,paraſynanche:earum verò quę externis,paracynanche.Hîc velim lectorem obiter notare, quantus fuerit veterum labor in diſtinguendis & definiendis morbis,ſpecies autem & definitiones vſque adeo differentes natas eſſe ex diſſimilitudine partium affectarum:perge:inflammatio pulmonis:peripneumonia,hepatis,hepatitis,pleurę pleuritis dicitur, à partibus affectis deducta appellatione:Inflammatio glandularum,Bubo,(ſic enim Hippocrates vocat glandulas) Earum quæ ſunt pone aures(quæ ſunt emiſſaria cerebri)parotis:earum quæ ſunt ſub alis(vbi ſunt emunctoria cordis)bubo,vt plurimùm peſtilens:earum quę ad inguina (quæ ſunt emiſſaria hepatis) venereus, niſi benignus,criticus,& ſalutaris fuerit.

Reliquæ partes corporis,auris,ventriculus,diaphragma,veſica,inflammari etiam poſſunt, non ſunt tamen illis impoſita propria nomina, forte ne infirmitate morborum lectoris animus obrueretur:adde quòd omnes iiſdem fere remediis curantur,quantitate & forma remedii pro natura & ſitu partis,prout ſuo loco docebitur,immutata:vſurpamus autem in illis deſignandis definitionem loco nominis ſeu definiti. Nam quoties dico phlegmonem veſicæ,definitione ſpeciem exprimo morbi nondum nominati quod erit definiendis ſingularum partium morbis breuiſſimum compendium. Nam cerebri exempli gratia

gratia quiuis morbus necessario similaris est, instrumentarius, vel communis: Esto similaris, discurrendum per omnes intemperiei differentias, vt illa sumpta cum cerebro constituat & definiat quæsitam speciem morbi: sic Apoplexiam, epilepsiam, earum catalepsim, lethargum, vertiginem, suo loco finiemus.

Viden quanti sit hæc doctrina momenti ad bene medendum? Principium medendi, inquit Galenus, est cognitio morbi, minimúsque error commissus illius ignoratione (vt si quis phrenitim pro mania curaret) maximus est in fine. Morbus cognoscitur ex parte affecta & genere coniuncto: nulla enim rerum notio certior est quàm definitio. Atqui docuimus vt pars affecta deprehendi posit, exposuimus quoque methodum inueniendi verum & proximum genus morbi, ergo iam habemus plusquam dimidium facti: Ad hæc effectus est signum suæ causæ, ex sensibilibus enim cognoscuntur intellectilia, atqui symptoma est primus effectus morbi: itaque discurrendum per symptomatum genera, actionem læsam, excretorum, retentorúmque ametriam, & affectus simplices. Nam veternus intemperiem frigidam humidam ostendit, vigilia, calidam siccam, dolor detegit causam simul & speciem morbi, si tussiendo excretus sit multus sanguis, phthisis coniicitur: si loturæ carnium similis per sedem redditur, hepatis imbecillitas arguitur, genæ rubræ, peripneumoniam indicant. quid multa? symptomata proximum genus demonstrabunt.

Dicet aliquis, si vnaquæque species morbi

primo ſubiecto finiri debeat, cur phlegmone ex materia, tumor à ſanguine, œdema, tumor à pituita, definitur. Reſpondet Ariſtot. quod ſi ſingulorum accidentium cognitum haberemus proprium & primum ſubiectum, quomodo ſpecies eſt ſubiectum ſuæ proprietatis, haud dubie, eo commodiſsimè finirentur, quia idem eſt principium eſſentiæ quod exiſtentiæ, ſed quia plurimorum prima ſubiecta ignorantur, cogimur ea ſuis cauſis, phyſica, materia & efficiente, ethica, ſuo fine definire.

Atqui tumorum pręter naturam non eſt definitum ſubiectum: omnes enim partes illis ſunt obnoxiæ. Itaque hoc generale ſit præceptum, morbos omnes, ſi fieri poſsit, definiendos eſſe primis ſubiectis, alioquin pro illis ſubſtituenda eſſe, materiam aut efficientem, quod poſtea notum erit dum libro ſecundo genera, libro tertio, ſpecies morborum definientur.

Prædictionum in morbis ſumma capita.

VT intelligatur communes fere eſſe fontes prognoſεωs atque diagnoſεως, operæ pretium exiſtimaui contrahere in pauca & veluti ob oculos ponere mediæ diuinationis ſumma capita, monendus autem medicus, vt nihil eſt glorioſius quàm futura præuidere & euentum morbi pręedicere, ita nil eſſe fallacius, nilq́ue periculoſius: ob id quandiu humor eſt in motu, ſuſpendēdum eſſe iudicium, quia dubium eſt quam in partem ſit fluxurus, nobilem vel ignobilē foráſne an intro per cōueniētes ductus an naturæ & humori con-

contrarios, quinimo, etiamsi parti sit infixus, conualiturum ægrum non affirmabit, nisi simul adiiciat, dum nihil superuenerit, ægérque bene monenti paruerit & ex p̄scripta formula vixerit. Ad prædicendum verò contempletur inprimis partem affectam, si sit princeps, an ignobilis, publica an priuata: deinde speciem, magnitudinem & cacoethiam morbi, multi enim sunt insanabiles, vt elephantiasis, cancer: alij raro & difficilimè persanantur, vt vlcus pulmonis: consideranda etiam excreta & retenta, apparentibus enim signis coctionis vtriusque materiæ, morbificæ & antecedentis, nemo vnquam mortuus est: maximè omnium iuuat explorare vires ęgri naturales, vitales, animales, nam si paulatim concidant malum, si recuperentur, bonum: pulsus vitæ & mortis certus est nuntius: mira sunt, quia supra artem & rationem, N. Florentini prognostica, Vrticam, inquit, in vrinam ægri immitte, nisi marcescat, æger conualescet: vel eandem misce cum lacte mulieris, si socientur, viuet, alioquin morietur: aliud subiungit non minus admirabile, lardo pedem inunge, & offer cani, si comedat, seruabitur æger, si aspernetur, aut comestum vomat, morietur: hęc sunt experiũda quando ventum est ad extremum.

DE REMEDIO.

Sectio quarta.

Qua methodo inueniendum sit proprium & conueniens morbo remedium. Cap. 1.

INueniendum remedium quod profligando morbo conueniat, inuento prudenter vten-

dum, inueniri autem poterit ſpectata cauſa & qualitate morbi, quia enim remediis contrariis oppugnandus eſt, calidus frigidis, frigidus calidis, ei qui genus morbi nouerit, non erit difficile proprium & accommodatum morbo remedium inuenire, ſi modò genera & vires medicamẽtorum nõ ignoret: cõtraria voco quæ diſtẽt à medio pari gradu, vt morbus ad tertium gradum calidus eodem gradu frigidis expugnetur: nam ſi infra modum ea exhibeas, periculum eſt ne ſuperſint morbi reliquiæ quæ recidiuam faciant, ſi vltra, ne nouum morbi genus priori contrarium importunè inducas. Simplicium atque remediorum qualitates veluti in tabella tibi ipſe deſcribe (nolo enim actum agere) vt habeas communes locos, ad quos cum vſus poſtulabit confugias, illæ autem vel ſunt manifeſtæ, vel occultæ, manifeſtæ ſunt quatuor primæ, calor, frigus, humor, ſiccitas, & quæ ex primis, mediatè, vel immediatè, oriũtur: actiones enim habent ſatis perſpicuas, nec de earum cauſa dubitatur: at occulta qualitate agaricus trahit pituitam, rheum bilem, occultiore medentur phyſica amuleta, ineffabili, verba & caracteres, quibus, cum ſint quantitates, etſi nullam vim ineſſe Peripatetici exiſtiment, quia tamen plures ſanat in quem plures fidunt, dicíque vix poteſt, quantum poſsit ad ſanitatem recuperandam de medico anticipata opinio, ſiquidem phantaſia habet imperium in ſpiritus & humores, morborum parentes, ego non puto illorum vſu eſſe interdicendum, nocere enim non poſſunt, ſæpe per accidens & ex euentu proſunt.

Porro

Porro maiores noſtri, quorum vigiliis excultam habemus artem medendi, non contenti fuerunt ſcripſiſſe, hoc eſſe calidum, illud frigidum, ſed calidorum & frigidorum quatuor gradus conſtituerunt, vt morbus à ſuo contrario facilius vinceretur: quinimo cuiuſque gradus tres ordines, principium, medium & finem deſcripſerunt. Ne quis autem exiſtimet ſolam intemperiem curari contrario, placet primum faciendæ medicinæ principium generalium morborum inductione breuiter declarare. Morbus eſt ſimilaris, organicus aut communis, hic, ſolutio continui vulgo nominatur: cuius curandi vnicus eſt, isq́ue contrarius ſcopus, nempe vnio. Intemperies vel eſt nuda, vel cum materia, illa ſuo contrario alteranda, calida frigido, humida ſicco, hæc ſi corrupta fuerit, illico vacuetur, ſi cruda, coquatur, ſi craſſa, incidatur & tenuetur, ſi tenuis incraſſetur: ſi lenta detergatur, denique, niſi quid inſtet, ad vacuationem præparetur: ſi peſtilens, venenata, & deleteria, alexiteriis malitia retundatur.

Morbus organicus, aut eſt in numero, magnitudine, ſitu, conformatione: morbus conformationis in figura, meatu, aſperitate, læuitate: Atqui morbi numeri & magnitudinis eodem fere modo curantur. Vt enim aucta magnitudo, exempli gratia, caro ſupercreſcens excedentibus, cauterio aut ſcapello minuenda, imminuta verò, vt vulneris aut vlceris magni cauitas, ſarcoticis & alimentis boni ſucci augenda, ita pars ſuperflua, vt ſextus digitus aut tertius teſtis, ſi manifeſtè incommodet actioni (alioquin ſinatur) remoueri debet:

quæ ad vſum neceſſaria deſideratur, ſi fieri poſsit, arte reſarciatur, ſaltem aliquid ſimile, vt callus pro deperdito oſſe, cicatrix pro cute, ſubſtituendum eſt: pro vero dente, ad vocis dearticulationem, quidam vtuntur eburneo, alij, ad decorem, oculo caprillo vacuam replent orbitam: non deſunt qui truncas nares (vulnus inhoneſtum) vt reparent, brachium cauant parte muſculoſa & in vulnus illico reliquam naſi portionem immittũt, appulſu enim & concretione ſanguinis ad partem, regeneratur quidem naſus, ſed valde difformis, qualis elephantici, quia imbecillus calor non potuit illum cute contegere, tolerabilior tamen cauitate.

Morbi ſitus & connexionis, veluti luxationes & herniæ, etiam contrario curantur, nam ſi inteſtinum aut omentum in ſcrotum exciderit dilatato aut rupto peritonæo, reponendum eſt, deinde aliquo aſtringente, vt emplaſtro contra rupturam, & ſubligaculo, continendum: ſi forte fluxione aut congeſtione membrum aliquod luxetur, vt femur iſchiadico dolore, abſumendus humor dirigentibus, atque vacuandus: ſi violenta impulſione loco motum fuerit, intendendo atque in contrarium impellendo, reponatur.

Morbi in meatu ſunt, anguſtia & obſtructio, hæc detergentibus & aperientibus tollatur, aut tranſponatur, lapis vrinæ meatus obſtruens, ſi elatis cruribus ægrum ſuccutiendo, aut cathetere, dimoueatur, præſens erit remediũ, ſed ad integrã ſanitatẽ, inciſione & extractione eſt opus. Anguſtiores meatus dilatẽtur, latiores, aſtringantur.

Mor-

Morbus aſperitatis læuigetur, læuitatis exaſperetur: quæ enim partes naturæ inſtituto ſunt læues, vt lingua & arteria, ſi exaſperentur, lenientibus humidis, iiſque lentis, non mordacibus, ſyrupis, eclegmatis, naturæ ſuæ reſtituantur: quæ verò eſſe debent aſperæ, vt ventriculus & vterus ad retinendum, ſi iuſto læuiores reddantur, vt fit lienteria, humor lentus detergendus iis, quæ parum aſtringant. Ergo morbi omnes contrario curantur, eſtque hoc primum inueniendi remedij principium, quod in genere breuiter declaratum ſequentibus libris ſingulorum morborum & remediorum comparatione fiet notius. Velim interea Lectorem obſeruare, quàm ſapienter Paracelſus ſuæ medicinæ contrarium iecerit fundamentum, Morbos omnes ſanari ſimilibus. Quòd ſi contrariorum contraria ſint conſequentia, ſanitas autem ſeruetur ſimilibus, quis non videt morbos abigendos eſſe contrariis?

De vſu inuenti remedij. *Cap.* 2.

PArum prodeſt inueniſſe remedium, niſi inuento prudenter vti poſſimus: Medicos enim videas ſolertes & ingenioſos, quibus ſylua remediorum ſuppetit, quæ tamen ſine delectu & inconſulto diſpenſant: alios, quibus maturum eſt iudicium, ſed habent pauca, quamuis ſelecta, remedia: perpauci ſunt ingenioſi ſimul & prudentes: neſcio enim quo modo fit, vt in his ferè deſideretur iudicium, qui valēt ingenij promptitudine. Arte igitur ſupplendus eſt naturæ defectus, inuentionis celeritas iuuanda eſt artificioſo com-

mentario remediorum: consilij verò maturitas tribus circunstantiis, veluti finibus, circumscribenda, quanto, quando, & quomodo: tale enim remedium, puta calidum, vel frigidum, phlegmagogon, melanagogon, vel cholagogon vsurpare, est opus inuentionis, considerata (vt dixi) causa & genere morbi: At illud iusta quantitate dispẽsare, conueniẽte formula præscribere, & quãdo decet offerre, iudicij atque prudẽtiæ: nobis itaq; de singulis ordine differendũ est, initio ducto à tẽpore.

Tempus remedij, vt arte & prudentia sit deligendum. Cap. 3.

SApienter Plato, si quid aliud, in humanis id solùm bene fieri scribit, quod fit opportunè: est enim occasio domina rerum agendarum. ecce, ne longius exempla petantur, quis non videt quantum hodie peccetur in ægrorum diæta, atq; therapia? In paroxysmo non est nutriendus, minus purgandus æger. Obseruandum tempus, quo morbus remittit, si non intermittit.

Quiescendum die critico, quia periculum est, ne natura occupata in materia morbi conficienda, medicamento, aut copiosiore alimento ab officio distrahatur, néve ad medicamentum aut alimentum conuersa ab hoste interim prosternatur: obseruanda inquam non tantùm morbi, sed etiã paroxysmi quatuor tempora, principium, incremẽtum, status, declinatio: tutius enim in declinatione quàm aliis tẽporibus præscribũtur alimentum atq; medicamentũ: verùm quotusquisque est empiricorum, qui istas temporis circunstantias obser-

obseruet, tantum abest vt Solis & Lunæ motus contemplentur. Sub cane & ante canem, quinetiam media æstate, quia æstu vires languent, & hyeme, quia frigore humores densi torpent, ineptíque sunt ad motum, minus tutò venæ sectio & pharmacum imperantur, quàm verè & autumno, nisi placet externorum morborum, vt vlcerum, curationi cõmodiorem esse æstatem, quia vlceris curatio est exsiccatio. Auenr. vetat ante pluuiæ descensum ne purgationem autumno moliamur, vt humores æstu siccati per laxiores meatus liberius fluant, iisdẽ causis præstat plena, aut crescẽte luna purgare, q̃ noua, aut decrescẽte. Hora secũda vel tertia post exortum Solem salubrius sanguis mittitur, quia tum viget, & dominatur, ipsóq; diei lumine fit tenuis & fluxilis, & aer, qui vacuati locũ subit, efficit spiritus tenuiores, atq; lucidiores.

Memineris tamen hæc intelligenda, si per morbum liceat opportunum tempus eligere: est enim quoddam tempus electionis, alterũ necessitatis: in valdè acutis, vt in angina, aut apoplexia suffocante, procrastinare & nouam lunæ quadram, aut benigniorem cõstellationẽ expectare, ridiculum sit, quia prius ęger vitam, quàm cœlum malignam constellationem finierit, præstarétq; tum lotium aspicere, vel pulsum explorare, quàm astrorum motus contemplari. Ad hæc leuia medicamenta, vt pillulæ stomachicæ, de hiera, elephanginæ, assaieret, manna, cassia, dari possunt vna hora ante cibum, neq; illis superdormiendũ est, ne per somnum auctus calor illa conuertat in alimẽtum. At fortioribus p̃sertim siccis & solidis, licet supdor-

mire, quia somno à circumferentia ad centrum receptus calor, alimentum coquit, humores fundit, facítque vt vis medicamenti simul cum alimenti vapore longius feratur. Deinde naturam roborat, & malitiam medicamenti retundit. Habenda igitur non tantùm morbi & paroxysmi, sed etiam anni, mensis, & diei ratio, in præscribendis morborum primis remediis, pharmaco & phlebotomia.

De quantitate remediorum. *Cap.* 4.

NIhil est perinde arduum & obscurum, nil tam fallax, quàm iusta dosis remedij, vnumquodque enim eò fallacius & obscurius, quò pluribus obnoxium est circunstantiis: non potest autem definiri quantitas remedij, nisi sumpta indicatione à rebus naturalibus, vt ægri viribus, natura & temperamento, habitu corporis, pingui, macilento, gracili, carnoso, ætate, sexu, consuetudine, est enim altera natura. Item non naturalibus, vt tempore, áere, regione, excretis, retentis: & quæ sunt præter naturam, causa, morbo, symptomate. Quis enim prudens pharmacum eâdẽ quantitate dederit infirmo ac robusto, mulieri & viro, puero & adolescẽti, Parisino & Scythæ? Eunuchis & balbis quia sunt aluo humidiore, minor dosis cõuenit consuetis medicamẽtis aut abstinendum est, quia cõsuetudine etiam venena fiunt alimẽta, aut eorũ quantitas augẽda. Spectãdum esse tẽpus, anni, mensis, morbi, paroxysmi, cõsiderandã causam, & speciẽ morbi, necnõ vehemẽtiam symptomatum, eorúmq; ratione augẽdam, vel minuenda

dam dosin remedij,notius est,quàm vt doceri de
beat:magnus enim morbus magna & maiore do
si remedia deposcit: est autem magnus per se, vt
vlcus malignum:vel ratione causæ, dysenteria e-
nim ab atra,aut quiuis alius morbus ab ærugino-
sa bile lethalis: aut vehementia symptomatum.
Colicus enim morbus non est magnus, nisi ratio
ne doloris.Item quibus sensus sunt sopiti, vt apo
plecticis,aut mens laborat,vt phreneticis,maior
quantitas conuenit,quæ non potest arte definiri:
verùm quemadmodum lex non est Polycleti im-
mutabilis regula,sed Lesbia norma,quam magi-
stratus æquitas pro factorum,personarum,& tem
porum circunstantiis non abrogat, sed immutat:
præmium quod virtuti, pœnam quam illa vitio
decernit,augens,vel minuens:sic Medicus quam
ars indefinitè præscribit quantitatem remedii
pro circunstantiis ætatis,sexus,temperamenti, re
gionis,consuetudinis,virium,morbi,symptoma-
tis, limitat & definit. In quo non tantùm ægri,
sed etiam medicamenti habet rationem: nam fœ
tida,vt castoreum & galbanum,tum rara & pre-
tiosa,quia chara:quę nascuntur in Oriente, quia
maiores habent vires, recentia, quia rerum om-
nium vires vetustate exolescunt, parciore manu
dispensat. Ego qui scribo Gallis, exponam quæ
dosis illis conueniat, vi cathartici ad hominem,
non ad hunc aut illum relata:curatur enim Socra
tes de homine tamen sanando præcipitur:Pruden
tiæ Medici fuerit,spectatis indiuidui externis ac
internis circunstantiis,eam augere, vel minuere:
vt infanti casiæ ℥.ij. mannę ℥ iiij. rhei infusi ℈

ij. ſatis ſunt. Adultis caſsiæ ℥.j.mannę ℥.j.s. rhei ʒ.ij. vix ſufficiunt, hæc inquam non poſſunt arte exactè definiri.

Doſis Cholagogῶn ſimplicium & compoſitorum, quæ ſunt in frequentiori vſu.

RHabarbarum in ſubſtantia ad ſummum datur ad ʒ.ij.infuſum ad ʒ.iij.non coquitur,ne vis purgandi coctione euaneſcat: eſt enim tenuium partium.

Caſsia ad ℥.j.s.ſi tamen recens fuerit,quia magis laxat,ſatis erit ℥.j.

Manna, vt pruna acida & tamarindi, ſeu oxyphœnici ad ℥.ij.

Myrobalani citrinæ in ſubſtantia, ſed raró, dantur ad ʒ. iij. infuſæ ad ʒ. x.in decoctione ad ℥.j.s.

Aloe non lota,in ſubſtantia datur ad ʒ.ij.infuſa ad ʒ.iij.lotæ augetur doſis, quia lotione vis purgandi minuitur,niſi lauaretur aqua,aut decocto purgante.

Diacrydium, ſeu ſcammoneum præparatum ad gr.xij.

Diaprunum ſimplex datur ad ℥.j.s.ſolutiuum, vt electuarium de ſucco roſarum, vt Hiera picra Galeni,ad ℥.s.

Doſis Phlegmagogῶn.

AGarici ſubſtantia datur ad ℈. iiij.infunditur ad ʒ.ij.coquitur ad ℥.s.

Turbith in ſubſtantia datur ad ʒ.s.infuſum

ad ʒ

ad ʒ.ij.

Colocynthis datur ad ℈.s. rarò tamen propter amarorem & virulentiam datur ſola, tutior erit vſus trochiſcorum alandal, doſis ad ſummũ ℈.j.

Cataputiæ puluis ſumptus cum modico cinamomo ex ouo ſorbili, vel cum iuſculo à ℈. ij. ad ʒ.j. craſſam pituitam purgat.

Diaphœnicum, Diacarthami, Benedicta laxatiua, & Indum maius, diſpenſantur ferè ad ℥.s.

Doſis Melanagogωn.

SEnnę Orientalis ſubſtantia datur ad ʒ. iij. decoquitur ad ℥.j. rarò infunditur, quia mucoſum reddit liquorem, noſtratis, quia vis minor, augenda doſis.

Epithymus Cretenſis decoquitur ad ℥.j. ſubſtantia datur ad ℥.s.

Ellebori nigri ſubſtantia non eſt tuta, multò minus albi: quare coquatur, aut infundatur in mulſa, vel iuſculo pingui, in quo Hippocratis conſilio aniſi, dauci, ſeſeleos, cumini ʒ. ij. bullierint. Rondeletius præfert decoctum amaranti & nymphææ, quibus putat malitiam ellebori corrigi. Olim cauato raphano includebantur corticis radicis ℈.ij. plus minus pro viribus ægri, expreſſus ſuccus ad ʒ.j. ex lacte bibebatur, corpore præparato, & ſeptem dierum inedia macerato, vt inani ſtomacho exciperetur. Quidam per taleolas ſectum infigunt malo curtipendulo, lento igne coquunt, coctum comedunt, detracto elleboro: ſic enim vim, non ſubſtantiam, ſumunt innoxiè. Extremis morbis à melancholia eſt ſummum & ex-

tremum remedium.

Diasenna datur ad ʒ.vj.

Confectio hamech ad ℥.s.

Catholicon est polychestron, tum vtile, cùm vel multi humores peccant, vel quis peccet non est satis definitum, cúmque per se sit indifferens, ei se accommodat, cui permiscetur: vt si ad ʒ. ij. electuarij de succo rosarum ℥ j. catholici addideris, purgabit bilem: si tantundem ʒ. ij. diacarthami permisceas, pituitam, si confectioni hamech, melancholiam.

Placet breuius & facilius dosim medicamentorum explicare.

Catharctica seu purgent trahendo, vt scammonium: seu comprimendo, vt myrobalani: seu leniendo, vt cassia: seu lubricando, vt mucago psyllij, in quatuor gradus distingui possunt: primi gradus sunt, succus rosarum & violarum, serum lactis, decoctum prunorum acidorum: quæ ad vj. ℥. possunt exhiberi. Secundi gradus sunt manna, cassia, catholicon, sennæ, polypodij, fumiterræ, aut epithymi decoctum, quæ ad sesqunciam tuto dari possunt: Tertij ordinis sunt, rheum, agaricus aloe, turbith: adde, si placet, renum obstructionibus conuenientissimam terebinthinam, quorum dosis varia est, prout coquuntur, infunduntur, aut solida sumuntur.

Quarti ordinis sunt diacrydium, colocynthis, elleborus, quorum substantia vltra ℈ ij. sine periculo sumi non potest. Securiùs datur decoctum, aut infusum, malimq. illa permista, quàm sola exhibere. Ad vim aliorum acuendam, & purgationem

nem accelerandam cholagogis diacrydii, phlegmagogis trochiſcorum alandal, melanagogis elle bori correcti aliquot grana nō temerè addideris

De vtendi modo. cap. 5.

VTendi modus duobus capitibus cōtinetur, forma & delectu remedij, appello formam miſcendorum proportionem: non enim aqua, vinum, aut acetum cum melle quouis modo permiſta, hydromel, oinomel, aut oxymel dixeris, ſed ratio miſtionis, formam & nomen dedit medicamento. nemo igitur hîc expectet materiam remediorum: puta, quę calfaciant, aut refrigerēt: quæ bilem & pituitam præparent: aut purgent: Illa enim ex locis inuentionis repetenda eſt. Sed qua forma commodius parari poſsint docere propoſui: Omnia autem tam ἀλλοιωτικά, quàm cathartica ſumuntur, admouentur, iniiciuntur, inſtillantur, inſufflantur, induntur: conſiſtētia liquida, ſicca, media: Aſſumuntur forma liquida ſyrupi, apozemata, iulapia, potus, emulſiones, gargariſmi: Sicca pulueres, pillulæ, trochiſci, tabellæ, conſeruæ, condita apophlegmatiſmi: Media: opiatæ, linctus. Iniiciuntur clyſteres in aluum, veſicā, vterum, aures: in quas liquida multa, vt olea, inſtillantur: puluis in nares inſufflatur, induntur peſſi in vterum, balani in anum. Admouentur olea, vnguenta cerata, linimenta, emplaſtra, cataplaſmata, fotus, ſacculi, anacollemata, epithemata, balnea.

Horum nonnulla à parte, cui deſtinantur, nomen magis proprium & definitum habuerunt.

Quæ naribus medentur. Errhina vocãtur: Græci enim nares ῥῖνας, appellant, quæ iniiciuntur in vterum, metrenchytæ ἀπὸ τοῦ χύεσθαι εἰς μήτραν, quæ in aures, ὠτενχύται, quæ in oculos, collyria, quæ ſub lingua tenentur, hypoglottia, ſic multa remedia cephalica, ocularia, hepatica, cardiaca, ſplenica dicuntur: eo tamẽ diſcrimine, quòd hęc nomina, propter ſymbolum materiæ cum parte primùm impoſita ſint, illa verò habita ratione formæ, quam ſitus & figura partis indicârunt.

Analyticum eſt præceptum, non tantùm in docenda, ſed in facienda etiam medicina diligenter obſeruandum, præmittenda eſſe generalia remedia particularibus, cùm hæc ex illis vt concluſiones ex principiis dependeant, neque enim poteſt omnia docere ſemel, vitiúmque tautologias & inanis repetitionis euitare, non poteſt methodo & ſine confuſione docere, quicunque particularia ſimul cũ generalibus docuerit. De particularibus ergo remediis tum dicendum erit, cùm ad morbos partiũ ventum fuerit, nunc generalia exponamus, ſiue purgandis, ſiue præparandis humoribus conueniant, doctrinæ autem & facilitatis gratia, quæ inter ſe maiorem habent affinitatem, ſimul explicemus.

De remediis quæ ſumuntur forma liquida, apozemate, ſyrupo, iulapio, potu, infuſione. Cap. 6.

SYrupos & apozemata videntur Arabes excogitaſſe ad apparandos potius, quàm purgandos humores, hoc Hippocratis conſilio inſtituti: Cor-

pora

pora cùm quis purgare volet, oportet fluidà reddere, & si morbus det inducias, cocta medicari, non cruda. Veteres Græci populariùs & minore sumptu domi paratis iusculis vtebantur. Ecquid enim aliud sunt apozemata, quàm saccharata, aut millitea iuscula? non is sum, qui inanem luxum & apparatum approbem, sed quod æquè commodè minore sumptu, & maiori facilitate parari potest, frustrà pluribus tentari existimo. vulgo persuasũ est ad essentiam & nomen apozematis, necnon syrupi, congerendas esse radices, herbas, semina, fructus, flores: ego verò ex vno istorũ vtrunque fieri posse existimo, quin ex aqua sola cũ melle cocta: mulsam enim ad apozema oxymel Galeni ad syrupum reuoco. Coquatur lento igne guaiaci ℔. s. in vj. ℔. aquæ, ad tertias, colaturæ adde si vis parum sacchari, ad gratiam, hydroticum apozema feceris: Ad internum dolorem, de cuius causa nõ satis liquet: Accipe florum chamęmeli p. ij. plus minus, coquantur, colaturæ ℥. iij. adde si placet sacchari ℥. j. Anodynum erit apozema: differt à syrupo, nõ materia, (ex iisdem enim parari possunt) sed consistentia, quòd syrupus sit crassior, apozema liquidius & clarius: nam vt fiat syrupus plus mellis aut sacchari decocto permiscetur, deinde simul bulliunt, dum filum faciat, aut in corpus læue, vt marmor, vel vnguem, effusa guttula hęreat. Apozema fit addito pauciore sacharo, melle, vel syrupo ad decoctum, nec simul debent bullire, sed quo aspectu sit gratius & clarius cũ oui candido à sordibus repurgatur: Æstate dũ plãtæ virent, vtimur apozematis, hyeme syrupis: nã vt nihil desit pharmacopœis ad humores præparãdos, æsta-

te parãt syrupos in hyemen, addendo plus sacchari ad custodię diuturnitatẽ: modus sacchari nõ potest certò definiri: nã syrupi, qui fiunt ex plãtis amaris, qui diutius sunt seruãdi, vt cõpositi, vulgò Magistrales nominãtur, aut qui ex succis fiunt (citius. n. succi corrũpuntur) plus mellis aut sacchari desiderãt: Vt plurimum pro vna dosi seu ℥. iiij. decocti additur syrupi ℥. j. s. vt fiat apozema. Ad syrupũ, præsertim ex succis tantũ sacchari additur, quãtũ sumitur liquoris. est igitur apozema, decoctũ dimidio syrupo aut saccharo dulcoratum: Syrupus vero liquor, ferè cũ pari saccharo coctus.

Iulepus idẽ ferè videtur cũ apozemate: nã si ℥. j. alicuius syrupi in tripla aut dupla aqua, distillatæ aut decoctiõis nõ refert, dissoluatur, fięt iulep. At qui nõ fuit alia syrupi cũ aqua proportio ad cõpositionẽ & formã apozematis: Ergo vidẽtur nomina diuersa, res eadẽ, exẽpli gratia ad bilis feruorẽ.

℞. Radicum graminis & acetosæ ana ℥. ij. cichorij totius, scariolæ, endiuię, lactucę ana M. s. quatuor seminum frigidorum maiorum ana ℥. ij. florum violarum & nymphææ ana P. j. fiat decoctio in colaturæ ℥. iiij. dissolue syrupi de cichorio simplicis ℥. j. s. nónne fiat apozema vel iulep, nec materia nec forma immutata? Item si ad aquæ rosarũ distillatæ, vel decoctionis ℥. iij. addideris ℥. j. sacchari, fiet iulep, quod vulgò dicitur Alexandrinum: hoc autem quid vetat apozema nominare?

Potus non videtur ab illis differre materia, neque forma, sed fine, quod purgandis humoribus conueniat, illa præparandis: nam si in præscripto ad bilẽ decocto pro ℥. j. s. syrupi chicorio

semun

ſemunciam diapruni ſolutiui aut electuarij de ſucco roſarũ diſſolueris, potionem effeceris, quã ſi quis apozema purgans velit appellare, non habebit me repugnantem: Vt enim potiones non omnes ſunt catarcticæ, ſed quædam ἀλλοιωτικαὶ, vt cardiacæ, hypnoticæ, & vulnerariæ, ita non eſt neceſſe apozemata humores præparare, ſed quædam ad eoſdem vacuandos parari poſſunt, tribus modis: Primò, ſi aliquod catharticum, vt ſenna, vel agaricum, bulliat ſimul cum decocto, herbis permiſtum, vel ſeparatim nodulo inclusum. Secundò, ſi in decocto infundatur: dicitur autem infundi, dum in liquore aliquando maceratur, in quem paulatim vim ſuam & qualitatem deponat. Puta ſi in aqua vel decocto cichorij, ſi mauis, in ſero lactis tota nocte macerentur ʒ.ij.s. rhabarbari, manè colaturæ dentur ℥.iij. ad gratiam, ſi placet, condiatur pauco ſaccharo, aut ſyrupo violato, erit potio purgandæ bili idonea. Tertiò, ſi in liquore aliquo, vt aqua hordei, iuſculo, decocto prunorum, aqua diſtillata, hydromelite: aliquod catharticum diſſolueris, potum effeceris: vt,

℞. Catholici ʒ.decem, diſſolue in ptiſana, fiet potus. Aut,

℞. Diaphœnici ℥.s. diſſolue in hydromelite, vel quouis alio ex herbis tuo propoſito conuenientibus, vt ex cephalicis, aut ſpleniticis, decocto fiat potus.

Poſsis iſtos modos coniungere, vt ad purgandam melancholiam.

℞. Confectionis hamech ʒ. ij. diſſolue in decocto polypodij, in quo ʒ.iij. foliorum ſenæ bul-

lierint cum drageta communi, addendo ſyrupi de epithymo, vel de fumaria ℥.j. fiat potus.

Vidéſne vt quatuor nominibus res propemodum vna ſignificetur, nec difficile eſſe ei, qui vnum norit, eâdem arte reliqua deſcribere? Vt enim ſpecies in rebus naturæ à forma ſpecifica & eſſentiali conſtituitur, ita in rebus artis à ſtructura & compoſitione. Atqui omnium ſyntheſis ferè vna, ſola differens ratione: ergo videtur eadem remedij formula quatuor nominibus expreſſa.

De remediis quæ ſumuntur forma ſicca, puluere, trochiſcis, tabellis, catapotiis. Cap. 7.

PVluis eſt communis materia medicamentorum ſiccorum, & conſiſtentiæ medię: ex eo enim fiunt electuaria, tam ſolida, quàm mollia, trochiſci, pillulæ, cúmque in ea tandem vnumquodque ſoluatur, ex quibus primum ortum eſt, ex iiſdem reſiccatis & comminutis reformabitur puluis, non aliter quàm ex plantis ſiccis & mineralibus: omnibus denique, quæ poſſunt puluerari: exempli gratia, ad prohibendum aſcenſum vaporum, ſtatim à cibo puluis adſtringens ex coriandro, corallo, & cornu cerui vſto paratur, in gratiam palati admiſta ſaltem pro ſingulis drachmis ſacchari roſati ſemuncia: Sed monendi ſunt pharmacopœi, ſuo primum, tum ægrorum manifeſto diſpendio pulueres in officina reſeruari, cùm enim vis diſperſa minus reſiſtat externis aeris iniuriis quàm cocta, nil autem ſit facilius quàm electuariorum aut trochiſcorum tritura puluerem

quem

quem velint conficere: Quorſum ſpecies diamargariti frigidi, Diarrhodon abbatis, Trium ſantalorum, Aromatici roſati, cùm ſint ad manum electuaria, ex quibus puluis eo momēto quo præſcribitur poſsit regenerari? Aliquo igitur ſucco aut liquore puluis cogendus eſt in trochiſcos, ne illius vis tam facile exhalet. Ex eodem cum ſaccharo in quodam liquore, vt aqua diſtillata, ea proportione ſoluto vt pro ʒ j. pulueris accipiatur ℥ j. ſacchari, fieri ſolet Pandaleon, electuarij ſolidi corpus integrum. quod ſi in portiones quadratas diuidatur, fient tabellæ, ſi in rotundas, orbiculi, vulgo rotulę: Si in triangulas, lozengæ, ſi in oblongas, quæ manus Chriſti appellantur, quæ quidem non ſunt diuerſæ formæ remediorum, ſed eiuſdem electuarij partes, non ſyntheſi ſed figura ſola differentes, ne quis terreatur tanta nominum varietate qua Arabes nō illuſtrarūt, ſed obſcurarūt potius medicinā. Porro electuaria ſolida, tam cathartica, vt diacartami ad pituitā, de ſucco roſarū ad bilē, quā ἀλλοιωτικὰ vt triaſantali, ad hepar calidius, diarrhodon, ad vētriculū roborādū, præſcribūtur hac formula: ℞. electuarij diacarthami tabellā vnā pōdere ℥ s. plus minus, pro medici conſilio, capiat mane, ſi vis diſſoluatur in ptiſana, vt fiat potus, aut ℞. pulueris diamargariti frigidi ℈ ij. trochiſcorum de camphura. ℈ j. conſeruæ violarum ʒ j. cū ſaccharo in aqua bugloſsi diſſoluto fiat electuarium per lozengas pondere ʒ j.

Si puluis exceptus ſucco, ſyrupo, aut liquore aliquo, vt aqua diſtillata, formetur in globulos, fient catapotia, quæ à figura vulgo pillulæ no-

minantur: quarum dosis ad summum ℈ iiij. vt si Rhei pulerati aut Agarici ʒ.j. excipiatur syrupo violato, fient pill. sex, si cum massæ pill. de aloe ℈ j. ad robur ventriculi, diacrydij aut trochiscorum alandal ℈ s. misceas, vtrumque aqua menthæ vnias atque remollias, fient pill. tres. Solemus vti pillulis iam paratis & correctis, quæ ad vsum seruantur in officinis, hoc modo. ℞. massæ pill. de agarico vel de Rhabarb. ℈ iiij. malaxentur cum syrupo violato, fiant pill. molles. Rondeletius aquam præfert succis & syrupis, quia his augetur moles, ægris molesta, quod verum est in remollienda massa iam composita, non componenda.

De his quæ forma media & consistente assumuntur. Cap. 8.

ELectuarium molle, generalius Opiata nominatur, non quod constet opio, sed quod habeat opij consistentiam. Partim autem purgandis, partim alterandis humoribus præparatur: purgant Diaprunum simplex, & solutiuum, seu diacrydiatum, Diaphœnicum, confectio Hamech, Catholicum. Humores plane putres & tota substantia à venenata qualitate corruptos immutant magnæ opiatæ, vt Theriaca & Mithridatium, quę non tantum à consistentia opij, sed etiam ab opio quo constant, opiatæ nominantur.

Parari autem poterit in rem præsentem, ex puluere excepto aliquo syrupo vt ex conseruis & tabellis, trochiscis & aliis quæ puluerari possunt, puta, si conseruæ anthos ℥.j. corticis citri conditi ℥ s. aromatici rosati & diagalangæ ana ʒ ij. excipias

pias ſyrupo conſeruationis citri, fiet opiata ad frigidam intemperiem ventriculi.

Huc pertinent medicamenta mollia quæ forma boli aſſumuntur, vt caſsia & manna. ℞. caſsiæ ℥ j. adde ſi vis Rhabarb. ʒ j. cum ſaccaro fiat bolus, quem delicati capiant ex cochleari cum aliquo ſyrupo: exemplorum varias formulas proximus liber ſuppeditabit, docebit enim ſingulis morborum generibus quæ remedia, & qua forma conueniant.

De Clyſtere. Cap. 9.

QVamuis liquor in cauitatem iniectus generaliùs clyſteris nomine vocetur, tamen qui in aluum iniicitur, ſine adiuncto clyſter appellatur, ſi in aurem, auricularius, ſi in vterum, vterinus: Hi, cum ſint particulares, ad librum de morbis partium reſeruandi ſunt, quando enim de morborum auris, veſicæ & vteri remediis diſſeretur, opportuniùs de iniectionibus in aurem, veſicam, & vterum dicetur: At clyſter non eſt particulare, ſed commune remedium, non enim tantùm ad inteſtinorum morbos imperatur, ſed ad primam regionem expurgandam & ſentinam exhauriendam, nam de cauis hepatis trahit per venam portam, in quam cum lien melancholiam exoneret per ramum ſplenicum, quis dubitet etiam de liene trahere? Item reuellit & diuertit à partibus ſuperioribus, ab inteſtinis etiam eradicando vacuat. Tum præmittitur medicamento vt patentiores habeat meatus & minore moleſtia purget: quæ ob id dicuntur, ne quis miretur, quòd

inter generales & indefinitas remediorum formas à nobis explicetur. Olim minus artificiosè parabatur ex vna libra liquoris, vt hydromelitis ad detergendum, lactis, aut decocti chamæmeli, ad dolorem placandum: Hodie, ex radicibus, herbis, seminibus, paratur decoctum, in cuius colaturæ ℔ j. ℥ j. mellis ad detergendum, sacchari rubri, ad irritandam excretricem, tantundem dissoluitur: aut eius loco ʒ j. salis, adduntur ad lubricandum olei ℥ iij. quinetiam catharticum aliquod adiicitur ad purgandum, exempli gratia ad remolliendam aluum:

℞. decoctionis clysteris communis seu remollientis lib. I. dissolue mellis & sacchari rubri ana ℥ j. catholici ℥. j. s. (maiore enim dosi iniiciuntur cathartica quàm assumantur, quia longus est intestinorum anfractus, vis obtusa) olei communis ℥ iij. fiat clyster, quòd sit dictum gratia exempli, hic enim formam non materiam meditamur. Quod si pro remollientibus & purgantibus substituas adstringentia, vt centinodiæ, plantaginis, tapsi barbati ana M. j. accipias, & fiat decoctio, in colat. ℔ j. dissoluas olei alicuius, succi, aut pro diuitibus, syrupi astringentis, puta myrtini, vel cydoniorum, ℥ iiij. fiet clyster superiori effectu contrarius.

Memineris autem non esse tam exquisitè definitam quantitatem liquoris, vt augeri vel minui non posit, quando enim intestina premuntur, vt in hydrope & in grauidis, quãdo flatu distenduntur, vt in colico dolore, necnõ in enterocele quando clysterem diutius retineri volumus, minuenda est

eſt quantitas: At quando clyſterem altiùs perue-
nire cupimus, vt in vlceribus tenuium inteſtino-
rum, augenda eſt etiã cum oleum nocet, vt in dy-
ſenteria, quia vlcus reddit ſordidũ, niſi forte pla-
ceat adſtringẽtia, vt roſarum vel cydoniorum ad-
miſcere ad robur. Quæſitum, ſint ne clyſteres ali-
mentarij, vt qui ex iuſculis, ex lacte cum vitellis
ouorum, ex vino diluto parantur, cum æger præ
imbecillitate aut alia cauſa non poteſt deglutire,
hoc enim videtur nõ probari Galeno, quia negat
ſubſtantiã clyſteris ferri vltra ieiunium inteſtinũ,
vnde quidã ſolo vapore alimẽti ægrum refici con
tenderunt, verùm animalem appetitum vapor a-
limenti ſatiat, non naturalem, quia in locum ſoli-
dæ ſubſtantiæ quæ continenter deperit, alia ſimi-
lis ſubſtituenda eſt. An ergo bene affecto ventri-
culo clyſteris ſubſtãtia ieiunum non tranſcendit,
eodem inani & famelico fuga vacui trahitur? ali-
mentarij enim inopia excrementitium humorem
attrahit venter quo ſe expleat: quod ſi in ileo mor
bo clyſteres ſæpe vomitu reddantur, quis neget
ad ventriculum peruenire? Matthæus Gradi. in-
terpres Auicennæ, affirmat ſe vidiſſe puellam quę
ſubditas glandes illico tãta violẽtia traheret & p
os redderet, vt vix manu retineri poſſent, iuſculo-
rum autem pinguium frequenti vſu, obtuſa facul-
tate tractrice, ſanitatem recuperaſſe. Inſtabit ali-
quis, nos nutriri ſãguine, hũc autẽ fieri in hepate,
præparari in vẽtriculo, quod de ſubſtãtia clyſteris
nemo dixerit: Reſpõdet Oribaſius, vt venis, ſic in-
teſtinis ineſſe vim ſanguificã, ſaltẽ eandẽ cũ vẽtri-
culo vt ſubſtantiam, ita præparãdi vim obtinere,

De Remedij delectu. Cap. 10.

DVo sunt primi scopi faciendæ medicinæ, sanitatem præsentem seruare & absentem reducere, seruatur diæta, restituitur therapia: diæta, vacuatum replet vsu similium, curatrix verò medicina quæ functionibus incommodant remediis contrariis amouet. Tria autem sunt quæ actionem lædunt, causa, morbus, symptoma: Causa præcedit morbum, eundem, vt vmbra corpus, symptoma consequitur. Itaque in causa morbi remouenda primum medicus laborat, qua permanente frustra speraret morbi depulsionem, nisi forte symptoma, vt dolor, tam crudeliter sæuiat vt eum ab ordinaria curatione auocet, illíque, quòd magis vrgeat & grauius quiddam minetur, prius succurrendum sit quàm de remouenda causa cogitetur: mox redeundum ad expugnationem causæ, cum qua morbus, cum morbo symptomata disparebunt sensim & euanescent. Causam verò externam ad interioris quidem cognitionem plurimum prodesse, alibi monuimus, huic tamen soli destinata esse remedia: quæ aut est coniuncta aut remota, hæc antecedens, illa consequens appelletur: Coniunctam appello quæ proximè & immediatè morbum facit, vt humorem fluxione aut congestione præter naturam parti affixum: Remotam verò & antecedentem, à qua illa nata est & fouetur, plethoram scilicet aut cacochymiam: Appello plethoram, sanguinis immoderatam copiam, siue quatuor simul humores exuperent, siue propriè dictus sanguis, colore ruber, sapore dulcis, consistentia mediocris, quæ nō semper

per

per adeo diſtendit vaſa vt periculum rupturæ minetur, vt in habitu athletico, tanta cum fuerit vt à natura regi non poſsit, morbi cauſa eſt, & actionem lædit: Illa venarum capacitate, hæc virium imbecillitate definitur: proinde vulgo, Ad vaſa & Ad vires nominantur: vtrique remedio eſt venæ ſectio, natura enim plenitudine qua grauabatur leuata, vires reſumit, fitque vegetior, vt imbecillitatis cauſa diligenter exploretur, nec putemus omnem imbecillitatem diſuadere venæ ſectionem.

Cacochymia, eſt omnium humorum, aut vnius, vitioſa qualitas: ſiue enim ſanguis à ſua temperie longè receſſerit, ſiue bilis, pituita, aut melancholia, cacochymũ eſt corpus, cui ſuccurrendum eſt purgatione: Si, vt ferè ſemper accidit, quantitate ſimul & qualitate peccet, plethora eſt cacochymica, quæ à dominatu humoris ſanguinea, bilioſa, pituitoſa, vel melancholica nominatur, quæ quidem vt coniuncta eſt, ita vtrunque remedium depoſcit: Vt enim duæ ſunt primæ & cõmunes cauſæ morborum, plethora & cacochymia, ſic totidem ſunt prima & communiſsima remedia, miſsio ſanguinis & purgatio, nullum quippe nouimus medicamentum αἱμαγωγὸν niſi forte quòd mouet menſes: Qui enim, aliud agens, ea virtute plantam repererat, ſi credere dignum eſt, iuſto iudicio cum inuento ſublatus eſt, ne ad poſteros tam miſerabilis inuenti memoria perueniret, eadémque terra inuentum & inuentorem ſepeliuit.

Habes igitur deligendi remedij primum præ-

ceptum; Succurrendum prius causæ quàm morbo aut symptomati, antecedenti, priusquam coniunctæ: antecedentes & morborum ferè omnium primas & communissimas causas esse duas, plethoram & cacochymiam, illam missione sanguinis deplendam, hanc si lenis sit alterandam, si capiat incrementum, cathartico vacuandam. Alterum est vt aperiatur vena cum delectu, Cephalica. n. de capite, Basilica de naturalibus partibus, media de partibus interiectis nec non vtrinque simul vacuat: Cacochymiæ autem sedes diligenter spectanda, quia eccoproticon, vt aloë & cassia, quin clyster communis, ad vacuandum de prima regione ventriculo, intestinis, cauis hepatis, mesenterio, liene, vesicula fellis sæpe sufficiunt, Rheum, Senna, & Agaricus de media, quæ conuexis hepatis, magnis venis & arteriis circumscribitur, vacuant: Ex habitu corporis scammoniata & quæ colocynthidem recipiunt, plurimum verò refert, hoc an illud præscripseris.

Faciamus bilem quantitate vel qualitate peccare, vacuanda erit phlegmagogo, hoc inuentionis, sed phlegmagogon, blandum, vehemens, aut mediocre, deligere, iudicij: quod spectata potissimũ sede cacochymiæ regendum est.

Magnitudo morbi alterutrum, sæpe vtrumque, remedium deposcit, dum vires consentiunt & cætera coindicant, leuiores enim morbi leuioribus remediis vt inedia sola & frictione curantur. Quod si magnus morbus, sed vires deiectæ contradicent, per epicrasim causa minuatur, quò maior erit plethora, eò audentiùs & liberaliùs mit-

tatur

tatur ſanguis. Galenus miſit ad ſex libras, ſępe ad animi deliquium: quò maior cacochymia, eò catharticum vehementius eligatur, vt ſit remedium morbo potentius, priùs iniecto clyſtere, ſi per morbum liceat, debet enim præcedere venæ ſectionem, ne crudus humor, qui vt plurimum prima regione continetur, feratur in locum vacuati ſanguinis. vehemens verò catharticum, vt per vias iam patentes vndique tractus humor, liberiùs & minore moleſtia exeat, obſtructis enim viis ſolet magna tormina & intolerabiles cruciatus excitare.

*

FINIS.

IOANNIS RIOLANI LIBER II.

de *Generali* METHODO *medendi.*

PRÆFATIO

Ad studiosos veræ Medicinæ.

SApienter Herophilus morborum remedia si ab indoctis medicis vsurpentur, venena, si verò à doctis & exercitatis, deorum auxiliares manus appellabat: Quot quot enim neglecta scientia, solis remediorum formulis instructi, medici titulo passim insolescunt, per mortes faciunt experimenta, neque vnquam securi, sed dubij semper & incerti medicinam exercent. Solus sibi bene conscius est medicus, neque vlla pallescit culpa, qui ratione & authoritate, non tantùm exemplo medetur: quia tot circunstantiis vsus medendi circumscribitur, tot habet indicationes, (mitto subiecti & morbi inconstantiam) vt valde artificiali coniectura sit opus ad inueniendum remedium quod morbo & ægri naturæ conueniat, non minus maturo iudicio vt inuentum prudenter & ex arte dispensetur. Quare per

per Apollinem & sacras Musas (quia nihil præstantius hîc agnosco) vos oro & obtestor, ne prius de facienda medicina cogitetis, quàm quæ nobis insunt secundum naturam, ex Physiologia, affectuum præter naturam causas, & signa, ex Pathologia, eorundem remedia, ex Therapeutica didiceritis: ea verò de fonte ipso, non ex riuulis hauriatis, malim enim errare cũ Hippocrate, cuius scientia, gentium omnium vno consensu tot seculis probata est, quàm cum Paracelso, nõ tantùm politioris literaturæ & bonæ philosophiæ, planè ignaro, sed impio pseudomedico, bene sentire: Quotquot extiterunt Philosophi Poetæ, Legislatores, suæ doctrinæ & inuentionis autorem Deum perhibuerunt, quamuis illum diuersis nominibus appellarint, Orpheus Calliopen, MusæusVraniam, Pindarus Polymniam, Homerus Clionem, Hesiodus Terpsicorem, Linus Phœbum, Virgilius Thaliam, Ouidius Euterpen, sui poematis autores profitentur, iisq; insalutatis nil magnum aggrediuntur: Summus ille Legislator Trismegistus Mercurio, Zeleucus & Zamolsis Vestæ, Charondas Saturno, Lycurgus Apollini, Solon Mineruæ, Minos & Plato Ioui, Numa Ægeriæ, Mahumetus Gabrieli, Moses, ineffabili Deo, suarũ legum inuentionem tribuerunt: Vnus Paracelsus, suæ medicinæ autorem diabolum nominatim profitetur, nec referre putat impostor, vtrum à spiritu veritatis an mendacii scientia proficiscatur. Quamuis enim artes diaboli nostris minimè sint similes, omnes tamen, inquit, peræque sunt artes, verba & characteres, sunt medicinæ dæmonum, vt syrupi & apozemata, hominum: Enimuero, cum tam mali quàm boni spiritus creaturæ Dei sint, cur eorũ scientia peræque creaturæ

Lib. de causis inuisibilibus.

Dei non erit! profectò quidquid in nostrum commodum cedit, etiamsi à diabolo proficiscatur, à Deo est: Quod si mihi in foueam delapso diabolus manum porrigeret, parem illi gratiam referrem, & perinde mihi benefactum putarem, acsi vnus Apostolorum me de fouea extraxisset: Hoc si quis miretur, meminerit scriptum esse, petendum auxilium ab inimicis. Et erit adhuc qui se Paracelsi discipulum audeat profiteri? Etiamsi illius doctrina sapienter & cum ratione descripta esset, tamen propter autoris nomen, non ausim illam attingere, & primis labris gustare, tantùm abest vt amplecti velim, quid enim aliud diabolus, quàm subdolus sophista qui veri specie nos ludit, calumniator, impostor? diabolus est iuratus hostis humanæ naturæ, illiq; perpetuo struit insidias, quis ergo prudens crediderit illum salutaria remedia, non potius venena, communicasse Paracelso in lucem & vulgus efferenda? princeps tenebrarum delectatur fumis, ministros habet fumiuendulos Alcumistas, sufflones, carbonarios, quorum scientiam cur non appellem βαναυσικὴν, eum proprie βάναυσοι dicantur furnarij chymistæ? Sed mox disparebit fumus iste, cum perdiderit gratiam nouitatis, temporisq; filia veritas istas falsitatis tenebras, breui, suo lumine disparebit: vos interim ea ad vsum deligite remedia quorum maiores nostri tulerunt pericula. Valete, & mei consilii memores semper estote.

GENE-

GENERALIS METHODI MEDENDI

LIB. II.

In quo generalia, generum morborum remedia explicantur.

Therapeuticem totam in duobus capitibus consistere, indicationibus & remediis: Remediorum generalis diuisio.

Cap. I.

HIppocrates artem medendi primus descripsit & salutaribus præceptis illustrauit, quæ bona ex parte in Æsculapij templo inuenit, illic enim quo quisque remedio conualuisset describebat, vir prudens ex multorum collectione præceptum, ex multis præceptis, methodo dispositis, artem efformauit, sicque,

Per varios vsus artem experientia fecit.

Sed βραχυλογία tam obscura & ænigmatῶδες, vt à paucis sine docto & fideli interprete intelligatur, qualis Galenus omnium voce (meritò quidem) celebratur. Iacuisset enim in tenebris Hippocrates neque in nostras vnquam manus peruenisset, nisi Galeni commentariis illustratus legeretur, qui profecto, quamuis Asiana prolixitate sæpe Lectoribus molesti, pleni sunt solidæ scientiæ, ab illisque Lector quantumuis doctus, semper recedit doctior. Adiecit præterea indicationes quę in Hippocratis medicina requiri videbã-

tur,eáque parte artem mancam, perfecit & exornauit: Duobus enim capitibus continetur, Indicationibus & Remediis: hæc Hippocrates pro natura eorum quibus ſcribebat abunde expoſuit, quibus tamen nobis, vtpote mollioribus, magna cautione vtendum ſit, Galenus eorum vſum certis circumſtantiis limitauit, quas ἐνδείξεις, officij regulas, appellauit. Vt ergo Traianus vias publicas reſtaurando non minorem gloriam meruit, quàm qui primus earum extruendarum author extiterat, ita Galenus, Hippocratis interpretatione, & artificioſa indicationum additione medicinam locupletando, poteſt pro ſuo iure parem cum primis inuentoribus gratiam à poſteris repoſcere: Quemadmodum enim cerdo mihi fruſtra calceum confecerit qui meo pedi ſit inęqualis, ſic ęgri viribus & morbi magnitudini niſi conueniat remedium, ſalubre dici non debet. Hæc ſunt indicationum prima capita, in quæ animum ſemper defigere oportet eum, qui citò, tutò, & iucundè ſanare velit.

Theſſalus omnes medendi ſcopos duobus capitibus concludebat: Vno, vt fluor præter naturã prudenter ſiſteretur: Altero, vt quòd præter naturam in corpore retinetur actionumque integritatem peruertit, vacuaretur: quibus ſi adieceris alterantia remedia, (ad quæ referri poſſunt alexiteria) me iudice magnam partem faciendę medicinæ paucis comprehenderis. Vt autem fluxiones pręter naturam ſunt generales, veluti hæmorrhagia inſignis & diarrhœa: vel particulares, vt fluor vteri, ita fluxionum omnium remedia, vel ſunt commu-

communia, qualia, forma ſolida, liquida, conſiſtente aſſumuntur, Vel particularia, qualia in oculos, nares, aures, vterum iniiciuntur, induntur, inſufflantur: omnia verò aſtringentia: Similiter vacuatio noxij fit generali vel particulari remedio: vacuant à toto, phlebotomia & purgatio, à parte verò, particularia remedia, non tantum quæ parti admota materiam peccantem illic digerunt & reſoluunt, ſed etiam quæ eandem per proprios ductus expurgant, vt errhina, bechica. Hæc tria faciendæ medicinæ principia qui non tantum in genere ſed in parte & definitè nouerit, ſi iā ſcientia medendi inſtitutus ad praxim acceſſerit, non video præterea quid deſiderare poſsit ad bene medendum. Omnia enim tam generalia quàm particularia remedia non eſt difficile ad horum alterum reuocare. Enimuerò quid aliud innuit Hippocrates, cùm vniuerſam medicinam in duo capita coegit; Addendo neceſſaria, & remouendo ſuperflua? Qui intemperiem cum materia purgatione curat, qui ſupra modum auctam totius, vel partis magnitudinem minuit. Qui exceſſum in numero, vt carnoſam excreſcentiam, cathæreticis abſumit, qui obſtructionis cauſam tollit, pituitam, grumum, calculum, quid aliud, quàm inutilia remouet? Qui verò nudam intemperiem alterantibus immutat, qui imminutam totius aut partis magnitudinem augere & amplificare conatur, qui partem iuſto aſperiorem, læuem, qui læuiorem, aſperam efficit, qui figuræ vitia emendat, aut luxatum membrum reponit, qui ſolutam continuitatem reunit, & in locum ſubſtantiæ vl-

cere aut vulnere deperditæ aliam arte substituit, quid facit, si non reddit parti quod deest, & actioni obeundæ necessarium est. Ergo Hippocratem accusat, quisquis Thessali κοινότητας criminatur? Ego ad illorum imitationem faciendæ medicinæ methodum in cõpendium cogere proposui, quod omnia semel ea arte doceat, vt antecedentia consequentium sint principia, pendeántque ex prioribus posteriora, non aliter, quàm effectus à suis causis. Antecesserunt libro superiore quædã præcognoscenda.

De Febribus in genere. Cap. 2.

TRes sunt affectus præter naturam, quibus Therapeutes succurrit, Causa, Morbus, Symptoma: Communi causæ communibus remediis medetur, plethoram missione sanguinis deplẽdo, cacochymiam purgando. Hinc curatio ordienda, nec generalibus intẽtatis vsurpãda sunt particularia remedia. Morbus omnium cõmunissimus & frequentissimus, citra controuersiam, est febris: non est enim acutus aut magnus morbus, qui non habeat comitem Febrem: vulgatum est neminẽ mori sine Febre: quinetiam per se primò leuissima sæpe occasione inuadit: proinde nemo miretur, nos ad commune totius corporis incendium extinguendum, omnem in primis operam & studium conferre.

Definiri autem potest, Calida intemperies totius, si non per se primò, saltem per consensum cordis: quia quantumuis luculento foco sit auctus calor, non est tamen febris, donec incendium ad cor peruaserit, à quo per arterias, æqualiter an inæqua-

æqualiter non refert,in totum corpus effundatur. Si mauis haud abſurdè definietur:Calida intẽperies actionem cordis,(vitalem & pulſificam intel ligo,nõ iraſcibilem)primò lędens:cuius differentias,ſingularũ differẽtiarum cauſas,ſigna & remedia primùm meditamur, vt inde facilis pateat aditus ad aliorũ morborũ curationem:Nam febris eſt primaria,aut ſymptomatica,hæç morbos acutos, vt nobiliũ partiũ inflãmationem comitatur: quæ peripneumoniæ ſuccedit, Chrymωdes dicitur à Tralliano : quæ hepatitidi, Typhωdes: quæ ventriculo inflãmato,Lipyria.A Gal.febris ἐλεώδης, in qua æger primo die ſudat ſymptomaticè, τυφώδης appellatur:Lipyria verò,maligna febris, qua vruntur interiora,algent interiora. Primaria, aut eſt in ſpiritibus, in humoribus, aut in ſolida ſubſtãtia:quę in ſpiritibus cõſiſtit,Ephemera nominatur,quia viginti quatuor horarũ ſpatium nõ excedit. Vt enim in ſtipula nõ eſt diuturnum incendium,ſic in ſpiritu non perdurat igneus calor, quia incenſus cito faciléq; abſumitur: ſi perſeueret,in humores graſſatur, & de ſubiecto in ſubiectum,vicinius aut paratius,immigrat.Hanc febrẽ tum à ſubiecto,ſi placet,humoralẽ nuncupemus, vt eã,quæ partes ſolidas occupat,hecticã. Humoralis aut eſt à plethora, vt ſynochus tam ſimplex q̃ putris,aut à cacochymia,eaq́; vel pituitoſa,quæ quotidianã facit,aut bilioſa,quę tertianã,aut melancholica, quæ quartanã, in magnis vaſis continuam,in paruis aut extra vaſa intermittentem.

Atqui cæterorum morborum non aliæ ſunt cauſæ antecedentes, nulluſq́; eſt,qui ad aliquam

prædictarum reduci non poſsit.

Ergo generalia remedia, quæ tradentur proximè, ad febres ſanguineas, deinceps ad omnes morbos à ſanguine, vt inflammationes tam internas quàm externas, accommodentur. Quæ febribus pituitoſis conueniunt, morbis omnibus à pituita communia ſunto, atque in primis ad vacuationem cauſæ antecedentis vſurpentur: idem de morbis ab alterutra bile dictum volo, ne cogar idem millies inculcare. Exempli gratia, quæ ad ſynochum præſcribuntur remedia, morbis à ſanguine, phrenitidi, anginæ, peripneumoniæ, pleuritidi & hepatitidi conueniunt. Synochus, quia morbus à ſanguine, potiſsimùm phlebotomia curatur: Ergo phrenitis, angina, peripneumonia, hepatitis & pleuritis eodem remedio curentur: ſi quod habent ſinguli morbi proprium & peculiare remedium, proprio capite exponetur, prætermiſſo generali tanquam cognito.

De febre Ephemera. Cap. 3.

DIariam curare quàm dignoſcere facilius eſt, raróq; ægri primo die mitioris morbi Medicum accerſunt: vocatus tamen pulſum in primis obſeruet, quem ſi frequentem, attamen æqualem & ordinatum deprehenderit, mox vrinam aſpiciat, quam ſi ſanorum ſimilem eſſe viderit, illicò cauſam externam ſcitetur, cibóne an potu calidiori, vt mero copioſiore, vſus ſit: Num in aprico inſolatus incaluerit, vigilarit, aut ſeſe plus iuſto exercuerit, excanduerit, num conſueta & ordinaria excretio ſuppreſſa ſit, denique ſingula interroget,

get, quæ calidam intemperiem gignunt libro ſuperiore commemorata: nec prætermittendus inuaſionis modus, cùm enim quotidiana à refrigeratione, tertiana à rigore, quartana ab horrore incipiat, illaſque præcurrant, laſsitudo ſpontanea, oſcitationes, pandiculationes, ſi nihil horũm præceſsit, ſed repentè à cauſa aliqua externa prehenderit, febrem eſſe ephemeram certò affirmabis, quę vt plurimùm madore aut ſudore terminatur, ſi tamen æger bilioſus fuerit, corpore ſicco, inediâ aut vigiliis confecto, aſtrictâ cute, periculum eſt ne degeneret in hecticam: Imperandum ergo balneum in declinatione, vt ſqualida cutis relaxetur, atque adeò totum corpus humectetur: Diatritarij negabant ſpeciem febris ante tertium diem dignoſci poſſe. Gal. 8. Meth. gloriatur, ſe mox diariam agnouiſſe, cognita cauſa, nempe aſtrictione cutis, ægrum lauiſſe, balneo febrem planè ſuſtuliſſe. Si verò plethoricus videatur, febricitétque à repletione, vt crapula, interdicendum vino, clyſtere, aut blando cathartico, vt caſſia, catholico, corpore repurgato: Mittatur ſanguis, ne in ſynochum permutetur: Aer balnei, quia digerit, & ſudores mouet, vtiliter imperatur.

De Synocho. Cap. 4.

SYnochus eſt febris continua, à ſanguine, qui difflationis beneficio prohibitus, primùm accenditur, mox putret: proinde plethoram cacochymia comitatur: Adoleſcentes ferè prehendit ſanguineos, vere ineunte: Seſe prodit faciei inſigni rubore, ſomnolentia: Plethorici, etiam ſani,

difficillimè ſpirant,(propterea quibuſdam hęc febris dicta eſt Aſthmatica) vrina rubra eſt, ſyſtole quàm diaſtole cõcitatior,q̃a maior eſt expurgandæ fuliginis quàm cordis refrigerandi neceſsitas, quod eſt febris putridæ ſignũ pathognomonicũ. Spectanda igitur antecedẽtia, præcedens vitæ ratio,natura,ætas,habitus ęgri:adiuncta,vt qualitas caloris, ſanguinis enim eſt minus acer & mordax calor,quàm bilis:Conſequẽtia,Actio læſa,vt ſpiratio difficilis,pulſus magnus,velox:Excreta,maximè omnium vrina : Retẽta,vt menſium & hæmorrhoidum ſuppreſsio , quam vt plurimũm ſynochus putris comitatur : Affectus ſimplex : vt faciei inſignis rubor,oculorum venæ turgidæ.

Cauſa & ſpecie febris perſpecta , non eſt difficilis curatio:prima regio clyſtere,aut blando quouis cathartico repurgetur : Caſsiam excipio, partim quòd humectando augeat putredinem , partim quòd dolor capitis , huic febri familiaris, vſu caſsiæ ingraueſcat, propter copiã vaporũ, quæ illos reddit ſomnolẽtos: Deinde aperiatur baſilica dextra : nullum enim habemus medicamentum, quod ſanguinem vacuet , nec deplendæ plethoræ pręſentius remediũ.Cõſilio Galeni mittatur ſanguis ad animi deliquiũ,vt habitus corporis refrigeretur,ſudorq́;,aut alui fluor cõſequatur:malim tamen Arabum cõſilio ad ſyncopem mitti excluſiuè: vt ſi fortè vi morbi,aut virium imbecillitate aliquid humanitùs accidat, vitetur calũnia,nec in Medici decretum de inanitione ſyncoptica cauſa mortis reiiciatur. Si quid repugnet , vt ætas,aut morbo ſint deiectæ vires,vacuatio partienda.

Putre-

Putredo ſiſtenda ſyrupis de acetoſitate citri, de limonibus, de granatis, oxyſaccharo ſimplici cum aquis roſarum, acetoſæ, graminis, cichorij.

℞. Syrupi de acetoſitate citri ℥.ij. cum quadrupla aqua graminis fiat iulep, quo vtatur inter paſtus: Sanguinis eluuiem expurgant, ſyrupi de bugloſſo, de lupulis, de fumaria, quibus licebit vti cũ aquis prędictis, cumq́; tenuis & pinguior portio ſanguinis bileſcere, craſsior, in melancholiam credatur degenerare, cacochymia tandem purgetur cholagωgω, vt rheo & melanagωgω, vt ſenna cũ decocto refrigerãte, ſimul & aperiẽte: his addi tis, quæ ſanguinem puriorẽ reddũt, exempli loco:

℞. Radicum graminis, acetoſæ ana ʒ.iij. cichorij totius endiuiæ, ſcariolę ana M.j. quatuor ſeminum frigidorum maiorum, (ſunt enim diuretica) ana ʒ.ij. florum cordialium ana. P.j. foliorum ſenæ mundatorum ℥.j. fiat decoctio. In colaturæ ℥. viij. infunde rhabarbari ʒ.iij. in leui expreſsione, diſſolue ſyrupi de cichorio ſimplicis, ſyrupi de fumaria compoſiti ana ℥.j. s. fiat apozema in duas doſes. Clyſteres toto morbi decurſu repetantur, qui vim habeant refrigerandi, ſit hoc pro multis exemplum.

℞. Lactucę, endiuię, ſcariolæ, portulacæ ana M.j. fiat decoctio, in colaturæ ℔. j. diſſolue mellis & ſacchari violati ana ℥.j. diapruni ſolutiui ʒ.x. aut cõfectiõis hamech ℥.s. vel vtriuſq; ʒ.ij. olei violati ℥.iij. fiat clyſter. Quia ſãguis, q̃ putret in magnis venis, q̃ ſunt circa lũbos, calorẽ ſimul & dolorem illic excitare conſueuit, cerato refrigerante Galeni illinantur, aut iis, quæ ad calidam renum intemperiem ſuo loco præſcribentur.

Victus ſit tenuis, qui ſanguinem non augeat: Plethorica enim & impura corpora quò magis nutries, eò magis lędes: pro vino vtatur aqua hordei, aut graminis, poteris quædam, prout commodum videbitur, admiſcere: vt ſi difficillimè ſpiret, glycyrrhizam, iuiubas, radicem vngulæ caballinę: Ad robur cordis, bugloſſum, borraginem: Ad hepar calidius, cichorium, lactucam, portulacam: Ad renes, ſemina frigida, alcekengi: Ad ventrem aſtrictum, violas, pruna acida, tamarindos: abſtineat ouis, vino, atque ſi fieri poſsit, carnibus, quia ſanguinem augent, morbi cauſam.

De Febribus à bile. Cap. 5.

Bilis in magnis vaſis, venis ſcilicet & arteriis, quæ ſunt inter alas & inguina, à natura ſua degenerans, quia continenter fumis cor impetit, continuam febrem excitat, in habitu verò longè à corde putreſcens, vno die intermittit: tertianum enim habet circuitum, continua remittit, minusque affligit: intermittens, inquam, vno die dat inducias, redit paroxyſmus die tertio, quo continua ſolet exacerbari, fitque tum anadiploſis ſeu reduplicatio.

Dignotio. Cognoſcetur ex antecedentibus, ſi æger ſit natura bilioſus, & ad iram pronus. Si iuuenis, aut vſus ſit cibis calidioribus, qui facilè bileſcant, vt ſinapi, allio, cepa, piperatis, ſi æſtate, cum rigore, ſeu vehementi & inæquali concuſsione totius corporis prehenderit: eſt enim rigor præcurſor paroxyſmi bilioſi: Ab adiunctis, ſi calor contactu ipſo acer & mordax ſentiatur, ægerque de laſsitudine

vlce-

vlcerosa conqueratur: A consequentibus, vt cordis actione læsa, quam pulsus velocissimus, ob refrigerationis necessitatem commonstrat: Ab excretis, vrina flammea, vomitu bilioso: Ab affectu simplici, vt oris amarore, cuius causam sitis & deiecta appetentia consequuntur. Sudor terminat paroxysmum intermittentis, qui non excedit duodecim horas, si febris fuerit exquisita: vixque septem superat accessiones, vt causus septem dies: Sed nothæ, quæ fit pituita permista bili, vltra vigintiquatuor horas paroxysmus producitur, Febris ipsa in multos paroxysmos protrahitur.

Tertiana continua differt à febre ardente non materia, neque loco: vtraque enim fit à bile in magnis venis putrente, sed in causo calor est intẽsior, quia humor putret in vasis vicinioribus cordi, proinde, quamuis eadem, grauiora tamen sunt symptomata, sitis & vigilia maior, lingua à fumis biliosis, quos summum incendium excitat, nigra, arida, scabra. In causo non sunt manifestæ & periodicæ exacerbationes vt in tertiana: similis enim est hac parte febri continenti.

Omnium vt communis causa, ita communia ferè remedia. Bilis feruor demulcendus in primis vsu refrigerantium. Quemadmodum enim succinum vento agitatam paleam non trahit, nec magnes ferrum, nisi quietum, ita per se naturáque sua mobilem & inquietam bilem cholagogon non traheret, nisi primum à suo contrario alteratam: præscribantur ergo syrupi de cichorio, endiuia, granatis, violis, rosis, limonibus, nymphæa, si magnum sit incendium, cum aquis lactucę, por-

tulacæ,plantaginis,cuſcutæ,acetoſæ, ſolani, mox vacuanda,rheo infuſo in decocto, quod refrigeret ſimul & aperiat.vt,

℞.Radicis graminis,acetoſę ana ℥.ij.cichorij,endiuiæ:cuſcutæ ana M.j.quatuor ſeminum frigidorum maiorū ana ℥.ij. florum violarum & nenupharis ana P.j.fiat decoctio:in colat.℥.iiij. infunde rhabarbari ℥.iij.in leui expreſſione diſſolue ſyrupi roſarum ſolutiui ℥.j.s.fiat potus.

Galenus imperat diuretica calida in declinatione commodius in tertiana notha, quàm exquiſita vſurpātur.

In tertiana commodè admodum imperantur aperientia,malim frigida,quàm calida,vtdecoctū pulegii & origani,quod Galenus cōmendat lib. 1.ad Glauconem:ſub finem tamen vtilis erit ſyrupus de quinque radicibus, cum aqua cichorij, aut ſyrupus de cichorio,cum decocto radicum aperientiū(ſi vis ad calorē temperandum)in aceto prius maceratarum : ſic enim Galenus à Tralliani cenſura & animaduerſione defendi poteſt.

Clyſteres parentur ex ſero lactis,in quo lactuca, violaria,& portulaca bullierint: in colatura diſſolue diapruni ſolut.℥.x.mellis & ſacchari violati ana ℥.j.olei violacei & nenupharis ana ℥.j.s. ſi magnus ſit ardor,alioquin violati ℥.iij.

Galenus in ardentiſsimis febribus mittit ſanguinem ad lipothymiam,quia nihil habet pręſentius ad refrigerandum: Arabes verò in morbis à bile contenti ſunt purgatione, niſi adiuncta ſit plethora,aut bilem ſanguini permiſtam vrina rubra indicet, quia ſanguis ſuo tepore feruorem bilis contemperat,illiúſque ferocientis impetum cohibet & ſiſtit: Iubent ergo vt naturę motum diligen-

diligenter consideremus; & quò illa vergit, ducamus: Si nauseans stomachus bilis excretionem affectet, oxymelitis ℥. iij. cum tepida paulò ante paroxysmum vomitus prouocetur: Si infra feratur, clysteribus attrahatur, purgetur: Diureticis per vrinas vacuetur, si eò inclinare videatur. Si ad cutem erumpat, aliquo diaphoretico, vt oxymelite simplici aut diuretico, cum aqua graminis sudor prouocetur: verùm memineris dare diuretica & diaphoretica sub finem paroxysmi: non alienum fuerit tepidæ balneum tum ingredi, vt cutis astricta relaxetur, & fuligo quæ retenta febrem auget, liberius excernatur.

Interea prospiciendum hepati: illud enim iam per se calidum (tale quippe esse oportet, quod bilem copiosam & prĕter naturam gignit) fel in sua cysti ęstuans prope adurit, ex aquæ cichorij ℥. iiij. cum electarij triasantali ʒ. ij. fiat epithema.

Plura lib. 3. cùm demorbis hepatis differetur: omnia enim suo loco & semel doceri debent.

Non absurdè vulgus in ardentis febris vigore admouere solet carpis refrigerantia, vt lactucam & semperuiuum cõtrita, aut oleo nenupharis, vel mandragoræ imbutum linteolum, quia arteriarum, quæ illic pulsant, dilatatione, spiritus refrigerantur, & ardor cordis temperatur.

Autore Galeno frigidæ haustum agonisticum tum exhibere in eundem finem valdè confert, seruatis tamen quæ sequuntur circunstantiis: Non sint deiectæ vires, æger non sit naturæ frigidioris, nec febris materia frigida, crassa, magis enim densaretur: Nec cruda & adhuc incocta, tardaretur enim coctio, non sit habitu gracili, frigus enim lædit partes ner-

uoſas: Galenus, vt ipſe ſcribit lib. de Conſuetudine, gracili frigidam propinauit hauſtu germanico, ſed mortuus eſt, non deſiit propterea aliis non gracilibus eandem propinare: Non ſit coniectura abſceſſus in viſceribus. Aſſueuerit frigidæ, alioquin periculum eſt, ne magna & ſubita mutatione conuellatur.

De Febribus à pituita. Cap. 6.

Generalia morborum remedia à pituita.

FEbris quod quotidie repetat non eſt quotidiana: nam duplex tertiana & triplex quartana quotidie redeunt: ſed tertiana cum rigore, quartana cum horrore, quotidiana cum extremorum refrigeratione: nec quotidiana deſiit in ἀπυρεξίαν, neq. paroxyſmũ quotidianæ, vt tertianæ, ſudor terminat, quia pituita in ſudores difficile, bilis citò facileq́ue reſoluitur: ſolet autem eſſe longior acceſsio, & ad duodeuiginti ſaltẽ horas perdurare.

Dignotio.

Febris à pituita eſt quotidiana

Coniicienda cauſa ſimul & ſpecies febris, primùm ex antecedentibus: Si ęgrum deditum gulæ, pituitoſum, qui otioſam vitam egerit, hyeme, in regione aut aeris conſtitutione frigida humida, inuaſerit: Si fuerit puer, aut ſenex: Si fœmina: Si pinguis, nam pueri propter ingluuiem, ſenes, fœminæ, obeſi, naturæ & caloris vitio, multam congregant pituitam: Ab adiunctis, ſi calor humidus, quamuis ob putredinem aliquantum acer ſentiatur. A conſequentibus, vt actione læſa: Si pulſus fuerit paruus, pituita quantitate & qualitate calorem obruente: Ab excretis: Si vrinę tenues (tales autem ſunt propter obſtructionem, quia ſolùm tenue percolatur) albæ, ob ſerum & cruditatem, tã-

dem

dem turbidæ, propter humoris crassi permistionem: Deiectiones, liquidæ, crudæ, pituitosæ: Sitis nulla, quia ventriculus scatēs pituita sitis causas, calorem & siccitatem, reprimit, nisi fortè pituita fuerit salsa, putredine aut admistione bilis: Diligenter autem, vt ex arte procedat curatio, distinguenda erit species pituitæ ab effectis, (acida autem famem, salsa sitim, dulcis somnum conciliat) quia acida coquenda, salsa mox vacuanda, dulcis naturę committenda.

Cùm primùm febris speciem ex dominatu pituitæ conieceris, hac arte aggredienda curatio. Quia pituita in ventriculo & intestinis colligi solet, ad humorem illinc vacuandum nihil aptius enematum vsu frequenti, quorum hęc sit formula:

℞. Parietariæ, mercurialis, chamæmeli, meliloti, pulegij, adde, si vis, hyssopi, thymi, origani, calaminthæ ana M.s. seminum anisi, fœniculi an ʒ. iij. fiat decoctio. In colaturæ libra vna dissolue mellis anthosati aut mercurialis & sacchari rubri ana ℥.j. diaphœnici, hieræ, aut benedictæ laxatiuæ ʒ. x. olei chamęmeli & anethi ana ℥.j.s.

Humor præparetur syrupis de hyssopo, de marrubio, de absinthio, de duabus, de quinque radicibus, de stœchade, oxymelite composito, scyllitico, cum decocto radicum aperientium, vel aquis apij, fœniculi, asparagi, petroselini, absinthij, menthæ, saluię: mox purgetur phlegmagωgis, vt agarico, diaphœnico, diacarthamo: Si placet, paretur hoc modo apozema purgans crassam pituitam.

℞. Radicum aperientium, vel radic. enulę campanæ & pæoniæ ana ʒ. ij. hyssopi, thymi, absin-

thij gentianæ, chamædryos, chamæpityos ana M.s. ſeminum aniſi,fœniculi, adde ſi viſ, rutæ, pæoniæ,ſeſeleos ana ʒ.iij. florum anthos & ſtœchados ana P.j. fiat decoctio in colaturæ ℥ viij. infunde agarici ʒ.iiij.in expreſſione diſſolue diaphœnici ʒ.vj.oxymelitis, aut cuiuſuis dictorum ſyrup.℥.iij.fiat apozema in duas doſes, aromatizetur cinamomo.Poterit qui volet,ex iiſdem parare ſyrupum,vt vocant,magiſtralem, quo vtetur æger ſemel in hebdomade, cùm morbus fuerit chronicus.

Si quis à portione abhorreat,malítque catapotia, conuenient pillulę aureę, cocciæ, de agarico,aggregatiuæ:leuiores ſunt de hiera, ſtomachicæ & elephanginæ,quę per ſe aut coniunctim præſcribi poterunt,doſis ʒ.j.

℞ Maſſæ pillularum aurearum, & de hiera ana ℈.ij. cum ſyrupo de abſinthio fiant pillulæ molles.vel,

℞ Agarici trochiſcati ℈.iiij.vel maſſæ pill. de agarico ʒ.j.cum ſyrupo de mentha, vel de hyſſopo,fiant ſex pillulæ molles.

Circa principium refrigerationis, inſtante paroxyſmo, non alienum fuerit vomitum prouocare ad vacuandam pituitam, quę ventriculo continetur: præſertim ſi natura illum appetere videatur.

℞. Syrupi acetoſi, aut oxymelitis ſimplicis ℥ ij.cum decocto raphani,in quo ʒ.s.agarici bullierit,fiat potio:detur tepidè.

Vtile etiam erit, tum ſpinam inungere oleo irino,aut anethino:vtatur hydromelite, in cuius

decocto

decocto parum hyſſopi bullierit.

℞. Hyſſopi P. S. bulliat in tribus libris aquæ ad perfectam deſpumationem, ſeu conſumptionem tertiæ partis, addendo mellis ℥.j.s. cuius quantitas minuatur, fiátque mulſa dilutior, ſi calor in præcordiis auctus videatur, ne bileſcat.

Memineris toto morbi progreſſu habendam in primis rationem ventriculi, vbi ſedes pituitæ morbificę, roboretur aſſumptis aromatici, roſati, vel electarij diarrhodon tabellis, admoto cerato ſtomachico cum oleo de abſinthio, oleum nucis moſchatæ arte chymica extractum valde commendatur: leges plura libro tertio, cap. de intemperie ventriculi.

Quidam affirmant Gentianæ ſuccum cum vino tepido ſumptum ante paroxyſmum febrem tollere: Certius eſt vna hora ante acceſsionem, corpore repurgato, Theriacæ veteris aut mithridatij ℨ. j. dare ex vino albo. Quidam deierant tribus tantum guttis ſucci mercurialis in dextram aurem vel narem inſtillatis febrem ſolutum iri, quod vt indifferens, experiatur qui volet, cæteris non neglectis.

Confert etiam ad febres à melancholia, non ab atra bile.

Ad quotidianam pertinet febris Epiala contraria lypiriæ, quando frigent interiora, vruntur exteriora, quia pituita vitrea parte qua putruit incenditur, altera ſummè refrigerat: Dictis ergo remediis incidenda & tenuanda, deinde purganda, quę cùm ſit valde craſſa & frigida, vehementiora vſurpentur.

De Hæmitritæo, seu semitertiana. Cap. 7.

HIppocrates primo Epidemiωn in semitertianã appellat horrificã, non tantùm quia inuadit cũ horrore, sed etiã quod toto decursu morbi æger totus tremat horreátq. Cõstat ex quotidiana cõtinua & tertiana intermittente: Quotidianã facit pituita in magnis vasis, Tertianã, bilis in habitu putrescens: propterea continenter affligit, sed exacerbatur quotidie: præterea tertio quoque die æger certis horis se vigiliis, inquietudine, siti, oris amarore, sensu lassitudinis vlcerosę torqueri conqueritur: A pituita igitur perfrigeratio, à bile, externarum partium leuis succussio, ab vtroque horror: dicitur autem semitertiana non eo sensu, quo semiputridum dicimus, est enim longè grauior tertiana, sed eo sensu, quo hominem semideum: Est enim autore Hipp. multis causis lethalis: primo propter varium conflictum contrariorum: Secundo, quia nullum tempus relinquit naturæ ad alendum corpus, coquendum humores noxios & vires reparandas, qua causa necesse est magnam excrementorum copiam aceruari: Tertio quia duplex, & à contrariis fit causis: postremo quod stomachum & neruosas partes exerceat, vnde frequens syncope: Mistis tamen ad bilem & pituitam remediis tentanda curatio, stomacho, sumptis & admotis, roborato: nec non hepate refrigerato: nescio enim quo modo fit vt vnum alteri calorem surripiat.

Quia à maiori calore minor attrahitur qui sunt hepate feruido, vẽtriculo sunt frigido.

De

De Febribus à Melancholia. Cap. 8.

FEbris à melancholia ob id quartana dicitur, quòd melancholia quarto quoque die commoueatur, vt bilis tertio, pituita quotidie: Securior eſt quæ primum inuadit neque aliis morbis ſuccedit: Febres enim quæ degenerant in quartanam aliquando ad duodecim annos perdurant.

Dignotio. Cognoſcenda eſt in primis ex antecedentibus: Si æger fuerit melancholicus, ætate inclinante, & autumno prehenderit, ſi paroxyſmus incipiat cũ tremore & ſtridore dentium, ſibiq́ue veluti contundi oſſa conqueratur: ſentit autem dolorem in profundo quia frigidus, ſiccus, craſſus, vno nomine terreſtris humor non poteſt trudi ad cutem. Ab adiunctis, calore ſcilicet non admodum acri & mordaci, niſi humor ſit atrabilarius. A conſequentibus, vt actione læſa, quam pulſus rarus, ob refrigerationem, & tardus, ob humoris craſsitudinem, indicabit. Ab excretis, ſudore pauco, quia terreſtris humor difficillimè reſoluitur in ſudores, vrina tenui & aquoſa, deiectionibus ſiccis.

Diſtinguendum inprimis humorem melancholicum ab atrabilario monent Aetius & Trallianus, quia diuerſa poſtulent remedia: Quartanam enim atrabilariam (qualis plurimum ardentibus & longis febribus ſuccedit humore per adustionem in atram bilem conuerſo) curant chologωgω, cauſa vſu refrigerantium, vt ſyrupo de cichorio aut de endiuia, prius alterata. Quaſi verò atra bilis ex ſtatua vſta perpetuo gignatur, non etiam à pituita ſalſa, & fæculento ſanguine: Pituita, nec non bilis quædam naturalis, altera præ-

ter naturam, quæ rursum non est vnius modi, à qualitate enim salsa & acida (ad quam vitrea referri potest, quia acidæ qualitatis est particeps) à materia aquea, gypsea, mucosa dicitur: Bilis verò vitellina, porracea, æruginosa, glastea. Tot tamque differentes species cùm idem Catharticum vacuet, idem dico non tãtum specie sed numero, cur non pari iure eodem melanagogo Melancholicus humor & atrabilarius purgantur! Præferendum igitur Galeni consilium, qui humorem crassum incidentibus & tenuantibus, vt oxymelite, pręparat, deinde melanagωgω purgat: in progressu morbi his vtitur, quæ sanguinis eluuiem repurgant, quod præstant syrupi de buglosso, de lupulis, de fumaria, non ausim tamen syrupis de thymo, & de calamentha atram bilem tam audenter quàm humorem melancholicum præparare, ne feruor calidiorum vsu augeatur. Prędictis syrupis vtendum cum aquis lupuli, fumariæ, buglossi, borraginis, scolopendriæ, melissæ, sambuci, genistæ, si placet præscribatur hoc apozema.

℞. radicum capparis, tamaricis ana ʒ.iij. polypodij ℥.s. lupuli, cuscutæ, melissæ, buglossi, borraginis ana M.j. seminis anisi, fœniculi ana ʒ.ij. florum genistæ P.j. fiat decoctio: In colat. ℥.viij. dissolue syrupi de fumaria simplicis vel compositi, syrupi de pomis aut regis Sabor ana ℥.j. s. fiat apozema clarum in duas doses.

In eodem decocto bulliant foliorum sennæ mundatorum ʒ.iij. In colaturæ ℥.iiij. dissolue Catholici duplati, syrupi de epithymo compositi ana ℥.j. fiat potus. Ad purgandum humorem præpara-

paratum præſtat leuioribus, iteratis, quàm vehementi, ſemel atque, vt aiunt, eradicando vacuare, quia humor contumax ſolet exaſperari fortioribus catharticis: pauperibus tamen & robuſtis hoc proderit.

℞. confectionis Hamech ʒ.iij. diſſolue in decocto lupuli & ſcabioſę in quo ʒ.ij. foliorum ſennæ bullierint, addendo oxymelitis Galeni ℥.j. fiat potus.

Pulueris ſennæ orientalis aut epithymi Cretenſis ʒ. ij. ex vino albo ſatis erunt, aut infuſio ʒ. iij. in ſero, vel aqua violarum, ſi humor ſit atrabilarius.

Si corpus plethoricum & vrina rubra videatur, mittatur ſanguis de baſilica ſiniſtra, qui ſi ruber effluat, ſiſtatur, ſi niger, magna copia educatur: mulieribus menſes, viris hæmorrhoides excitentur, præſertim ſi quando fluxerint.

Monet Galenus proſpiciendum lieni tam ſumptis quàm admotis remediis capite de obſtructione lienis explicandis: quia illic ſedes humoris melancholici, illic focus febris. At Trallianus in quartana atrabilaria habēdam potius rationē hepatis obſtructi & longo bilioſæ febris ardore prope ſcirrhoſi, ex hoc demonſtrat, quod dextrum hypochondrium tenſum & contactu ipſo valde durum ſentiatur: Vomitus valde cōfert ad vacuandum humorem peccantem, ſi duabus horis ante paroxyſmum iam dictis remediis prouocetur: Vinum album tepidè datum initio, vomitum excitat, in declinatione ſudorem.

Multi commendant balneum, vt ſicca & aſtri-

ſtricta cutis, qualis eſt melancholicorum, relaxetur, quod in calida quartana magis conuenit ad refrigerandum quàm in frigida: alij iubent paulò ante paroxyſmum ſpinam inungi, oleo de iunipero, de ſcorpionibus, vel in quo ranæ viridis bullierit, hæc enim humoris maligni eſſe alexiteria: alij hoc præferunt:

℞. theriacæ ℥ j. nardi & caryophillorum ana ℈. j. cum aliquo ex dictis oleis, aut cum vino generoſo fiat linimentum pro ſpina dorſi, ſic enim tremor, prodromus quartanæ, minuetur, quia calore natura roborata, frigori potentius reſiſtit, quinetiam ſudor aliquando ſequitur, quo minuitur acceſsio, vacuata portione materiæ morbificæ.

Mirum quod inculcat Rondeletius, vſu vini albi in quo ſaluia per noctem maduerit ſolui quartanam: ídque ad omnes morbos à melancholia magnum & certum eſſe remedium: Mirabilius quod affirmat Trallianus, ſcarabæum viuum fuluo linteolo appenſum collo, certo experimento quartanam tollere: quo loco plurima recenſet amuleta.

Valde calfacientibus, vt diaſpolitico, pipere, ſinapi, diatrionpipereo, in calida ſeu atrabilaria quartana abſtinendum eſſe memineris, in frigida, cautè & magna religione vtendum.

De Febre Hectica. Cap. 9.

Morborũ ab inanitione generalia remedia.

FEbris Hectica eſt intemperies æqualis, proinde indolens, morbum enim non ſentit hecticus niſi priuatiuè, quia ſolitas actiones obire non poteſt:

poteſt:adde quod fit ſenſim alteratio, nec in motu eſſentiam habet. Incipit cum febrilis calor humorem alimentarium, roren, gluten, cambium (tot autem febris quot humoris ſunt gradus) inuaſit. Confirmata dicitur cùm humorem primigenium & ſpiritum fixum conſumpſit, vt diaria vagum & fluentem, quorum communione non raro accidit, vt diariæ ſuccedat hectica, calore febrili ex vago in fixum ſerpente, qui in humore primigenio ſubſiſtit: Conſequitur ſæpius febres ardentes & colliquantes, magnas euacuationes, vt hæmorrhagiam, diarrhœam, dyſenteriam, leienteriam, nec non empyema, phthiſin: minus periculoſa quæ ventriculo, hepati, lieni, vtero, renibus ſuccedit.

Cognoſcetur calore, non ægro, ſed tangenti medico, mordaci: Vrina tenui, cruda, alba, ad extremum oleoſa, à colliquatione: Tuſsi ſicca: Pulſu languido, duro, atque vt dicitur, hectico, propter arteriam ſiccatam: ſtatim à paſtu calorem ſentiũt, præſertim in manibus & pedibus: venter prope adhæret coſtis, facies plumbea, propter caloris & ſpiritus paucitatem, ad extremum cadaueroſa, oculi caui, nares acutæ, collapſa tempora. Quando capilli defluunt, tibiæ inflantur, accidit fluor alui, mors eſt in propinquo.

Curatio potius cõſiſtit in diæta quàm in pharmacia: Si tamen aluus ſponte non feratur, clyſtere aut caſsia recenti molliatur, veſcatur gallinis quæ nutritæ ſint ranis, vel hordeo quod cum ranis bullierit, ex quibus ſemel piſtis fiat paſta, extinctos ouorum vitellos, & teſticulos gallorum in lacte *Curatio fere tota analeptica.*

coctos quidam commendant, sed causæ, nempe inanitioni, magis quàm Febri conueniunt: Vtatur hordeato, syrupo resumptiuo, vino albo, tenui, diluto, si longo vsu ptisanæ fatiscant vires: fugiat vigilias, coitum, perturbationes omnes quæ exsiccāt & attenuant, vt iram, tristitiam: Balneum actu tepidum quod habeat vim refrigerandi, confert incipienti non confirmatæ, multo minus si coniuncta sit ferina distillatio: Lauetur quotidie semel, moretur in balneo si potest per quatuor horas, hauriat illic lac asinæ, cum saccharo violato, rosato: à balneo mox inungatur cerato refrigerante Galeni, vel vnguento rosato Mesuę, oleo rosarum, violarum, nymphеæ.

Marasmus est insanabilis, extenuatos enim percurarunt, qui tabidos se sanasse gloriantur: Quemadmodum si in exustum elychnium oleum affundas, oleum & operam perdis, ita solidam substantiam calore, spiritu & oleo suo priuatam (tot enim cōtinet humidū primigeniū) frustra suę naturæ restituere contendis, quia aqueus, non aerius humor à colore febrili ex alimento substituetur.

De Peste. Cap. 19.

QVamuis quidam contendant pestem differre à febre pestilenti, quod epidemij carbones & bubones pestilentes ab Hip. in epidemiis visi sint sine febre, & Galen. nono simplicium peste correptis bolum armenum exhibet, iis qui sine febre erant, cum vino, aliis absque vino, quia tamen à morbis acutis febris est inseparabilis, pestis autem (quamuis eo nomine anthracem & pesti-

len-

lentem bubonem comprehendas) eſt morbus acutus, ſemper habeat adiunctam febrem, occultam tamen aliquando & inſenſibilem: Corpus quippe tangēti medico frigidū apparet, æger verò intus incendio ſe flagrare conqueritur: quod in peſte Athenienſi accidiſſe autor eſt Thucydides: Ergo peſtis finiatur, febris epidemia, contagione deleteria. Quod habeat cōmunem cauſam, vt aeris extraordinariam immutationem, popularis: quod illi non ſimplex, ſed ſumma inſit putredo, eſt contagioſa: Inquinatur aer & virus cōcipit, ſeminarium cōtagionis, per ſe, non difflatus; Sic vitium capiunt ni moueantur aquę: Cum M. Antonij milites auri ſpe in Seleucia Babyloniæ, arculam Auidi Caſsij aperuiſſent, inde tam putris aura exhalauit, vt nō regionem modò peſte infecerit, ſed ventis in Græciam, deinde Romam, delata, hominum magnam partem ſuſtulerit: Corrumpitur etiam aſtrorum maligna coniunctione, alioquin præuideri & prædici ab Aſtrologis non poſſet: Tum expirationum quæ à terris feruntur fœtore, vt à cloacis & cadaueribus inſepultis: Sæpe etiam λοιμὸς μετὰ λιμὸν, peſtis poſt famem. Dignoſcetur antecedentibus: Si quæ ex prædictis cauſis anteceſſerit: Si iam multos prehenderit: Si auſtrina, ſeu calida & humida fuerit anni conſtitutio: Ab adiunctis, vt anthrace, & glandularum, potiſsimum quæ ſunt ſub alis, vbi ſunt cordis emiſſaria, inflammatione: A conſequentibus, vt cordis actione læſâ, quod ſyncope, cardiogmos, pulſus languidus, celer tamen, inæqualis: difficilis & putida ſpiratio, non iniuria ſanè, demonſtrant, cùm omne

venenum eo ipſo quod venenum, aduerſum vitæ, illius arcem primùm impetat, niſi cum alia parte priuatas & occultas inimicitias gerat, vt lepus marinus cum pulmone: Ab excreto non eſt certa cõiectura: Vrina enim aliàs ſanorum ſimilis, qualis in diaria ſimplici, aliàs oleoſa, vt in hectica & colliquãte febre, aliàs, cruda, flaua, nigra, qualis in humorali: quia enim ſeminarium cõtagionis ſpiritus, humor, quin ſolida viſcerum ſubſtantia primum excipiunt (non enim promiſcuè & indifferenter obuio cuique, ſed analogo duntaxat communicatur) accidit vt nonnunquam diariæ, aliàs humoralis, aliàs hecticæ ſpeciem & ſigna præ ſe ferat: Omnes tamen ea conſequuntur quæ continuas & malignas febres. In præcordiis ſummum incendium, vnde ſitis incredibilis, & inquietudo, ſomnolentus torpor accedit cum virium imbecillitate, quo tamen interdicendi ſunt, vt motu & vigiliis venenum forâs erumpat. Pugnandum eſt inprimis aduerſus cauſam externam: Aer, publicè & priuatim accenſo igne repurgandus, heterogenea enim ſeparat & putredinem abſumit, ſi ex lignis odoratis vt iunipero paretur, eſt gratior & ſpiritus vitales plus recreat: facultas ipſa vitalis, ſumptis & admotis cardiacis roboranda, vt reſiſtat veneno.

Venenorũ & morborum venenatorum communia remedia.

℞. conſeruæ bugloſsi & borraginis ana ℥.j. corticis & ſeminis citri ana ʒ.ij. diamargariti frigidi, trochiſcorũ de camphora ana ʒ.j. adde ſi vis boli armeni & terræ ſigillatæ tantundem, raſuræ vnicornis, ſmaragdi, ambræ ana ℈.s. cum ſyrupo conſeruationis citri fiat opiata, vel cum ſaccharo in

aqua

aqua violarum,buglosſi, ſcabioſæ, cardui benedicti,ſoluto, fiat electarium per tabellas: quæ ſi calidiora videantur, temperentur additis roſis, violis, ſantalis:pauperibus ſatis erit puluis ex cortice & ſemine citri,cornu cerui,Zedoaria, dictamno,ſumptus cum aqua cardui aut borraginis: Ad moueantur cordi Sacculi,Fotus Epithemata: Sacculi parentur ex roſis rubris,violis,florib. bugloſſi,cortice citri:ex eorundem decoctis, aut aquis deſtillatis,fiat fotus:Additis puluerib.aut electariis cardiacis epithema:In officinis ſeruantur duo venenorum omnium & venenatorum morborum alexiteria,Theriaca & Mithridantium, quibus ad imminentis mali præcautionem & præſentis depulſionem manifeſto vitæ & ſanitatis commodo vſa eſt antiquitas tam ſumptis quàm admotis:Sumuntur ʒ j.pondere ex aqua cardiaca, admouentur cordi forma linimenti cum ſucco limonum,aut addito cerato refrigerante,vt roſato, ſantalino,quæ cum aqua aut ſucco cardiaco,pauco aceto,molliuntur: Conuenit inter doctos cacochymiam leni cathartico minuendam,quo vtẽdum erit cum decocto cardiaco,exempli cauſa,ſi accenſa bilis & maximè omnium humorum virus concepiſſe videatur, quod febris bilioſæ iam dicta ſigna demonſtrabunt,quamuis propter cacoethiam & virus coniunctum, aucta:

℞. radicis acetoſæ ℥ s.ſcabioſę,cichorij & pimpinellæ ana M j.ſeminum citri & cardui benedicti ana ʒ ij.florum cordialium ana P j. fiat decoctio:In colaturæ ℥.iiij.infunde Rhabarbari ʒ ij.s. in expreſsione leui diſſolue ſyrupi roſarum ſolu-

tiui ℥ j.s. adde camphoræ gr.iiij. fiat potus, nõ au ſim vehementiora, vt diaprunum ſolutiuum & electarium de ſucco diſſoluere, ne naturam conturbẽt, tãtũ abeſt vt diacrydio, aut antimonio vti velim. Multi tamẽ huius quatuor aut quinq. grana in aquis cardiacis macerãt, Infuſionẽ affirmãt dari feliciſsimo ſucceſſu, fiat periculũ in noſocomio.

Si peſtis ſynocho ſummè putri ſimilis videatur, corpus plethoricum, non dubito venã tutò & ægri commodo aperiri poſſe: Si verò ephemeræ aut hecticæ, minime: Hinc illæ querimoniæ de mittendo ſanguine in febre peſtilente: Omnibus probabili ratione & cõtraria certantibus. Quidã affirmant eorum vix vnum euaſiſſe quibus aperta eſt vena, alij vix vnum interiiſſe, nullúmque maius & præſentius auxilium ſe percepiſſe: Febrium diſtinctione diſſenſio componenda eſt.

De Morbis Organicis, Sectio ſecunda.

De morbo in numero. Cap.1.

VT ſanitas in mediocritate conſiſtit, ita morbus in exceſſu vel defectu, morbi à defectu, hecticæ febris, qui ab exceſſu, ſi à plethora, ſynochi: Si à cacochymia, cacochymarum febrium remediis curentur: quæ in febribus ad cauſam coniunctam, in cæteris tam organicis quã communibus morbis, ad cauſam antecedentem ſummo cũ delectu prudentérq. primum vſurpentur. Inter organicos primus occurrit morbus in numero, quia omnis cauſa natura & origine prior eſt ſuo effectu:

ctu: Ille autem sæpe causa est obstructionis vt ob structio magnitudinis in parte vel in toto diminutæ: Appello morbum in numero si quid instrumento desit aut superuacuum sit ad vsum: Cùm enim natura nil faciat frustra si quid connascatur aut adnascatur, non inutile modò, sed etiam quod incommodet actioni, illud præter naturam iudicetur: Faciamus ergo quempiam nasci cum vnico, vel cum tribus testiculis, quia didymi ad generationem dantur à natura, morbus est in numero, qui tamen si vitio conformationis acciderit, sinatur: At quę sunt toto genere præter naturam & manifestè actionem lædunt, polypus in naso, caruncula in vrinario meatu, opem & industriam medici requirunt, quæ licet siccantibus, exedentibus sanentur, tamen pro temperamento, vsu & dignitate partis mitius aut vehemētius deligendū.

Nam ad verrucas in cute, multo tutius Ægyptia cum per se solum vsurpatur, quàm ad condylomata, carnosas excrescentias in ano aut vtero, propter partium exquisitiorem sensum maiore periculo in vesica ad carunculam quæ ardori vrinæ neglecto vel male curato succedit. Propterea Galenus ex tribus granatorum generibus describit remedium ad polypum, quòd cathæreticis omnibus anteponit, ne ex polypo simplici fiat vlceratus, vnde ozæna, cancer, in natura præsertim melancholica: Poterit tamen succo granatorum aut cerato myrtino Ægyptiaci quarta pars admisceri. Si verrucæ, polypi, condylomata filo constringi possint, priuata alimento sensim contabescent: pręcipitatum omnes excrescentias,

quales vlceribus & vulneribus superueniunt sine dolore citò absumit. Carnositatem in vesica ante viginti dies certo experimento consumit sequens vnguentum, corpore prius cassia repurgato.

℞. olei rosati ℥. iij. cerusæ ℥. iiij. caphuræ ℥. s. tuthiæ cum aqua rosarum lotæ & præparatæ ℥. s. lithargyri auri præparati ʒ. vj. antimonij præparati ℥. j. mastiches, olibani, aloes hepaticæ ana ℈. ij. fiat vnguentum in mortario plumbeo, seruetur in pyxide plumbea, quo sic vtendum erit: Vbi cādela cerea, intincta oleo aut butyro recenti callum attigeris, (quòd renisus indicabit) illa tenui & detrito linteolo inuoluatur, quòd dicto vnguento extrema parte qua carunculam debet tangere imbuatur, reliqua, aut oleo violato, aut sequente vnguento (quod plurimum confert parti solidandæ post consumptam excrescentiam) oblinatur.

℞. lithargyri auri, tuthiæ præparatæ, plumbi vsti ana ʒ. iiij. cerusæ ʒ. ij. caphuræ ℈. s. olei myrtillorum q. s. fiat vnguentum, quo solo vtendum erit, cum sanies amplius non effluens, absumptam carunculam demonstrabit.

De Morbis conformationis. Cap. 2.

SOla conformatio facit instrumentum parúmque refert, si membrum dixeris organicum an conformatum: Illa autem consistit in meatu nec non cauitate, figura, asperitate & lęuitate, siue. n. meatus angustior siue amplior fuerit quàm naturę conueniat, si peruertatur vsus ad quem destinatus est, morbus est in meatu. Quibusdam à prima conformatione scapulę alarum instar prominēt:

Aliis

Aliis tabulatum eſt pectus(Illi πτερυγώδεις. hi σανίωδεις appellantur,) vtriſque tam anguſtus eſt thorax,vt pulmo liberè dilatari non poſsit, proinde difficillimè ſpirant & proni ſunt ad tabem, morbus eſt & in figura & in cauitate: Galenus ſæpe & diu retento ſpiritu exiſtimat thoracem dilatari poſſe. Quod ſi denſitate,obſtructione aut cõpreſsione vena diſtribuendo ſanguini fuerit inepta:Si natura,vel ex morbo,carne vel membrana ſupercreſcente & meatum obſtruente, viris aut mulieribus genitalia perforata non ſint, (ἄτρητοι nominantur)morbus eſt in ſolo meatu. Sic vicinum aliquod viſcus,vt lien, adeo intumuerit, vt premat inteſtina,morbus eſt in ſola cauitate. Si cutis denſior & aſtrictior fuliginem liberè non excernat,fiat laxior frictione molli, balneo aquæ dulcis:Si iuſto rarior fuerit,denſetur frictione ſicca balneo aſtringente,oleo roſato,myrtino inungatur,adiectis ſi placet earundem virium pulueribus,malicorij & roſarũ ſiccarũ. Obſtructio eſt morbus inter organicos frequentiſsimus aliorũque prope innumerabilium parens quã nemo miretur in ordinẽ morborũ referri,nam vt ad motum duo requiruntur,mouens & mobile,ad actionem quòd agit & quod patitur,ſic ad obſtructionẽ duo concurrere neceſſe eſt, quòd obſtruit & quod obſtruitur,obſtruunt humor craſſus, viſcidus,multus:grumus,callus,arena,vermis,calculus obſtruuntur cutis,vena,arteria, neruus (quamuis ſolus opticus ſenſibilem habeat cauitatem) ventriculus,veſica,renes,deniq.partes omnes cauatæ à natura, atque perforatæ:obſtructio eſt morbus ex vtroque conſtans,vtrius eſt affectus? profectò

Calculus non eſt morbus,ſed cauſa morbi.

vt Aristoteles docet, motum esse affectionem mobilis non mouentis, sic obstructio est affectus obstructi instrumenti, non obstruentis causæ, cui hac arte prospiciendum est.

De Soluenda obstructione. Cap. 3.

CAusa primum antecedens, quæ fouet, mox cō iuncta, quæ facit morbum tollatur: Antecedens, plethora frequentius quàm cacochymia: Illa sæpe à suppressa solenni & solita vacuatione, vt mensium & hæmorrhoidum, quæ in primis arte prouocetur: Generali obstructioni succurrendum est aperta vena, vt cathartico deinde pateant viæ & quaquauersum liberius feratur: mox cogitandum de coniuncta remouenda.

De lapide. Pituita in quauis parte caua potest lapidescere, nam Hippocrates 5. Epidem. famulam Dyseridis è vulua lapidem excreuisse affirmat: Tussi reiectos viderunt Paulus & Trallianus, nec dubiū est sæpe in bronchiis asthmaticorum, in lapilli duritiem pituitam crassam & viscidam concrescere, Arculanus & Gentilis viderunt bis de colo, semel de ventriculo reiectū: Francisco de Pedemontio spectatore per integrum mensem durauit lapidosa diarrhœa, quidam oui magnitudinē æquabant: Vnde mirari licet, cur Fernelius neget generari in vesica: acceptis enim in rene primordiis, illic tantum incrustari existimat hoc argumento: Lapides renum & vesicæ differunt substantia, in illis enim poroides gignitur, in hac densus & solidus. Tū colore, renalis enim ruber est, concolor reni vesicalis albus vel cineritius. Atqui si lapidē repertum

repertum in veſica fregeris, videbis in medio lapillum, veluti nucleum, colore & ſubſtantia renali planè ſimilem: Ergo genitus primùm in renibus, in veſica accepit integumentum. An hoc in multis ita eſt, non in omnibus? An arena, quæ à renibus rubra excidit, talis in centro manet, at in ſuperficie continuo veſicæ contactu albeſcit? Enimuerò cum poſita cauſa ſequi poſsit effectus, in veſica autem, præſertim infantium, dum in cunis vagientes ſupini meiunt, arena multa colligatur, quę pituitæ lentore inuiſcatur, quid vetat hîc vt alibi cogi in lapidem? Iiſdem vnumquodque augetur, quibus ortum eſt, ſuntque vt nutritionis ſic accretionis eadẽ principia, quæ generationis, fatetur accreſcere in veſica, cur negat generari poſſe! Sed ad rem: ratione & experientia teſtatum habemus, vbiuis lapillum concreſcere, ſed ab illo definitè partem obſtrui certa coniectura aſſequi non poſſumus, faciamus tamen cathere exploratum, anum, veſicam, vterum: à lapillo obſtrui: Remolliente ſemicupio, clyſtere, facilitandus exitus: Pars affecta oleo ſcorpionum cum adipe cuniculi illinenda. Si rimula ſit anguſtior, chirurgia eſt opus: de pulmone, vt expectoretur facilius, ſyrupo de althęa, de glycyrrhiza, oleo amygdalarũ dulcium cum alphenico & diatragacantho frequenter vtendum, additis incidentibus, quibus non tam lapillus comminuatur, quàm pituita craſſa, quæ excretionem tardat, tenuetur.

Vermes in eorum quoque ſunt numero, quæ obſtruunt, illi, vt lapides, in qualibet parte ex quouis humore, præſertim ex pituita putri, generantur, non aliter quàm ex fimo infini-

ta animalcula: Sed enim cùm vbiuis pituita posſit putrere, præſtò adſit calor humidus, quidni quacumque in parte excitantur! Hollerius vidit ſcorpionem in cerebro cuiuſdam Itali natum ex baſilicæ herbæ frequenti odoratu, multi de pulmone tuſsi excretos viderunt, viſus ſæpe vermis, qui demorſo corde vitam ademerat. Valeſco ſpectatore, duo vermes ex auribus prodierunt febrientis cuiuſdam adoleſcentis, qui mox conualuit: Pueris dormientibus quandoq. per nares erumpunt, quia vt alimentum quærant, ventriculum, inde gulam perreptant, ore clauſo per foramen palati ad nares aſcendunt. Valeriola vidit nouem, Plinius triginta pedes longum: quod non eſt valdè mirum, ſi verè Paulus & Aetius affirment interiorem tunicam inteſtinorum in longum & latũ vermen aliquando tranſmutari. Cumque pro varia materiæ putrentis qualitate tot támque differentia animalcula in vniuerſo generentur, quid mirum tot adeóque diſsimilibus humoribus, qui in nobis putrere ſolent, tam differentes vermes, longos, latos, rotundos, hirſutos, magnos, paruos, exoriri? Omnibus commune remedium: Dulcia infernè, amara supernè, his pars obſeſſa verme illinenda: cùm enim dulcibus generentur, nutriantur, accreſcant: amaris interficiantur, iniecto clyſtere ex lacte cum melle vel ſaccharo, ſine oleo, quia pinguia vt amara fugiunt, deſcendent ad pabulum, ſimúlque cum iniecto excludentur. Rhabarbarum infuſum in decocto graminis, acetoſę, cichorij, ſcordij, comæ abſinthij ſeminis, portulacæ, vel coriandri, vermes necabit, & deturbabit:
addere

addere poſsis,ſyrupi de limonibus, aut de acetoſitate citri ℥.s. fiat potus,cuius loco poteris vti aqua infuſionis rhabarbari. Idem præſtant pillulæ communes ex aloe, myrrha, & croco: Theriaca, mithridatium ſumpta & admota, cinis vermium & puluis contra vermes ex aqua portulacæ dari poſſunt, aut forma tabellæ, opiatæ, conditi.

℞. Maſſæ pillul. communium ʒ.s. cum ſyrupo de abſinthio fiãt tres pillulæ molles, capiat media hora ante prandium. Item,

℞. eiuſdem maſſæ ʒ.vj. cum oleo amygdalarum amararum & pauco aceto fiat emplaſtrum vmbilico admouendum. vel,

℞. Olei de abſinthio ℥.ij. pulueris contra vermes, aloes ana ℈.ij. adde, ſi vis, parum fellis, cum cera fiat linimentum. Eadem olea, tum de fraxino, perſicorum: ſucci centaurij, athanaſiæ, matricariæ in aures inſtillari poſſunt ad necandos illic vermes: malim pulueres in prunas coniici, fumum auribus captari.

De humore craſſo. Humor craſſus incidentibus, viſcidus detergentibus præparetur, mox per ductus naturæ conuenientes vacuetur. Eſt enim cùm per vrinas commodius repurgatur, vt obſtructa ſecunda, ſeu media regione: At prima, clyſtere, aut ſumpto eccoprotico, per aluum, vltima per cutem diaphoretico & hidrotico expurganda: Incidentes & aperientes ſyrupi ſunt de duabus, de quinque radicibus, de byzantiis, capilli Veneris, de hyſſopo, de marrubio, de artemiſia, oxymel, pręſertim diureticum, quibus vtendum, cum decocto quinque radicum aperientium, cinnamomi, cicerum ru-

brorum, vel herbarum capillarium, aut earum aquis distillatis: dissolui possunt trochisci de prassio, de calamentha, de myrrha. In naturis & affectibus calidis, vt bile vitellina cystim, hepar, aut renes obstruente, vtendum syrupis de cichorio, vel de endiuia compositis, cum decocto radicum graminis, acetosæ, cichorij toti⁹, quatuor seminũ frigidorum maiorum, alcekengi: Terebinthina omnium viscerum, quin venarũ obstructionibus soluendis est aptissima: nec sinit humores putrescere, ex ℥.v. lotis in aqua propria, vt cichorij, aut eupatorij ad hepar, halicacabi ad renes, cuscutæ ad lienem, fiat bolus: Ammoniaci ℈.ij. sumpti cũ aqua conueniente mirificè etiam prosunt: Electaria dialacca & diacurcuma omnes obstructiones, maximè verò hepatis soluunt: vt trochisci de cappari & de scolopendrio lienis. Ne tamen frequentiore vsu aperientium calor natiuus exoluatur, illis per interualla, & prudenter vtendum, eáque ad vsum deligenda sunt, quæ parti obstructæ magis conueniant. Ad obstructiones vteri, præferendus est syrupus de artemisia: Ad obstructiones pulmonis, capilli veneris, de hyssopo, de marrubio: Ad hepar, syrupi de cichorio, & de endiuia. Fernelius ad magnas obstructiones renum describit syrupum de raphano, quo multi vsi sunt fœlici successu: vide tamen vt cassia corpus sit prius repurgatum, ne impuritas à diureticis ducatur ad partem obstructam & morbum augeat.

De sistendo fluore. Cap. 4.

Ab effectis coniicienda est

VT obstructionem sequitur excernendorum omnium, menstrui, hæmorrhoidum, sterco-

ris,

ris, lotij, ſudoris ſuppreſsio, tum putredo, febris putrida, lenta, icterus vterque, flauus cyſtis aut hepatis, niger lienis obſtructione, apoplexiæ, reſolutiones, atrophię, tabes, nonnunquam repentinæ mortes, prohibito ſanguinis, ſpiritus vitalis, aut animalis cõmeatu. Ita laxitatem & apertionẽ immoderatam meatus & cauitatis, retinendorum profuſio comitatur, quam morbi & ſymptomata non minus horrẽda conſequũtur. Nam ſiue aluus ſine modo fluat, vt in diarrhœa, lienteria, dyſenteria, hæmorrhoidibus: Seu veſica, vt in diabete, mictu ſanguinis: Siue vterus, vt in menſtruo immoderato & muliebri profluuio: Siue ſanguis ſupernè de pulmone tuſsiẽdo, de ventriculo vomendo plurimus erumpat; Luctus vbiq;, pauor, & plurima mortis imago: funeſtiores enim ſunt morbi ab inanitione, quàm à repletione: Huic ſiccitati iam factæ, medendum hecticæ febris remediis: fienti verò, ſuccurrendum aliquo aſtringente, cuiuſmodi ſunt, ſyrupi, granatorũ, cydoniorum, roſarum ſiccarũ, myrtillorũ: Aut trochiſcis de bolo, de ſpodio, de terra ſigillata, de carabe, omnium præſtantiſsimis, quia non tantum reſtringunt, ſed etiã coagulatum diſſoluunt, quibus cum aqua aut decocto aſtringente, vt roſarum, plantaginis, centinodiæ, vtendum erit. Si quis humor acer & mordax autor fluoris ſubeſſe putetur, deligatur remedium, quod purget conſtringendo, vt rheum, myrobalani. ℞. Expreſsionem fortem ℥. ij. s. rhabarbari infuſi in aqua plantaginis, vel roſarum, ſyrupi myrthini ℥. j. fiat potus.

obſtructio: ſunt enim ſigna ſuæ cauſæ, tum quòd ſentiat æger in parte grauitatem ſine tumore & dolore.

Nõ eſt mirũ ſi Theſſalus Therapiam, obſtructione aut fluore concluderet.

Humor diuertendus aut reuellendus purga- *Ita Rõde-*

letius ratione & experiẽtia subnixus libro de Dignosc. morb. contra commu nem opinio nem.

tione, vel aperta vena opposita: si fluat supernè, puta de thorace aut pulmone, aperiatur vena malleoli, vt impetus sanguinis in contrarium retrahatur, non brachij, ne tractus ad partem affectam, fuga vacui, fluxionem augeat: mulieri sanguinem vomenti, menstruis erumpẽtibus, fit solutio. Conueniunt ligaturæ fortes & dolorosæ, frictiones, cucurbitulæ ad reuellendum.

Morbus figuræ, si vitio parentum & conformationis acciderit, non sanatur. Si à causa externa, vt fractura, aut luxatione, Chirurgia curetur, alio loco exponenda.

Morbi asperitatis & læuitatis curentur iis, quæ tradentur lib. 3. in cura lienteriæ & asperitatis arteriæ: ferè enim speciales sunt morbi, paucisque partibus communes.

De Morbis auctæ & imminutæ magnitudinis. Cap. 5.

Causas vtriusque morbi Gal. explicat 6. de Sanit. tuen. capite 8. vbi aliquot recen set remedia, plura 14. Methodi, cap. 15.

NYcomacho Smyrnęo corpus in tantam molem excreuerat, vt se mouere non posset, sanatus est ab Æsculapio sequentibus, ni fallor, remediis: Præscripta inedia, vigilia, exercitatio vehemens, coitus, vini crassi abstinentia, iuscula diureticis alterata: Quotidie manè datum cochlear vnum aceti scyllitici, aut semuncia oxymelitis Galeni cum piperis aliquot granis: Potio ex aristolochia rotunda, gentiana, centaurio, aniso, dauco, semine rutæ syluestris, ex quibus siccis & pulueratis cum saccharo in aqua hyssopi solutis, fiat electarium: Cuius loco non minore commodo poterit assumi theriaca: Humor omni modo per aluum,

aluum,per vrinas,per ſudores vacuetur.

Per aluum blandis catharticis ſæpe repetitis, vt pillulis de hiera: habent enim magnam vim deſiccandi: Per vrinas diureticis,vt decocto radicum aperientium,oxymelite diuretico,ſcyllitico: Per ſudores hidroticis, vt guaiaco,cyna, ſalſa parilla, quorum decocto dilutiore ſi vtatur pro ordinario potu maius percipiet commodum.

Contraria ſunt gracilis extenuatique corporis remedia: Ergo nutriatur alimentis boni ſucci & facilis coctionis,vt vitellis ouorum gallinis,vino veteri,rubro,craſſo:venus prohibenda:quies,ſomnus, vita tranquilla & otioſa, balneum aquæ dulcis, imperanda: Lac mulieris magis, ſed tardius nutrit,lac aſinæ minus,ſed celerius:mollis frictio benefacit, verùm ne tractus ad cutem humor exhalet,mox oleo tepido inungatur: Conſideranda tamen cauſa, quia non ſemper ab inedia, labore, vigiliis contingit, ſed aliquando à vermibus alimentum exugentibus, quos niſi deturbaris,prædictis remediis nil profeceris:Accidit etiam propter lienem iuſto maiorem: vt enim aucto fiſco ærarium minuitur, ſic quando lien accreſcit,molem corporis imminui neceſſe eſt: Accidit etiam obſtructione totius vel partis, quæ ſit dicata alimento conficiendo,vel diſtribuendo,cuius cauſæ præceſſerunt remedia.

Si membrum aliquod, vt crus aut brachium atrophia tabeſcat: vt intelligas,ſi affectus ſit ſanabilis, nécne, & quàm facilè, in primis fricandum erit,aqua tepida lauandum. Quòd ſi nullus in cute rubor appareat, deſperata eſt ſanitas: ſi vix & *Remedia.*

Ἐπίκρουσις, mediocris percußio: καταύτλησις, aquæ perfuſio: πίττωσις, picatio.

magna difficultate excitetur, difficilem & longam fore curationem oſtendit: ſi citò, facilem: Tum pars extenuata leuiter percutienda, donec modicè attollatur, fortiter liganda, ſcarificanda, pix ſoluta in oleo extendatur ſuper aluta, & illi prius raſæ ſuperponatur, antequam refrigeſcat, amoueatur, mox calida reponatur, hyeme bis, æſtate ſemel: Membrum ſanum ab infero ſurſum procedendo ligetur, vt ſanguis ad ægrum pro alimento regeratur.

De Morbo communi Sectio tertia.

De Solutione continui quædam præſcienda. Cap. 1.

MOrbus communis definitus eſt, qui partis vſum & actionem peruertit: Si pulmo, vocis & ſpirationis inſtrumentum, vlceretur: non tantum vſus impeditur, ſed etiam actiones, quæ illi, vt pars eſt ſimilaris, conueniunt, nutritio, & quæ nutritioni ſeruiunt, attractio, retentio, vitiantur: Idem accidit abſceſſu & tumore præter naturam, quos affectus ea cauſa communes appello: tum quòd in partes, tã internas quàm externas conueniant: Cæteros, qui partium proprij ſunt, vt fracturam & cariem oſsis: ad particularem doctrinam reſeruo, de illis ſolis hoc libro dicere propoſui. Vt autem Galenus methodum medendi à curatione vulnerum eſt exorſus, quia in illis indicationum doctrina, quam cum remediis meditabatur, euidentius pateret, ſic ego ab

iiſdem

iisdem exordiar, docebóque non vlceris pulmonis, aut hepatis, sed indefinitè omnis vlceris, tam interni quàm externi communem curationem, si primum vlceris interni diagnosim, deinde prenotiones quasdã exposuero: Est autẽ vlcus quoddam primarium, ab humoris acrimonia, quoddam ἐπιγεννηματικὸν, quale inflammationi succedit: pure enim facto, fit abscessus, rupto abscessu, vlcus: discernuntur ergo præcedente inflammatione, tum pure multo & confertim excreto: nam vlcus primarium nil tale præcessit. Si tussiendo reddatur, vlcerati pulmonis suspicio est: Si vomendo, ventriculi aut gulæ: Si cum lotio, vesica, renes, aut hepar parte gibba, laborant: Si per sedem exeat, ventriculus, intestina, mesenterium, lien aut hepar parte caua: Species & locus doloris tum excernendi modus vlceratam partem definitè ostendunt: nam vlceratis tenuibus intestinis, dolor sentitur supra vmbilicum, permiscetuŕque pus fæcibus, crassis verò vlceratis, de dolore sub vmbilico ægri conqueruntur, & separatum pus egerunt. Presciendum autẽ vlcus in parte sanguinea & molli minore negotio sanari, quàm in spermatica & dura, in ignobili quàm nobili, in quieta q̃ mobili, quia ad actionẽ medicamenti opus est quiete, qua causa pulmonis vlcera, quinetiam morbi omnes, difficillimè sanescunt: In infera & depressa, ad quã fit cõtinuus descensus materiæ, difficilius: in parte ad quam citius & integris viribus medicamentum peruadit, facilius: quia enim ad pulmonẽ via est longissima (quandoquidem gulam, ventriculum, quędam ex tenuibus intestinis, venas mesen-

Vlcus tribus causis difficillimè

curatur, per se ratione partis, ratione causæ.

terij, iecur, venam cauam, denique cor pertransierit necesse est, priusquam ore sumptum ad pulmonem perueniat) non est mirum, si morbi pulmonis difficillimè percurentur. Præsciendum quoque puerorum vlcera facilius sanari quàm senum, virorum quàm mulierum, difficultatem augeri si menses mulieribus, hæmorrhoides viris substiterint, qua causa Aristoteles scribit, Eunuchorum vlcera difficillimè sanari. Non est ignorandum, vlcus per se facilius aut difficilius vniri, simplex facilium quàm compositum, superficiarium quàm cauum, recens quàm inueteratum (dicitur autem quibusdam inueteratum, quod intra quadraginta dies sanari non potuit.) Quadratum quàm rotundum: Rotundi enim vlceris, vt vulneris, longa & difficilis cura, quia extrema difficillimè coeunt.

Item ratione causæ, non tantùm coniunctæ, sed etiam antecedentis. Nam si corpus impurum aut plethoricum fuerit, tardius & maiore negotio sanabitur, eóque difficilius, quò corpus fuerit plenius aut impurius. Propterea ictericorum & hydropicorum vlcera sunt insanabilia, nisi primùm icterus & hydrops percurentur. Et vlcus in quod multæ & amplæ venæ desinunt, eadem causa difficilius sanatur. Cõiunctę causæ sunt, intemperies partis vlceratæ, dolor trahens, subiectum os asperum, ruptum, erosum. Hæc quoque præcognoscenda sunt, firmáque memoria tenenda: pro natura & temperie partis deligendum remedium, quia vlcus in parte sicciore, sicciora postulat remedia. Ratio est, quòd maior lapsus à naturali

tem-

temperamento fortioribus contrariis ad naturam reduci debeant. Exempli gratia, soluta continuitas osſis (ſi cætera ſunt paria) magis ſiccantia poſtulat, quàm venæ, nerui, aut cartilaginis, & horũ remedia ſicciora debent eſſe, quàm carnis. Quod intelligendum eſt, ſi pars natura mollis cum alia temperamento dura, vt caro cum oſſe cõferatur: Nam ſi prętер naturam vna ſicca, altera humida intemperie laboret, pars ſicca humectanda erit, minimè ſiccanda, quia regenerandæ carni nullum ſuppetat alimentum: Adhæc pars robuſtior potentiora tolerat remedia, quæ ſi exquiſiti ſenſus fuerit, acria non admittit: Pars nobilis maiore diligentia cuſtodienda eſt quàm ignobilis, publica quàm priuata, interna quàm externa, quæ proximo libro fuſius perſequimur. Non eſt prætereundum vlceris, vt alterius morbi, ſua eſſe tempora: Principio ſanies tenuis & aquoſa, quæ niſi paulatim coctione craſſeſcat, cachexiam corporis totius, partis, aut humorum prauam conſtitutionẽ arguit, ſi præterea virulenta, æruginoſa, nigra, fœtida, vlceris cacoethiam oſtendit: pus album, lęue & æquale certam ſanitatem promittit.

De Vlcere. Cap. 2.

VLcus eſt ſolutio continui in parte carnoſa, interna vel externa non refert, quia partes internæ, vt pulmones, renes, hepar, humoris acrimonia, non minus quàm externæ, oculi, nares, aures, muſculi, vlcerantur, ſiue ille aliunde fluxerit vt à cerebro in oculos, nares, os, pulmones, ſiue pau-

Addit Auicenna, de qua exit ſanies, vel pus, vt diſtinguat à vulnere.

latim in parte congeſtus fuerit. Eſt autem ſimplex vel cum ſymptomate, intemperie, inflammatione, dolore, febre, conuulſione: Purum vel impurum, à ſanie humidum, à ſordibus ſordidum, ſuperficiarium vel cauum, benignum vel malignum, quod non cedit ordinariis remediis, quò pertinent nomæ & phagedenæ, ſerpentia, chironia Telephiaque vlcera: Magnum quoque aut paruum dicitur, longum, latum, quadratum, rotundum. Omnium curandorum duę ſunt primæ indicationes, vna quę ſumitur à viribus & differentiis remediorum, altera quæ à totius, maximè verò à partis vlceratæ temperamento: neque enim ars vlcus cauum replet carne, nec cicatricem pro vera cute reponit, ſed natura ipſa ſeu propria temperies partis, quia eius eſt regenerare, cuius primum fuit generare, aliquando per ſe ſola, non nunquam leuioribus remediis adiuta: Vrina propria ſi quotidie abluatur vlcus ſimplex, quamuis profundum, mox linamentis ſiccis impleatur, coaleſcet: ex linteolo quod maduerit in aqua tuthiæ vel thermis ſulphureis, nitroſis, ſi parentur linamenta, magis ſiccabunt: curatio autem vlceris eſt exſiccatio: Galen. tabidos ab vlcerato pulmone Thabias mittebat, quia illic aer eſſet ſiccior, multóſque ea cauſa in Ægyptum nauigaſſe autor eſt Plinius: Furnaria aſsiduo ad furnum inſpiratu, vlcus in pulmone exſiccauit: Verùm faciamus eſſe ſordidum, quod in externis ſenſu, in internis vlceribus ab excreto coniicitur, mundificatiuo de apio, quod paratur ex apij ſucco & medulla panis ſimilacei, aut ex terebinthina, cum

cum oui vitello, aut omnibus commiſtis, purgandum eſt, vel hydromelite, ex aqua hordei & melle roſato abluendum. Cuius vſus internis vlceribus peræquè confert, vt ex apij ſucco vel decocto cũ melle aut ſaccharo roſato paratus ſyrupus, pro quo ſubſtitui poſſunt ſyrupi de praſsio, & de hyſſopo. Aſsiduo vſu ſacchari roſati deterſum vlcus in pulmone natura tandem agglutinauit: Lac aſinæ potum ſuo ſero detergit, eóque magis, ſi ſaccharum roſatum admiſceas. Terebinthina eodẽ fine ſumitur, forma boli in vlceribus renum, cum oleo amygdalarum dulcium forma lohoc, pro vlceribus pulmonum: vtile quidem, ſed parum gratum remedium. Quæ primo gradu ſiccandi & leniter detergendi facultate prędita ſunt, quia incarnanti naturæ tollunt impedimenta, ſaniem & ſordes, propterea ſarcotica nominantur: quorũ tres ſunt ordines: In primo numerantur thus, cortex thuris, ſarcocolla, farina hordei & fabarum, quæ naturis & ætatibus mollioribus partibúſque humidioribus conueniunt, vt puerorum & mulierũ vlceribus. Secundi ordinis ſunt iris, & farina erui. Tertij, ariſtolochia, panax, centaurium vtrumq. quæ naturis robuſtis & partibus ſiccis ſunt aptiora. Quæ enim, exempli gratia, in vlceribus oculorum vehementiora ſunt remedia, in vlceribus aurium ſunt leuiora, quia oculi naturâ ſunt molles & humidi, aures ſiccæ: facilius autem humidum humidę naturæ reſtituitur quam ſiccum ſiccæ, ſi vtrumque à ſua temperie degenerârit: Ergo ſi thus pulueratum terebinthina exceperis, parabis vnguentum pro externo vlcere

pueri,qui ſi eiuſdem vaporem inſpirarit, aut ille per ſedem,puella per vterum,eundem exceperit, vlcus in pulmone,in ano,in vtero coaleſcet: poterit iniici puluis cum vino aut decocto conuenien te:Robuſtiores accipiant quotidie ariſtolochiæ ℈.ij.ex ouo ſorbili pro partis interioris vlcere: excipiantur terebinthina, ſi placet, cerato roſaceo,pro vlceribus externis:In ſinum, cum aliquo liquore iniiciantur : Idem de cæteris, vt puluere iridis Illyricæ & centaurij,ſentiendum iisque per ſe vel commiſtis vtendum eſt:Seruantur in officinis,vnguentum aureum,ex leuioribus ſarcoticis à Meſue deſcriptum & vnguentum viride, quod Galenus & Auicenna componunt ex ærugine excepta oleo & cera: ſi placet ad ℥. j. cerati roſacei addere ʒ.j.æruginis,plus minus, prout natura totius & partis , nec non vlceris qualitas indicabunt,facies optimum ſarcoticum : multa tamen proſunt admota,vt ærugo,æs vſtum,cadmia,pompholyx,ceruſſa,quæ ſumpta,ſunt venena, & ventriculi ſubſtantiam lædunt. Trochiſci de bolo armena,& de terra ſigillata internis & externis vlceribus ſumpti & admoti proſunt, maxime omnium theriaca,ſola enim purgat,incarnat,& cicatricem ducit,non benignis modò, ſed etiam malignis vlceribus perutilis: qua tutius vtor quàm oleo de vitriolo ad vlcera interna à chymiſtis tantopere commendato: Rondeletius tamen libro de medicamentis internis ad eadem laudat antimonium ſumptum cum oleo ouorum,quo nil inuenit præſtantius, quia ſiccat ſine morſu , faciat qui volet periculum,ego ſum cõtentus remediis,

quorum

quorum maiores noſtri tulerunt pericula:ad quid enim epulotica in vlceribus internis, víſne obducere cicatrice quę natura non ferret contenta cute? Dignitas medicinæ non conſiſtit in multitudine aut noua præparatione remediorum,ſed in vſu circumſtantiis perſonæ,loci,temporis & morbi limitato, quem ignorant ſufflones Phyſiologię & Pathologię ignari.

Quibus ita poſitis & conſtitutis, non poſſum obiter quin excurram in reprehenſionem medicorum,qui cum chirurgis ſic ſuas operas patiuntur,vt affectuum internorum curationem ſibi retineant,externorum illis committant: Cum tamen Galenus artem medendi ab vlcerum curatione ſit exorſus: Hoc dignius reprehenſione, quòd, quid & quotuplex ſit vlcus, quæ ſit illius percurandi generalis methodus,in chirurgia deſcribant,contra analytica pręcepta:In quibus hoc eſt pro conſtituendis artibus earumque finibus regendis præcipuum,vt communia in arte communi,particularia in particulari,doceantur: Atqui vlcus eſt morbus partibus tam internis quàm externis,tam organicis quàm ſimilaribus communis,communis vtrobique cauſa communes in curando indicationes communia fere remedia, ſola forma pro ſitu & conformatione partis immutata,quis ergo non videt in Generali methodo medendi,non in arte ſubalterna & medicinæ ſubiecta,non theoriam modò,quę definitionem,diuiſionem &cauſas contineat,ſed etiam curationem vlcerum explicandam?Idem peccatum committitur in tumoribus præter naturã. Inflammatio-

ne enim cùm partes internæ ſimiliter tentētur ac externæ, cur in praxi medicinæ pleuritidis, hepatitidis, & peripneumoniæ exponunt remedia, quid verò ſit phlegmone, quibus cauſis & quomodo fiat in chirurgia demonſtrant? quid hoc, ſi non eſt præpoſterè ſpecialia primo, generalia poſtremo loco docere?

De tumoribus præter naturam ac primum de phlegmone. Cap. 3.

TOt ſunt tumorum quot humorum primæ differentiæ, Phlegmone tumor à ſanguine, Oedema à pituita, Eryſipelas à bile, Scirrhus à melancholia, diſcernuntur colore, refert enim cutis colorem humoris in toto vel in parte dominantis, tumor ruber ſanguinem ſubiectum prodit, albus pituitam, flauus bilem, niger melancholiam: Fiunt cōgeſtione aut fluxione, cōgeritur humor in parte ex reliquiis proprij alimenti, excreticis, ſæpe alteratricis vitio: propterea frigidi tumores fere fiunt cōgeſtione: cōgeritur paulatim, fluit repente, tractus calore aut dolore partis imbecillioris, mittitur excreticis robore: nam ita res ſe habet in œconomia noſtri corporis vt in Oligarchia, potentior opprimit imbecilliorem in eúmque totum onus deponit: Adiuuant laxitas & amplitudo vaſorum: Phlegmonem interiorem rubor non indicat ſed ardor cum febre, dolor inflāmatorius: Partes fere omnes exercet, quarum diſſimilitudine differentes ſpecies conſurgunt, vnū & commune genus, ideóque prima & generalia remedia eadem ſunt omnibusque cōmunia, particularia verò, diuerſa: Siue enim cerebrū, oculi, aures

aures,facies,pulmones, pleura, diaphragma, vterus,vesica,iecur:siue brachia vel pedes inflammẽtur,quia morbi sunt à sanguine vno & communi remedio nempe phlebotomia curentur: At situs, constitutio & natura partis,tempus morbi, non tantum diuersa remedia,sed eiusdem remedii varium vsum & formulam indicant. Inflammatis partibus quæ sunt supra thoracem, aperienda cephalica, nisi manifesta plenitudo prius de fonte hauriendum suadeat. Inflammatis verò partibus quæ sunt infra thoracem,vt ventriculo,hepate,liene,thorace,pleura,pulmone, septo transuerso,aperienda basilica:Si sanguis susque déque fluere videatur,aut non sint conspicuę cephalica & Basilica,communis:Inflammata vesica, vtero, pudendo, vena poplitis tundenda, si non appareat,saphæna: Renibus inflammatis, de brachio vel de poplite missus sanguis benefacit, seruata communitate quæ secundum rectitudinẽ est: Inflammato oculo dextro,cephalica dextra,sinistro. sinistra aperiatur: Inflammato hepate, basilica dextra,liene,sinistra: Rene dextro,dextri brachij aut poplitis,sinistro,sinistri vena pręferatur:Deinde vt qui iam fluxit vacuetur, proximum ventrẽ incidere oportet,vt in angina venas quæ sunt sub lingua:In ophthalmia,nasi, aut alterutrius anguli. Viden vt morbis syngeneis idem genere remedium conueniat,pro vario situ & constitutione partis distinctum? Pergamus, vtque topica remedia pro quatuor morbi temporibus varianda sint breuiter exponamus. Si inflammatio sit interna, abstinendum repellentibus, ne hu-

Guido decem circumstantias enumerat quæ repellentium vsum dissuadent.

morem quem foras ferri optandum & arte procurandum est, intro pellamus & impingamus. Si verò exterior & sensibilis fuerit, initio dum humor est in motu repellendum, duabus præsertim circumstantiis diligenter seruatis: ne sit malignus & venenatus, vt in pestilenti & venereo bubone, nec feratur criticè ad partem ignobilem, potissimum ad emissaria, vt in parotide, eoque minus si corpus adhuc impurum necdum fuerit repurgatum. Abstinendum valde astringentibus vt bolo armeno, acacia, hypocistide, metu gangrenæ, humor enim non difflatus, atque vt ita dicam, incuneatus putret: Repellendo satisfaciẽt, oxycratum, ceratum refrigerans Galeni, vnguentum rosatum Mesuę, nutritum, vnguentum de cerusa Rasis, quibus, si magnus sit ardor, adiungi poterit populeũ. Si placet ex farina hordei cocta in oxycrato, aut oxyrhodino: Vel ex plantagine, solano, semperuiuo coctis in lacte, deinde contritis, fiat cataplasma. In extremo dolore adde folia aut semen hyoscyami. In principio ophthalmiæ paretur collyrium ex aqua rosarum vel plantaginis cum oui albumine, pro quo dissolue trochiscorum albi Rasis ʒ. j. aut mucaginis seminis psyllij ℥. j. plus minus. Initio parulidis, antiadarum paristhmiorum, anginæ, ex aqua rosarum vel plantaginis cum syrupo vel melle rosato, myrtino, os colluatur: Nã in amygdalarũ, gargareonis, gutturis & faucium inflammationibus Mesuæ non probat gargarismum, ne motu calor, cum calore fluxio augeatur: adiungi poterunt dianucum & diamoron: Galenus in tenui & acri fluxione magis probat vsum

dianuci:

dianuci: At in phrenitide, peripneumonia, hepatitide, pleuritide, vitanda sunt apocrustica, præstat oleo violarum & chamæmillæ caput, latus, pectus, hypochondrium dextrum illinere, vt ardor temperetur, dolor demulceatur, & cute relaxata aliquid transpiret, quòd vt variandum sit pro natura partis proximus liber explicabit. Iam quid sit agendum in incremento dum humor fluxerit nec reuelli repellíque potuerit, eadem breuitate & facilitate doceamus.

Si sanguis qui fluxit nondum fixus in parte videatur, aperiatur vena proxima, alioquin topico dissipetur, atque si fieri possit totus insensibiliter resoluatur paulatim à leuioribus ad valẽtiora progrediendo, vitãdo semper acria, ne nouam fluxionem excitent: Initio ex rosarum, chamæmillæ & meliloti ana P.j. farinæ, fœnigræci vel fabarum ℥.j. simul coctis, deinde cõtritis, addito oleo rosato & chamæmillæ fiat cataplasma. In fine incremẽti dum nullus rubor apparebit, parętur ex farina lupinorum vel orobi cũ oleo anethino: aut ex thymo, pulegio, origano, cum semine lini, fœnigræci fiat decoctio ꝓ fotu, residẽtia teratur, addito oleo lauri vel rutæ fiat cataplasma. In ophthalmiæ incremẽto, ex mucagine seminis lini, fœnigræci, extracta primũ in aqua rosarũ, cum eadem aqua vel plantaginis: In fine, (cum calor, rubor & dolor abierint) cum aqua fœniculi vel euphrasiæ fiat collyrium: In oris inflammationibus dissolue diamoron compositum in decocto chamæmillę, vel fœnugræci, fabarum, lupinorum, quo os sæpe colluatur: In pleuritidis, peripneumoniæ, hepatitidis

incremento prędicta cataplasmata cōueniunt, affectæ parti admota, quemadmodum inflammato vtero, pubi, apposita: clysteres primum refrigerantes, deinde resoluentes in anum, atque si fieri posit, in vterum iniiciendi.

Quod si impactus humor, quia multus & crassus, discuti non potuerit, pepticis maturetur, qualia sunt mediocriter calida humida, vnguentum de althæa, de meliloto, basilicum, diachylum simplex, nam magno & gummato in contumaci tantum abscessu vtendum ęst: Ex foliis altheę & caricis in aqua coctis, deinde tritis, addito oleo dulci, butyro, œsiypo, aut aliquo ex prædictis: Si placet ex farina trita in hydrelæo mediocriter cocta, fiat cataplasma. Facto pure, vomica scapello aut cauterio aperiatur, quod fiat ex fermenti ℥.ij. vitrioli Romani, aut lithargyri, argēti sublimati ℈.j. Ruptus abscessus curetur remediis vlceris. Abscessus internos rumpunt diacalaminthes cum ptisana, aut diaprasium: Ruptis conueniunt Athanasia & Ambrosia, pro quibus theriacæ ℥. j. ex aquis cardiacis pauperibus præscribatur.

De Erysipelate. Cap. 4.

Erysipelas est tumor à bile, discernitur à phlegmone, non tantum calore, sed ardore & doloris specie, est enim bilis ardentior, facitque dolorem acutiorem, non pulsantem, quia tenui bile arteria non admodum premitur, nec tensiuum, quia copia & crassities cutim non adeo distendit, estque superficiarius & prope insensibilis tumor, nō insignis vt in phlegmone: Vt plurimū faciem occu-

occupat, quia bilis leuitate & calore ſurſum fertur, cutis illic tenella & rara, nulla tamen pars exterior neq; interior inflãmatur, quæ etiam nõ poſſit eryſipelate tentari. Phrenitis fieri poteſt à bile vt à ſanguine: hęc phlegmone, illa eryſipelas cerebri definitur, diſcernũtur ſymptomatũ vehementia, ſunt enim à ſanguine mitiora omnia: delirium cum riſu, febris non adeo acuta, dolor mitior, ardor longè minor. Iiſdem fere notis eryſipelas pulmonis à peripneumonia diſtinguitur; Inflammatis pulmonibus tanta oppreſsio in thorace ſentitur, vt vix dilatari poſsit; iiſdem eryſipelatoſis ſpiratio liberior, ſed ardor refrigerationisq́; neceſsitas maior, quæ à iuuãtibus & lædẽtibus cognoſcetur, frigidi enim inſpiratu dici vix poteſt, quantopere recreentur, ſpiritum expirant feruentiorem, febris longe acutior, grauioribus comitata ſymptomatis, vigiliis, inquietudine, ſiti maiore. Lingua quæ vt ſpongia ſuprà ſita eſt, à fumis bilioſis arida, ſcrabra, nigra: Meminit Galenus eryſipelatis hepatis, ventriculi, vteri, veſicæ, ſed nec propriis nec communibus ſignis ab inflammatione ſeparauit: Generalia ad ſingulas partes accõmodare vnius & alterius exempli ſimilitudine poterit medicus mediocriter prudens & eruditus.

Cognita cauſa & ſpecie morbi, remediis ex capite de febribus à bile repetendis, præparandus humor, vacuandus: ſanguis mitti poterit ad temperandum ardorem, nil enim æquè refrigerat, ſed timidius & parciore manu, quia morbus eſt à cacochymia, niſi ſanguinis permiſtione cum bile, ſit phlegmonodes. Topicum paretur ex aquis

aut ſuccis, lactucę, cichorij, portulacę, ſolani, ſemperuiui, ſeminibus frigidis, addito pauco aceto, quibus inculcatum linteolum ſuperponatur parti, mediatè in internis, proximè & immediatè in externis: ſæpe remoueatur nec permittatur exſiccari, vel ſimul coquantur, terantur, addendo olei roſati vel mandragorę q.ſ. fiat cataplaſma: Abſtinendum frigidis ſiccis, vt plantagine, balauſtiis, malicorio, quia aſtringunt & repellunt, eóq; magis ſi eryſipelas fuerit internum: Enitendum potius vt balneo bilis foras trahatur, tranſpiret, diſcutiatur, diaphoreticis per ſudores, diureticis per vrinas vacuetur, poterunt vſurpari quæ ad phlegmonem præſcripta ſunt frigidiora, vt ceratum de ceruſa cum populeo: videndum tamen, ex liuore partis, ne frigidiorum diuturniore vſu vertatur in gangrænam.

De Oedemate. Cap. 5.

OEdema eſt tumor à pituita, proinde laxus, mollis, albus, indolens, ſine febre: quibus notis facile à cæteris tumoribus diſtinguitur: Eſt quidem ſcirrhus tumor frigidus & indolens ſed durus: Oedema ſi premas, cedit in ſe, vt cera mollis, digitique prementis veſtigium manet: Quamuis autem partes præſertim laxas, natura frigidas & imbecillas, vt pedes & ſcrotum, exerceat: Hepar verò denſum & robuſtum minimè: fieri tamen poteſt vt aqueus & pituitoſus humor à cerebro aut ventriculo (vbi potiſsimum aggregatur) in alias partes, criticè vel ſymptomaticè tranſmittatur. Morbus eſt frequens, quia pituitæ magna copia:

copia: familiaris mulieribus, pueris, ſenibus, otioſis, denique natura, ætate, aut externa cauſa pituitoſis: qui cum partes internas tam ſæpe fatiget quàm externas, mirum cur veteres neque œdema neque ſcirrhum aut eryſipelas, vt inflammationem, pro ratione partium affectarum in ſuas vnquam ſpecies diſtinxerint, propriisq́; nominibus appellarint, niſi fortè placet apoplexiam, cerebri, anginam notham, gutturis & faucium, aſthma, pulmonis, leucophlegmatiam, totius corporis œdema definire: Nolim tamen intemperiem frigidam cum materia, & œdema, calidam cum bile & eryſipelas confundere: quia fluxionem pituitæ frigida partis intemperies aliquando comitatur, poteſtq́ue curari tumor intemperie partis remanente cum materia, ſubſtantia ſcilicet humore tantum perfuſa: quid moror cùm apoplexia, aſthma & angina ſint nomina ſymptomatum, non morborum, actionémque læſam ſignificent, non quòd actionem lædit?

Attamen curationis eadem ſunt capita: Cauſa antecedens præparanda & purganda remediis quæ ad febres à pituita præſcripſimus, ad coniunctam admouẽda, dum humor erit in motu, calida aſtringentia, vt oleum de abſinthio, de mentha, maſtichinum, aut ex myrti foliis, abſinthio, mentha, ſaluia, roſmarino ſimul coctis, deinde tritis, addito oleo maſtichino, myrtino, paretur cataplaſma nunquam prætermittẽdum acetum, alioquin cùm humor ſit craſſus, repellentibus eſſet abſtinendum: Galenus vtitur ſpongia recenti, quia deſiccat facultate, quam adhuc habet à mari,

imbuit poſca aut oxyrrhodino vt incidendo repellat: Si deſit, adde ſalem oxycrato vt vetus parem vim acquirat: aut vtere elychnio, pro ſpongia, habet enim vim ſiccandi: In quo habendam eſſe rationem partis affectæ ita monet Galenus: Hypochondriis œdemate tentatis nocet ſpongia cum poſca, licet conueniat laborante genu; Contra, non eſt genu fouendum oleo abſinthij, quòd iecori & lieni ægrotanti plurimum prodeſt: podagræ tamen frigidæ, quæ tumor eſt œdematoſus, abſinthium coctum & tritum forma cataplaſmatis vtiliter admouetur.

Si pars œdematoſa interior fuerit, vt cerebrum, nocent repellentia.

Reſoluatur tumor cum oleo irino, ſucco ebuli, diachylo, per ſe aut commiſtis, emplaſtro de meliloto cum oleo chamæmillæ remollito, adde ſi vis ſtyracem aut ammoniacum ſolutum in aceto: Si placet ex hyſſopo, thymo, pulegio, origano, calamentha, ebulo, ſeminibus aniſi, fœniculi, fœnigræci fiat decoctio pro fotu, reſidentia teratur, & addito oleo chamæmelino, irino, anethino: Aut ex farina fabarum, orobi, lolij, cum ſucco ebuli, ſambuci, braſsicæ, vel oleis prædictis, fiat cataplaſma, ſtercus vaccæ cum butyro aut oleo frixum, addita quarta parte ſulphuris, aut ſtercus caprarum, columbarum cum aceto, fæx vini, benefaciunt.

Non eſt expectanda ſuppuratio: Itaque tentata reſolutione, ferro aut cauterio aperiatur. Internum potione ex diapraſsio vel diacalamintha cum ptiſana: Abſceſſu rupto, ſumenda, vt dixi, theriaca cum aquis cardiacis, quibus cor roboratum à ſe longius repellat & foras excernat noxium humo-

humorem, eóque alexiterio teter fumus & malignus expugnetur.

De Emphysemate seu pneumatosi. Cap. 6.

FLatus in spatiis inanibus, poris scilicet aut cauitatibus collectus, partem attollit in tumorem, qui Gręcis ἐμφύσημα, Latinis inflatio nominatur: fit autem flatus ferè ex pituita ab imbecillo calore: nam cruditates quas resoluere non potest imbecillus calor, vertit in flatus: Itaque ratione causæ communis, referri potest ad œdema, nec est nouum genus tumoris: Hinc est, ad causam antecedentem cur phlegmagogon, vt hiera picra Galeni, sumenda, iniicienda imperetur.

Dignoscitur renisu, neque enim cedit in se vt œdema, tensione sine sensu grauitatis, fit enim tensio ab humore aut à flatu: ab humore cũ sensu ponderis, à flatu cum sensu leuitatis, dolore mobili & vago, qui proprio remedio manifestius demulcetur, faciliùs enim quàm humor, flatus discutitur. Hoc genere cõtinentur tympanites, cum venter adeo tenditur, flatu intra peritonæum conclusο, vt percussus in modum tympani sonet: colicus dolor, quem parit flatus, qui vulgo hernia ventosa nominatur: Inflationes lienis, vteri, ventriculi: Dolores tensiui qui sub cute & in spatiis inanibus musculorum à concluso flatu frequenter excitantur, dum membranas diuellit.

Omnium eadem fere remedia pro partis situ & conformatione varianda: Nam ad colicum dolorem ex calidis incidentibus, qualia ad pitui-

tam conueniunt, vt hyſſopo, thymo, origano calamentha, baccis lauri, drageta communi, fit decoctio, in qua ad libram vnam colata, hieræ picræ ℥. s. benedictæ laxatiuæ, confectionis de baccis lauri, diacumini ana ʒ. ij. diſſoluuntur cum oleo nucum, rutæ, anethi vel lauri ℥. iij. fiat clyſter, qui perſeuerante dolore iteretur, ex ſimili decocto fouẽdus venter, ex iiſdem oleis inungendus: Herbarum aucta quantitate paretur ſemicupium, ex iiſdem ſiccis vel furfure, milio, addendo ſi placet flores chamæmillæ & meliloti, ſemina aniſi & fœniculi, interſuatur ſacculus ventri admouendus, cuius loco ſuperponatur emplaſtrum de baccis lauri in aliquo ex prædictis oleis remollitum; Interea Dianiſum, Diacuminum, Aromaticum roſatum, Diagalanga, Diacalamentha, Diapraſſium, Dioſpoliticon, Diatrionpipereum, antidotus de baccis lauri, per os ſumantur; Ex quibuſdam vel omnibus parari poterit electarium molle, vel durum, hoc modo.

℞. conſeruæ anthos ℥. ij. Aromatici roſati, Diagalangæ ana ʒ. j. s. diacumini & dianiſi ana ℈. ij. cum ſyrupo de hyſſopo fiat opiata: ſi placet imminuta quantitate conſeruæ cum ſaccharo in aqua fœniculi ſoluto fiat electarium per tabellas quibus tentatis & victis remediis magna cucurbitula toti ventri admouenda.

Ad tympanitem eadem conueniunt iniecta, aſſumpta, admota: Interea proſpiciendum iecori propriis remediis, quæ liber ſequẽs ſuppeditabit. Ad vteri, lienis nec non ventriculi, inflationem, nõ eſt opus aliis remediis, niſi placet metrenchytes

chytes ex decoctionis ℥.iij.additis herbis vterinis, vt artemisia, nepeta, matricaria. Ad herniam ventosam non sunt alia excogitanda remedia: In artubus osium & musculorum membranis si paucus subsit flatus, exigua tensio, nullus dolor, satis erit linteolum calens cum frictione, aut spongia lixiuio imbuta: vrgente dolore oleum conuenit quod relaxet simul & discutiat, vt chamæmeli, liliorum, addendo oleum anethi, rutæ, lauri: Quid multa? eidem causæ idem remedium, quod specta ta natura & conformatione patris, tum pro magnitudine causæ, vehementia morbi & doloris, augendum vel minuendum: paruo enim morbo parua, magno magna, extremo extrema debentur remedia, à leuioribus ad vehementiora paulatim progrediendo.

Paruo pendi non conuenit magnus calceus.

De Tumore aqueo. Cap. 7.

A Cruditate in spatiis inanibus aqua colligitur hepatis imbecillitate: vt intra peritonæum, quæ ascitem facit, aqueum hydropem. In scroto quæ hydrocelem, herniam aquosam: In capite quæ hydrocephalon: Generis nomen esto, si placet, Hydrocele, nam tumor, quacunque in parte fuerit, generalius κήλη nominatur, ὕδωρ aqua: Hoc ego vix ausim ad œdema reducere, cum nec serosus humor pituitę sit species (nisi generalius vsurpetur) nec phlegmagogo, sed hydragogo purgetur, vt syrupo rosarum pallidarum, aut qui ex Iridis pauco succo multo sacharo, ad obtundendam acrimoniam, pro Ascite præparatur: Brassicæ marinæ (vulgo Soldanella dicitur) drach. ij. ex sero lactis vtiliter sumuntur, vel.

℞ ſoldanellæ, cichorij, abſinthij, & eupatorij ana M.s. paſſularum ℥.j. florum cordialium ana P. j. fiat decoctio. In colaturæ vna parte infunde agarici non trochiſcati (ſic enim aquas trahit, vt in trochiſcos coactus cum vino infuſionis zingiberis, craſſam pituitam) ʒ.j. In altera rhabarbari ℈. ij. In expreſsione diſſolue ſyrupi roſarum ſolutiui ℥.j. ſucci ireos cum triplo ſaccharo dulcorati ʒ.ij. fiat potus, hydragωgis multa hepatica commiſcentur, ad robur: Ex foliis ebuli & ſambuci ſimul coctis deinde tritis, addito oleo irino, recino, fiat cataplaſma: Vſus topicorum, quæ ad œdema & emphyſema præſcripta ſunt, ad hunc quoque tumorem non inutilis fuerit.

De Scirrho. Cap. 8.

SCirrhus eſt tumor à melancholia, proinde durus & indolens: ab humore enim craſſo & terreſtri non poteſt non eſſe durus tumor, niſi fortè aliis ſit permiſtus, vt pituitę, tumq́. ſcirrhus non ſimplex, ſed cum adiuncto œdematoſus appellatur: qui dolorem facit, eſt atrabilarius, & in cancrum degenerat, ſi mollientium vſu irritetur. Huius, vt neque exquiſiti ſcirrhi, non poſsit Medicus certam ſanitatem polliceri: At ſcirrhoſus tumor nec planè durus, nec indolens, malacticis primùm emolliendus, deinde diſcutiendus eſt: vt vnguento de althæa, diachylo magno vel gummato, emplaſtro de mucilaginibus cerato œſipato, medulla cerui, aut bouis, quæ molliendo optimè reſoluit: ſi placet ex althæa & violaria in hydrelæo cocta, trita, cum æſypo, oleo, butyro, adipe anſeris,

aut

aut gallinæ, fiat cataplaſma: ouorum vitelli infe-
cti croco permiſcētur ad mammarum duritiem, vel ad emplaſtrum de meliloto adde aliquid bdellij, galbani, ammoniaci, ſtyracis terebinthinæ, cum oleo liliorum fiat emplaſtrum molle: Caprillum ſtercus in oxycrato ſolutum ſummum eſt remedium, non niſi aliis victis vſurpandum, optimum quoque malacticum paratur ex veteri & vermiculoſo caſeo cum iure, in quo ſuilla perna ad tabem coxerit, quod articulorum tophis miraculo prodeſt. Habendam verò rationem partis affectæ ita monet Galenus: Ad ſcirrhum lienis cōfert ammoniacum in aceto ſolutum, lien enim gaudet acetoſis, cum humore acido nutritur: Tendinibus verò & ligamentis, maximè omnium neruis, eſt inimicum: Scirrho tamen vſu præcedentium remollito: Accipito pyritem, ſi deſit, molarem lapidem, vel ſilicem candentem, extinguatur aceto, cuius vaporem parte ſcirrhoſa excipiat, per interualla redeundum ad emollientia, ne aceti frequentiore vſu pars neruoſa offendatur. In liene & carne muſculi ſcirrhoſa, minori religione aceto vtimur. Caricæ pingues cum oleo capparorum aut iridis tritę, lienis & hepatis ſcirrhis bene faciunt, ſed ad hepar ſcirrhoſum, cùm ſit pars princeps, miſcenda ſunt ſemper mollientibus aromata, quæ calefaciant, renuent, & leuiter aſtringendo roborent. vt,

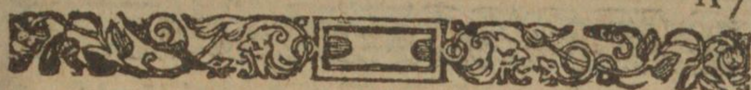
℞ Oeſypi & medullæ cerui ana ℥. j. ammoniaci in aceto ſoluti, bdellij, ſtyracis liquidę ana ℥. ij. (hæc ad remolliendū) ſpicæ nardi pulueris, abſinthij, maſtiches, & aloes hepaticæ ana ʒ. ij. (hæc ad

robur partis) cum oleo de absinthio & cera, quantum sit satis, fiat ceratum.

Memineris tam ad externum quàm ad internum scirrhum, antecedentem causam preparare, deinde vacuare remediis praescriptis ad febres à melancholia, ante vsum topicorum.

FINIS.

INDEX CAPITVM

libri primi quæ in hac medendi methodo continentur.

INDEX CAPITVM

Libri secundi.

Sectio prima.

Sectio secunda De morbis organicis

Sectio tertia de morbo communi.

DO. IACOBI A PARTIBVS, ILLVSTRISSIMI DOCTORIS, SVMmula ordine alphabeti, ex libris Meſuæ excerpta.

*

AEgritudines ex calida materia & cholerica purgat, electarium roſatum.

Ægritudinibus frigidis, membrorum nutritionis malam digeſtionem facientibus valet, diacalamentum Galeni, deſcr. communi.

Ægritudinibus melancho. confert decoctio epithymi.

Ægritud. omnibus frigid. conueniunt: oleum nardinum, oleum benedictum.

Anhelitum confortat aromaticum nardinum,

Anhelitus conſtrictioni valet diaſulphur.

Anhelitus difficultati conferunt, confectio de muſco, loch de pino, loch de ſquilla, loch ad aſthma, loch alfeſcera.

Anhelitus præfocationi confert, confectio Philonij prima inuentione.

Anheloſis confert oleum philoſophorum. 1

Ani ægritudinibus confert oleum de ſe. lin 1.

Animam dilatant & confortant, electar um

de gemmis, confectio alkermes.

Apostemata calida, in quibus est inflammatio, sedant cerotum santalinum, oleum violatum.

Apostemata calida resoluunt & maturant, emplastrum diachylon paruum, oleum violatum.

Apostemata dissoluunt & maturant, cerotum Andromachi, emplastrum de frumento.

Apostemata dura stomachi & matricis molliunt, hyssopus humida, hyssopi cerotum desc. Galeni, maximè hepatis, splenis, & neruorum durities, emplastrum oxycroceum Nicolai, hyssopi cerotum descr. Philagrij, hyssopi cerotum descr. Pauli, emplastrum diachylon commune, emplastrum Oribasij, emplastrum de meliloto, emplastrum de alliis, emplastrum relatum ad Aristarchum, oleum masttichinum.

ad Apostemata gutturis, vuluæ, & ad omnia suffocationum genera conferunt, confectio de moris, id est, diamoron per modum gargarismi ad intra: confecto de succo nucum, græcè diacarydion vocatur, est hoc sublime medicamen: diamoron Nicolai.

Apostemata splenis & lapidositatem eius resoluunt, vnguentum arthanitæ paruum, oleum de ben, oleum philosophorum emplastrum diachylon, emplastrum coroneum Nicolai.

Apostemata viscerum resoluit emplastrum de alliis.

Appetitum augent, electarium stomachi confortatiuum, confectio secunda myrobala: cõditi.

Appetitum mortuum incitant, aromaticum rosatum primæ desc. aromaticum rosatum descr. Gabrielis,

Gabrielis,confectio de citoniis,confectio alcansi,trochiſci de galla magna.

Appetitum proſtratum confortant,electarium de fructibus, conditum de citro ſecundum, acetum ſquilliticum,trochiſci de abſinthio.

Appetitus caſui valent, ſyrupus de abſinthio, confectio alharif,conditum de bugloſſa.

Aquam citrinam purgant,pilulæ de mezereon, vnguentum de arthanita magnum.

Ardori vrinæ confert oleum quatuor ſe. fri. maiorum.

Arthriticæ & podagræ calidis confert oleum deranis.

Arthriticæ frigidæ conferunt,oleum auellanarum, oleum vulpinum, oleum de lapide gagates, oleum philoſophorum.

Articulorum doloribus conferunt, oleum de nucleis ceraſorum, oleum de granis citrangulorum.

Articulorum paſsiones diuturnas diſſoluunt, cerotum Alexandri ſecunda deſcriptione.

Aſciti conferunt,trochiſci de lacca.

Aſperitati valent, oleum amygdalarum dulcium,oleum de chryſomelis.

Aſthmati conferunt,athanaſia magna,loch de pino,loch ad aſthma,ſyrupus de hyſſopo, ſyrupus de praſio, ſyrupus de calamento, pilulæ de agarico,oleum philoſophorum.

Aurium dolori ventoſo confert, oleum nardinum.

Aurium tinnitui valent, oleum amygdalarum amararum,oleum de ben.

C

Cachexiam purgat confectio alkekengi.

Cancrum abſcindunt, ſyrupus de epithymo, decoctio de epithymo, pilulæ indæ.

Cancrum curant, vnguentum diaphœnicon deſc. Arab. emplaſtrum Arabum, vnguentum alfeſcericon, oleum de iunipero, oleum de fraxino.

Cancrum purgant, hieralogodion, confectiones hamech.

Canos retardant, electarium de aromatibus, confectio ſecunda alharif.

Caniciem prohibent, oleum coſtinum, oleum de alkanna, diagalanga Nicolai.

Capillos confortat oleum coſtinum.

Capitis dolori conferunt, oxymel ſquilliticum compoſitum, infuſio de hiera, trochiſci de citro, oleum anethinum, oleum laurinum, oleum nardinum, oleum de ſampſuco, oleum de cucumere aſinino, pilulæ arabicę Nicolai, ſotera magna Nicolai.

Capitis ægritud. frigid. confert, aqua mellis.

Capitis ægritud. frigid. purgant, hiera picra Galeni, hiera Hermetis, hieralogodion Rufi, pilulæ aggregatiuæ, picra Nicolai.

Capitis ventoſitates groſſas deſuper dominantes purgat, hiera ex inuentione noſtra.

Caput mundificant, infuſio de hiera, pilulæ ſtomachicæ, pilulæ aggregatiuæ maiores, pilulæ aliæ ſtomachicæ.

Carnem putridam additam delet, vnguentum alfeſcericon.

Carnes robuſtas reddit, oleum de ſcinco.

Catar-

Catarrhum ſubtilem, qui à capite ad pectus & pulmonem defluit, commouendo tuſsim, & inſomnietatem inducendo, curant, diacodion, ſyrupus de papauere.

& aliquando Catarrhus eſt cauſa ſuffocationis, propter ſui acumen: tunc valent, dianucum, pilulæ contra catarrhum.

Cerebri ægritud. melancholicas ſoluit infuſio alia hieræ.

Cerebri ægritudinibus conferunt, electarium de gemmis, confectio de muſco, theriaca diateſſaron.

Cerebrum confortant, aromaticum roſatum maius, aromaticum muſca. diambra, trochiſci gallæ alefanginæ, pilulæ ſtomachicæ, pliris arcoticon Nicolai.

Cerebrum oppilatum ſanat oxymel ſquilliticum.

Cerebrum purgant, confectio alfeſcera, pilulæ alefanginæ, pilulæ aureæ Nicolai.

Choleræ aduſtæ confert ſyrupus de fumo terræ minor.

Choleræ furorem reprimit aqua fructuum.

Cholerę inflammationem extinguunt, ſaccharum violatum, ſyrupus acetoſus laxatiuus.

Choleræ rubeæ intentionem ſedat ſyrupus acetoſus de ſucco fructuum.

Choleræ vtriuſque ſuperflu. educunt pilulæ ſtomachicæ.

Choleram aduſtam purgant, pilulæ de lapide lazuli, pilulæ de lapide armeno.

Choleram citrinam purgant, cõfectio de pſyl-

lio, confectio de manna, pilulæ cõtra febres cholericas, electarium rosatum Mesuæ, electarium de succo rosarum Nic.

Choleram diuidit & abstergit, secaniabin de radicibus.

& eius acuitatem sedant, trochisci ramich.

Choleram faciliter educunt, syrupus acetosus laxatiuus, aqua fructuum, aqua casei, infusio de succis herbarum, confectio fumiterræ, decoctio myrobalanorum.

Choleram grossam & difficilem incidit & abstergit, syrupus acetosus cum radicibus.

Choleram nigram ex adustis humoribus expellunt, syrupus de epithymo, acetum squilliticum, decoctio capillorum veneris.

Choleram nigram purgant, hieralogodion Rufi, confectio hamech, decoctio epithymi.

Choleram sine molestia purgant, confectio electarij rosati, diacitoniten, pilulæ de turbith, pilulæ de colocyntida.

Cibum facit digerere, conditum de citro aliud.

Coeundi desiderium faciunt & augent, confectio secunda testiculorum vulpis, aromaticum nardinum, trifera Galeni, confectio alia alharif, diasatyrion Nicolai.

Coitum excitant, electarium de aromatibus, conditum de secacul, confectio de zinzibere.

Colico dolori confert oleum de kerua.

Colico dolori conferunt, diacyminum, confectio Philonij, inuẽtione prima, musa ænea, oleum de cartamo, oleum de lilio, oleum de piperibus, musa ænea Nicolai, Philonium Nicolai.

Coli-

Colicam paſsionem ſedat, emplaſtrum diaphœnicon deſc. Alex.

humorem Colicam cauſantem purgant, hiera Hermetis, electarium indum maius, electarium indum minus, confectio de dactylis, electarium aleſcof, diacitoniten, aqua mellis, pilulæ aggregatiuæ maiores, pilulæ fœtidæ maiores.

Coloratam reddunt faciem, confectio de manna, oleum coſtinum.

Colorem clarificat trifera Galeni.

Colorem efficiunt bonum, electarium de aromatibus, confectio de citoniis, confectio anacardina, confectio ſecunda alharif, ſyrupus de fumo terræ minor, theodoricon hyperiſton Nicolai, oleum de croco, diacitoniten Nicolai.

Combuſtioni conferunt, vnguentum ceruſæ, vnguentum ſyricinum.

Conualeſcentibus mirè ſubueniunt, aromaticum roſatum maius, diarhodon abbatis Nicolai, roſata nouella Nicolai.

Cor calidum confortat ſyrupus de ſucco acetoſæ.

Cor confortant, confectio electarij de citro, aromaticum roſatum maius, aromaticum roſatum minus, aromaticum muſcatum, aromaticum caryophyllatum, diambra, pyra condita, poma condita, perſica condita, citra condita, ſaccharum roſatum, ſyrupus de pomis, conditum de citro, rob de ribes, rob de citoniis, rob de pyris, trochiſci galliæ moſchatæ, trochiſci ſebellinæ, trochiſci gallæ alephanginæ, trochiſci diarrhodon, trochiſci de galla magna, trochiſci ramich, ſuffuſ

de ligno aloes, emplastrum stomachum confortans, oleum maluinum, diamargariton Nicolai.

Cordis ægritudinibus prosunt, electarium de gemmis, confectio de xyloaloes.

Cordis debilitati conferunt electarium de pomis, conditum de buglossa, trochisci de ligno aloes.

Cordis ebullitionem mitigant, rob de ribes, rob de berberis, rob de sumach, rob de moris de sceni, rob de granatis.

Cordis inflammationem reprimunt, alsiracostum, syrupus aceto. de succo fructuum, diamargariton frigidum.

Cordis pulsum curant, confectio alkermes, confectio de xyloaloes, confectio de musco, poma condita, syrupus acetosus de prunis, conditum de citro, conditum de buglossa, rob de agresta, trochisci de ligno aloes.

Cordis tremori conferunt, electarium de gemmis, aromaticum muscatum, confectio de acetosis, syrupus de pomis.

Corporis colorem faciunt bonum, trifera saracenica magna, acetum squilliticum, trochisci galliæ moschatæ.

Corporis totius odorem fa. bonum, trifera saracenica magna.

Corpus præseruat à putrefactione, & conseruat ipsum in sanitate sua, acetum squilliticum.

Corpus releuant, diacalamentum desc. Gale. trifera saracenica, pilulæ lucis maiores, pilulæ lucis minores.

Corpus totum purgant, hiera Hermetis, hiera-logo-

logodion Rufi, hiera ex inuentione noſtra, confectio alharif.

Coryſæ conferunt, ſyrupus conferens catarrhis, ſyrupus de papauere, pilulæ ad omnes morbos catarrhi.

Cutem mundificant, oleum ſambucinum, oleum de ſerpētibus, oleum de ouis, oleum de frumento, oleum de iunipero, oleum de fraxino.

Cutis aſperitatem curat, & eam mundificat, vnguentum alfeſcericon.

Cutis coloris fœditatem curant, trifera muſcata, diacucurma maior, diacucurma minor, diamoruſion, oleum de ben, oleum de nucleis ceraſorum, oleum de ramis citrangulorum, oleum almezereon, vnguentum citrinum Nicolai.

Cutis ęgritudines purgat cōfectio alia hamech.

contra morbos aduſtos Cutis, ſyrupus de fumo terræ maior.

D

Debilibus mirè ſubuenit, aromaticum roſatum maius.

Demoniacis confert, oleum de lapide gagate.

Dentes confirmat, acetum ſquilliticum.

Dentium dolori conferunt, muſa ænea, oleum philoſophorum, diapraſsium Nicolai.

Digerere cibum faciunt, diarhodon deſc. communi, aromaticum nardinum.

Digeſtionem confortant, aromaticum roſatum, electarium de pomis, hieralogodion Rufi, pilulæ ſtomachicæ, pilulæ diarhodon, pilulæ ante cibum Nicolai.

Digeſtionem faciunt bonam, acetum ſquilliti-

cum, suffuf aromaticum.

Digestionem procurant, aromaticum rosatum maius, diacyminum, diambra, diatrionpipereon, kebuli conditi, conditum de citro, trochisci de galla magna, conditum de citoniis, suffuf de ligno aloes, pilulæ alefanginæ, pilulæ de turbith.

Digestionis malitiei valet, conditum de buglossa, trochisci de rosis, trochisci ad fœtorem oris.

Dolores aufert, cerotum Andromachi.

Dolores calidos sedat, vnguẽtum de papauere.

Dolores frigidos sedant, oleum de lilio, oleum masti chinum, oleum sinapinum.

Dolores, in quibus est calor, extinguũt, oleum rosatum, oleum de papauere.

Dolores mitigant & resoluunt, oleum rosatum, oleum chamæmillæ, oleum anethinum, oleum de meliloto.

Doloribus interioribus omnibus confert, emplastrum relatum ad Aristar.

Dorsi dolorem purgant, pilulæ aggregatiuæ maiores, pilulę de serapino, pilulæ de opopanace.

Dorsi doloribus conferunt, oleum de piperibus, oleum vulpinum, oleum philosophorum.

Duritiem omnium soluunt, dialacca maior, dialacca minor.

Durities omnes & siccitates membrorum leniunt, oleum amygdalarum dulcium, hyssopi cerotum, emplastrum diachylon commune, diachylon magnum, emplastrum de alliis.

Dysenteriæ conferunt, trochisci de absinthio, oleum rosatum.

Ebrie-

E

Ebrietatē remouent, confectio de acetosis, syrupus acetositatis citri, syrupus acetosus de prunis.

Elephantiam purgant, confectio alia hamech, hiera Rufi Nicolai.

Epilepsiæ conferunt, confectio de musco, theriaca diatessaron, confectio alfescera, syrupus de stœchade, acetum squilliticum, oxymel squilliticum, vnguentum de bdellio, oleum de cucumere asinino, oleum de piperibus, oleum de lapide gagate, oleum philosophorum, blancha Nicolai, diacastoreum Nicolai electarium pliris arcoticon Nico. mithridatium Nicolai, opopyra Nicolai, potio sancti Pauli Nicolai, sotera magna Nicolai, theriaca magna Galeni Nicolai, hieralogodion memphiton.

Epilepsiam purgat, hiera Hermetis.

Eructationi acetosæ valent, confectio de galanga, diacyminum, oxymel squilliticum simplex.

Eructationi fumosę cōfert, cōfectio de acetosis.

Erysipelæ conferunt, vnguentum rosatum, vnguentum violatum, vnguentum cerusæ.

Excoriationi confert vnguentum sericinum.

F.

Faciei fœditatem remouent, diacucurma maior, diacucurma minor, diamorusion.

Fastidium & abominationem tollit confectio de aromatibus.

Febres acutas purgant, oxycostum, trifera persica, pilulæ quæ conferunt ad febres acutas, diaprunis Nicolai, oxy. Nicolai.

Febres antiquas purgant, pilulæ aggregatiuæ

maiores, pilulæ aggregatiuæ minores, pilulæ de rhabarbaro, pilulæ alkekengi aliæ ad illud.

Febres compositas purgant, confectio de dactylis, syrupus acetosus de succis herbarum, decoctio eupatorij.

Febres difficiles & venientes ad sodam purgat, confectio de psyllio.

Febres quartanas soluunt, pilulæ indæ.

Febribus antiquis periodicis & quartanis confert, confectio de assa, diasulphur, confectio de dactylis, syrupus de eupatorio, secaniabin de radicibus, secaniabin de calamento, infusio de hiera, trochisci de rosis, trochisci de eupatorio, trochisci de absinthio, trochisci de aniso, trochisci diarhodon, oxysacchara Nicol. trochisci de lacca, adrianum Nicolai, mithridatium Nicolai, hiera fortissima Galeni.

Febribus cholericis antiquis conferunt, trochisci de eupatorio.

Febribus cholericis confert, Rauedsceni.

Febribus cholericis conferunt, syrupus de succo acetosæ, syrupus de agresta, diaprunis Nicolai.

Febribus choleric. multi incendii, & propriè quæ accidunt iuuenibus in æstate conferunt, syrupus acetosus de pomis descriptione nostra, trochisci de rosis, trochisci de spodio, trochisci de spodio cum semine acetosæ.

Febribus compositis valent, syrupus diacodion, trochisci de rosis, trochisci de eupatorio.

Febribus, in quibus forma corrumpitur, conferunt, trochisci diarhodon.

Febri-

Febribus oppilationum cholericis & phlegmaticis, quarum est difficilis eradicatio, confert, syrupus de bysantiis.

Febribus phlegmaticis conferunt, decoctio de stœchade, trochisci diarhodon.

Febribus quartanis, & eorum rigoribus valent, syrupus de thymo, adrianum Nicolai, diacyminum Nicolai, diacalamentum Nicolai, hydracopion olympiacum Nicolai, mithridatium Nicolai, potio sancti Pauli Nicolai, requies magna Nicolai, musa ænea Nicolai.

Febribus syncopisantibus calidis conferunt, syrupus acetosus de tereniabin.

Febricitantibus calidis conferunt, confectio de acetosis, syrupus cucurbitæ, cerotum violatum, diarhodon abbatis Nico.

Febrium ardorem & inflammationem extinguunt, confectio de prunis, iulep violatum, diaprunis Nicolai.

Febrium inflammationi conferunt, iulep violatum, syrupus de prunis, syrupus de granatis, syrupus acetositatis citri, syrupus acetosus simplex, syrupus de portulaca, trochisci de camphora, trochisci de berberis, trochisci de santalis.

Febrium intentionem sedat, syrupus cum succo fructuum.

Febrium rigoribus valent, trochisci de eupatorio, oleum anethinum, oleum de enula, rubea trochiscata Nicolai, requies magna Nicolai, musa ænea Nicolai.

Fistulas antiquas, quæ indigent mundificatione, abstergit & mundificat à carne mortua & putre-

factione, vnguentum ægyptiacum magnum.

Fistulas purgant, hieralogodion Rufi, vnguentum diafenicon descriptione arabica, emplastrum Arabum, vnguentum de lino, vnguentum alfescericon, oleum de ouis, syrupus de epithymo.

Fluxum cholericum sistunt trochisci ramich, oleum rosatum.

Formę corruptioni & defœdationi conferunt, trifera minor, confectio rauedsceni, confectio alkekengi, syrupus diacodion, syrupus de eupatorio, mellicratum de buglossa, trochisci de rosis, trochisci de rhabarbaro.

Frigidis natura valet, diambra.

G

Gaudium generant, confectio de xylo aloes, lætitiæ gal. Nicolai, dianthos Nicolai.

Genuum dolores purgant, pilulæ aggregatiuæ maiores, pilulæ de opopanace.

Genuum doloribus confert, emplastrum Andromachi.

Gingiuæ laxę & putridæ confert, acetum squilliticum.

Gutturis asperitatem leniunt, oleum amygdalarum dulcium, oleum de granis sesami.

H

Hæmorrhoidarum dolo. sedant, oleum de chrysomelis, oleum de nucleis persicorum.

Hæmorrhoidarum fluxum stringunt, confectio electarij ex inuent. nostra, pilulæ de bdellio maiores, pilulę de bdellio minores.

Hæmorrhoidarum tumores soluunt, oleum de chrysomelis, oleum de nucleis persicorum.

Hæmorrhoi-

Hæmorrhoidas ſanant, trifera ſaracenica magna, trifera muſcata, trifera Galeni trifera minor, confectio alkekengi.

Hæmorrhoidas ſoluunt, pilulæ aggregatiuæ maiores.

& earum vlceribus valent, pilulæ de bdellio maiores, pilulæ de bdellio minores.

Hecticis & conſumptis conferunt confectio teſticulorum vulpis, loch ſanum, trochiſci de camphora, oleum amygdalarum dulcium, diarhodon abbatis Nicolai, diatragacanthum Nicolai, diapapauer Nicolai, ſaccharum roſatum Nicolai, ſyrupus contra pleureſim Nicolai.

Hemicraneæ conferunt, oxymel ſquilliticum compoſitum, infuſio de hiera, emplaſtrum ſinapis, adrianum Nicolai, diaolibanum Nicolai, dia caſtoreum Nicolai, theriaca Galeni & Nicolai.

Hemicraneæ dolori conferunt, trochiſci de citro, oleum laurinum, oleum nardinum, oleum de cucumere aſinino, oleum de euforbio, mithridatium Nicolai.

Hemicraneam difficilem purgant, pilulæ alandahal, pilulæ arabicę Nicolai.

Hemicraneam purgant, hiera Hermetis, pilulæ arabicæ Nicolai.

Hepar calefacit, emplaſtrum ſtomachum & cor confortans.

Hepar confortant, aromaticum nardinum, electarium de granis myrti, confectio de citoniis, ſyrupus de fumo terrę maior, conditum de citro, conditum de citoniis, trochiſci gallę alefanginæ, trochiſci de galla magna, trochiſci ramich,

pilulæ aggregatiuæ maiores,oleum coſtinum.

Hepar mundificant, pilulæ ſtomachicæ, pilulæ aggregatiuæ.

Hepar oppilatum ab humoribus aduſtis aperit, decoctio fumiterræ.

Hepaticam hydropiſim ſanat,theriaca diateſſaron,athanaſia,diacodion,ſyrupus de eupatorio, ſecaniabin de keiſim,trochiſci de roſis,trochiſci de eupatorio,trochiſci de lacca,pilulæ alkekengi, pilulæ de rauedſceni.

Hepatico fluxui confert,emplaſtrum diaphœnicon.

Hepatis ægritudines frigidas purgant, hiera picra,confectio electarij alharif.

Hepatis ægrit. factis ex phlegmate groſſo & ventoſitate conferunt,electarium de aromatibus, electarium de gemmis, confectio de xyloaloes, diacucurma magna.

Hepatis ægritudines purgant,confectio alkekẽgi,pilulæ de turbith,pilulæ ſebellinę.

Hepatis apoſtemationi conferunt, trochiſci de rhabarbaro,trochiſci de eupatorio , emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum.

Hepatis cachexiæ valet,theriaca diateſſaron.

Hepatis calefactioni conferunt confectio de pſyllio.

& ipſius duritiei valent,hyſſopi cerotum deſcr. Galeni, emplaſtrum diachylon commune, emplaſtrum Andromachi , emplaſtrum relatum ad Ariſtar.emplaſtrum de meliloto.

Hepatis debilitatem corrigunt,confectio diarhodon deſcr.communi, aromaticum muſcatum dialacca

dialacca maior, dialacca minor, confectio alkanzi, syrupus de absinthio, conditum de citro aliud, trochisci de ligno aloes.

* Hepatis debilitati ex causa frigida valent emplastrum de galla, emplastrum de fermento, emplastrum aliud de galla, emplastrum diaphœnicō.

Hepatis doloribus & puncturę eius conferunt, diarhodon descr. communi, athanasia magna, syrupus de absinthio decoctio de eupatorio, trochisci de rhabarbaro, pilulæ de rhabarbaro, pilulæ alkekengi: hyssopi cerotum descr. Gal. hyssopi cerotum descr. Philagrij, hyssopi cerotum descr. Pauli, oleum de euforbio in causa frigid.

Hepatis frigiditati conferunt, syrupus de thymo, secaniabin de calamento, mellicratum conditum.

Hepatis grossitiei confert emplastrum Oribasij aliud.

Hepatis inflammationem extinguunt, confectio de acetosa, alsiracostum, trifera persica, syrupus acetosus de pomis, syrupus acetosus de tereniabin, syrupus de portulaca, trochisci de camphora, trochisci de spodio cum se. acetosę, trochisci de berberis, trochisci de santalis, vnguentum rosatum, cerotum santalinum, emplastrum de fermento, triasantali Nicolai.

Hepatis malitiam corrigunt, confectio diagalanga trochisci de aniso.

Hepatis oppilationes aperiunt, syrupus acetosus cum radicibus, syrupus de fumo terrę minor, secaniabin de radicibus, decoctio de eupatorio, trochisci de rhabarbaro, trochisci de absinthio.

Herpeti conferunt, trochiſci de arſenico.

Humiditates groſſas & viſcoſas ſubtiliat & reſoluit, diacalamentum deſcriptione Galen.

Humores aduſtos purgant, confectio alia hamech, acetum ſquilliticum.

Humores crudos purgat, confectio de dactylis.

Humorum groſſitiem purgat & ſubtiliat, vt faciliùs educi poſſit, acetum ſquilliticum.

Humores groſſos deſcendentes ad neruos purgant, pilulæ de euphorbio.

& ipſos reſoluit, emplaſtrum de alliis.

Humores groſſos & viſcoſos purgant, pilulę aggregatiuæ maiores, pilulæ fœtidæ maiores, pilulæ fœtidæ minores, infuſio alia hieræ.

Humorum lubricitatem remouet, confectio de ſeminibus.

Hydropiſi conferunt, diacucurma magna, diacucurma minor, diacoſton, diaſulphur, ſyrupus de eupatorio, trochiſci de ligno aloes, trochiſci de roſis, trochiſci de rhabarbaro, emplaſtrum Andromachi, emplaſtrum de alliis emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum, oleum almezereon, emplaſtrum de baccis lauri, diacoſton Nicolai, dialacca Nicolai.

Hydropiſim purgant, confectio de alkekengi, pilulę de alkekengi, pilulę rauedſceni, pilulę ſebellinæ, pilulæ de mezereon, vnguentum arthanitę magnum.

Hydropiſim quando eſt in prin. purgant, confectio de eupatorio, pilulæ de rhabarbaro.

Hypochondriorum doloribus confert, ſyrupus de eupatorio.

Hypochon-

Hypocondriorum ventoſitatibus conferunt, mellicratum conditum, decoctio alhaſce.

I

Ictericis confert, confectio rauedſceni, trifera perſica, confectio de pſyllio, trochiſci de roſis, trochiſci de eupatorio, trochiſci de rhabarbaro, trochiſci de camphora, oleum de cartamo, diarhodon abbatis Nicolai, triaſantali Nicolai.

Icteritiam citrinam purgant, confectio electarij roſati, confectio de eupatorio, ſyrupus de fumo terræ minor, confectio fumiterræ.

Icteritiam ſpleneticam ſoluunt, pilulæ indæ.

Igni perſico valet, vnguentum roſatum.

Ilei dolori cõfert, oleum de kerua, oleum aſſæ.

Impetiginem purgant, confectio hamech, ſyrupus de fumoterræ maior, vnguentum alfeſcericon, oleum de ſerpentibus, oleum de ouis, oleum de frumento.

Impinguant corpus, Suffuf, bonum impinguatiuum, oleum amygdalarum dulcium, oleum de nuce indica, oleum de granis ſeſami, oleum de granis papaueris.

Inflammationes extinguunt, rob de prunis, rob de fructibus, trochiſci de anetho, vnguẽtum roſatum, vnguentum violatum, oleum mandragoræ.

Inflammationes omnes maturat, emplaſtrum diachylon magnum.

Intellectum acuit illis qui ſcire deſiderant, confectio anacardina.

Inteſtinorum lubricitati valet, ſuffuf de granis myrti.

Iuncturarum ægritudines calidas purgant, confectio electarij rosati, electarium de succo rosarum Nicol.

Iuncturarum ægritudines frigidas purgant, hiera picra, hiera Hermetis, electarium indum maius, electarium indum minus, confectio alkekengi, pilulæ alandahal, pilulæ hermodactylorum, pilulæ de opopanace.

Iuncturarum ægritudinibus & doloribus conferunt, acetum squilliticum, hyssopi cerotum descriptionẽ Gal. emplastrum Andromachi, oleum de been, oleum laurinum, oleum de keiri, oleum de cucumere asinino, oleum de granis citrangulorum, oleum de piperibus.

Iuncturarum dolores purgant, electarium alescof, pilulæ stomachicæ, pilulæ aggregatiuæ maiores, pilulæ fœtidæ maiores, pilulæ fœtidæ minores, pilulæ de serapino, pilulæ de colocyntida.

Iuncturarum doloribus conferunt, aqua mellis, sermo in secaniabin, oleum mastichinum, oleum de storace, oleum de euforbio.

Iuncturarum durities lenit, oleum de semine lini.

Iuncturarum frigiditatibus confert, cerotum Andromachi.

Iuncturarum nodositates leniunt, cerotum diapente, emplastrum filij Zachariæ.

Iuncturas laxas confortat, oleum de scinco.

in Iuuentute conseruant, confectio electarij alharif, confectio alia alharif, kebuli conditi, acetum squilliticum.

Lacer-

L

Lacertos calefaciunt, oleum de ſtorace, oleum coſtinum.

Lætificant, diambra, dianthos Nicolai, lætitiæ Galeni Nicolai.

Lapidem frangunt, diaſulphur, pilulæ aggregatiuæ maiores, oleum de piperibus, oleum de ſcorpionibus, iuſtinum Nicolai, philanthropos, lithontripon Nicolai, nefrocatharticon Nicolai.

Lapidem non permittunt generari in viis vrinæ, aqua mellis, ſyrupus de radicibus.

Lateris tumori confert, emplaſtrum Andromachi, emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum.

Laterum dolori conferunt, confectio philonij prima inuentione, loch de ſquilla, loch de alfeſcera, ſyrupus de hyſſopo, oleum rutæ.

Laterum dolorem purgat, electarium aleſcof.

Lentiginibus cutis conferunt, vnguentum aliud arabicum, oleum de been, oleum de nucleis ceraſorum, oleum de granis citrangulorum, vnguentum citrinum Nicolai.

Lepræ conferunt, oleum de iunipero, vnguentum alfeſcericon.

Lepram curant, ſyrupus de fumoterræ, ſyrupus de epithymo.

Lepram purgant, hieralogodion Rufi, confectiones hamech, decoctio epithymi, pilulæ indæ, pilulæ fœtidæ maiores, pilulæ fœtidæ minores, hiera Rufi Nicolai.

Linguæ impedimentum ſoluit, oleum de chryſomelis.

M

Maculis cutis conferunt, vnguentum alhariel, vnguentum citrinum Nicolai.

Malo mortuo tibiarum valent, vnguentum alſcericon, oleum de iunipero, oleum de fraxino.

Maniam & melancholiam purgant, hieralogodion Rufi, confectio ſecunda hamech, diaſenne Nicolai.

Materiarum curſum ne fluant ad aliquem locum prohibent, oleum de chamæmilla, oleum meliloti.

Materias calefactas ſubtiliat & reſoluit, oleum de enula.

Materias calidas & frigidas ſubtiles, groſſas, & viſcoſas ſeu adurentes, digerit, ſyrupus acetoſus ſimplex.

Materias difficilis eradicationis purgat, oxymel ſquilliticum ſimplex.

Materias groſſas & putridas incidit & abſtergit, ſecaniabin de calamento.

Materias longi temporis diuidit, & eas maturat, ſecaniabin.

Matricem frigidam calefaciunt, electarium de gemmis, oleum rutæ, oleum de piperibus, oleum lilij, emplaſtrũ ceroneum Nicolai, trifera magna Nicolai.

Matricis ægritudinibus conferunt, diambra, oleum nardinum.

Matricis ægritudin. frigid. confert, oleum de enula.

Matricis ægritudin. frigid. purgat, hiera picra Galeni.

Matri-

Matricis dolores purgant, hiera Hermetis, pilulæ de ſerapino expertæ.

Matricis dolores ſedant, confectio Philonij inuentione prima, muſa ænea, hyſſopi cerotum deſcrip. Philagrij, hyſſopi cerotum deſcrip. Pauli, emplaſtrum de granis lauri, oleum de ruta, oleum de croco, oleum philoſophorum.

Matricis duritiei confert, hyſſopi cerotum Democriti.

Matricis præfocationi conferunt, aromaticum muſcatum, oleum de lapide gagate.

Matricis ventoſitates remouent, trifera Gal. muſa ænea.

Medicamen non valentibus ſumere eſt propinandum, vnguentum arthanitæ magnum.

Melancholiæ ſolutionem educit ſecaniabin.

Melancholicas ægritud. purgat, diaſenne Nicolai, pilulæ indæ, pilulæ lucis maiores, pilulæ lucis minores, pilulæ de lapide lazuli, pilulæ ſebellinæ.

Melancholicis ægritu. & iis qui triſtantur ſine cauſa confert, confectio de muſco.

Membra neruoſa confortant, oleum de ſcinco, oleum de chamæmilla, oleum meliloti, oleum coſtinum, oleum de alchanna.

Membra nutritio. omnia confortant, aromaticum roſatum maius, diambra, acetum ſquilliticum, trochiſci de galla, oleum de citoniis.

Membra nutritionis purgant, confectio alkekengi, diacitoniten.

& ipſa confortant, cerotum Alexandri, emplaſtrum diaſenicon deſcrip. Alexan.

Membra nutritiua calefaciunt, aromaticum caryophyllatum, diambra, diacyminum.

Membrorum duritiem & eorum nodoſitatem curant, hyſſopi cerotum deſcript. Alexandri, cerotum Alexandri.

Membrorum frigid. humiditates & putrefactiones in eis generatas educunt, hiera picra Galeni, confectio electarij indi maioris, confectio electarij indi minoris.

Membrorum laſsitudinem tollit, trifera ſaracenica magna.

Membrorum nutritionis doloribus conferunt trochiſci de ſpodio.

Membrum cauteriſat, excoriat, & veſicari facit, vnguentum de alhariel.

Memoriam & ſenſum temperant, confectio anacardina, theodoricon anacardinum Nicolai.

Menſtrua prouocant, diacalamentum deſcript. Galen. pilulæ de ſerapino expertæ, antidotum hęmagogum Nicolai, dialacca Nicolai, mithridatium Nicolai, theriaca Galeni Nicolai, trifera magna Nicolai, hieralogodion, memphitum Nicolai, hiera Rufi.

Menſtruorum fluxum retinent, pilulæ de bdellio maiores, pilulæ de bdellio minores.

& ad eorum exuberationem valet, trifera minor, athanaſia Nicolai.

Mirach inflationem ſoluunt, pilulæ aggregatiuæ maiores.

Mollificationem & lubricitatem propter indigeſtionem factam curant, confectio electarij ex inuentione noſtra.

& eam

& eam purgant, pilulæ de ſerapino, pilulæ de euforbio.

& eiſdem conferunt, vnguentum ad illud, oleum de piperibus.

Morbos ex aduſtione prohibent fieri, trifera perſica, pilulæ indæ, pilulæ fœtidæ maiores, pilulę fœtidæ minores.

Morpheam difficilis eradicationis purgant, pilulæ colocyntidæ.

& ei conferunt, vnguentum de alhariel, oleum de ben, hiera Rufi Nicolai.

Morſibus venenoſis conferunt, confectio de aſſa, diaſulphur, mithridatium Nicolai, theriaca magna Gal. Nicol. theriaca diateſſaron Nicolai.

N

Narium fœtori valet, oleum de cucumere aſinino.

& earum oppilationes aperit, oleum philoſophorum.

Naturam ſtringunt, ſyrupus de pyris, ſyrupus de citoniis.

Nauſeam ſedant, aromaticum roſatum, aromaticum caryophyllatum, ſyrupus de mentha.

Neruis conferunt, confectio de alfeſcera, bauciæ conditæ.

Neruis, quibus accidit laxitas, confert oleum citoniorum.

Neruorum debilitati conferunt, trochiſci gallæ alephanginæ.

Neruorum ægritud. frigid. conferunt, ſyrupus de ſtœchade, aqua mellis, vnguentum de bdellio,

oleum nardinum, oleum de croco, oleum de piperibus, oleum de euphorbio.

& eorum frigiditati & dolori conferunt, decoctio de ſtœchade, cerotum Andromachi, oleum de ſtorace, ~~oleum de~~ ben, oleum de enula.

Neruorum ægritudines purgant, pilulæ alandahal, pilulæ de opopanace.

Neruorum contractioni & eorum frigidis paſsionibus conferunt, cerotum aliud Alexandri, oleum nucum.

Neruorum doloribus valent, hyſſopi cerotum Galeni, oleum amygdalarum amararum, oleum auellanarum, oleum de nuce indica, oleum laurinum, oleum chamæmillæ, oleum ſambuci, oleum de cheiri, oleum de meliloto, oleum maſtichinum, oleum de euphorbio.

Neruorum durities leniunt, oleum amygdalarum amararum, oleum de ſemine lini, oleum de croco.

Neruorum educit ſuperfluitates groſſorum humorum & viſcoſorum, hiera Hermetis.

Neruorum tumoribus, & eorum puncturæ conferunt, oleum nucum.

& ipſis læſis & frigidis valet, oleum laurinum.

Neruos calefaciunt, oleum coſtinum, oleum ſampſuchinum.

Neruos cõfortant, oleum chamæmillæ, oleum ſambucinum, oleum de meliloto, oleum de croco.

Nodoſitates, quæ fiunt in membris & iuncturis, mollificat, hyſſopi cerotum.

Obli-

O

Obliuionem purgat, confectio hamech.

Obliuioni confert, emplastrum sinapis, oleum sinapis, oleum philosophorum.

Oculorum dolores, & eorum superfluitates purgant, confectio electarij rosati, pilulæ lucis maiores, pilulæ lucis minores.

& in oculis in quibus descript. aqua valet, oleum philosophorum.

Odorem facit bonum, oleum costinum.

Opium aut hyoscyamum qui sumpserunt per os, illis valet, oleum philosophorum.

Oppilationes aperiunt, diacyminum; confectio de seminibus, syrup. aceto. de succis herbarum, syrupus de fumo terræ maior, secaniabin de radicibus, trochisci de animoso, pilulæ aggregatiuæ minores, oleum amygdalarum amararum, oleum persicorum, oleum de ben, oleum costinum, oleum de piperibus.

Oris fœtorem amputāt, electarium de persis, persica condita, syrupus de persicis, trochisci ad fœtorem oris, trochisci de ligno aloes.

Oris odorem faciunt bonum, electarium de aromatibus, electarium de gemmis, confectio de xylo aloes, confectio electarij de citro, aromaticum muscatum, aromaticum nardinum, trifera saracenica magna, citra condita, syrupus de corticibus citri, mellicratum conditum, mellicratum de citro, trochisci galliæ moscatæ, suffuf de ligno aloes, suffuf aromaticum, pilulæ diarhodon.

Ossa corpori infixa, quamuis profunda sint,

extrahunt, emplastrum de fermento, emplastrum apostolicum Nicol.

Osibus denudatis conferunt, vnguentum dia phœnicum, emplastrum arabicum.

Osium doloribus ex frigid. causa confert, emplastrum sinapis.

P

Panum delet & vestigia, oleum de cucumere asinino.

Paralysi prosunt, confectio de musc. theriaca diatessaron confectio alfescera, syrupus de stœchade, vnguentum de bdellio, cerotum Alexandri aliud, oleum de piperibus, oleum de lapide gagate, oleum philosophorum, diacastor. Nicolai, mithridatium Nicolai.

Paralysim purgant, hiera Hermetis, hieralogodion Rufi, pilulæ de serapino, pilulæ de euphorbio, pilulæ de opopanace blanca Nicolai, hieralogodion memphitum Nicol.

Pasiones omnes quæ fiunt à cholera & phleg. salso purgat, confectio hamech.

Pectoris ægritud. frigid. conferunt, syrupus de prasio, syrupus de thymo.

& ipsi confert, syrupus de chesmes.

Pectoris asperitati conferunt, loch ad caliditatem, loch aliud nostrum, iulep violatum, iulep iuiubinum, syrupus cucurbitæ, syrupus de prunis, syrupus de papauere, syrupus de gra. oleum de granis papaueris, oleum violatum.

Pectoris doloribus conferunt, loch de papauere, loch de squilla, loch alfescera, syrupus de hysso-

hyssopo, suffuf ad tussim antiquam, oleum de lauro, oleum de lilio.

Pectoris & pulmonis vehementi siccitati confert, loch de amygdalis.

Pectoris oppilationibus ex humoribus grossis conferunt, oxymel squilliticum compositum, oleum de cartamo.

Pectoris saniem expellit, loch sanum & expertum.

Pectus mundificant ab humoribus grossis & putridis, pilulæ de agarico.

Pectus mundificant, athanasia magna, loch bonum & expertum, aqua mellis, syrupus de liquiritia, trochisci aneth.

Pestilen. æstatis & autumni. confert trifera persica.

Phlegma grossum & difficile incidunt & abstergunt, syrupus acetosus cum radicibus, secaniabin cum radicibus, secaniabin de keisim.

Phlegma purgant, hieralogodion Rufi, secaniabin, decoctio alhasce, decoctio myrobalanorum, pilulæ de euphorbio, pilulę de turbith, hiera picra abbatis Nicol.

Phlegma salsum curat, syrupus de fumo terræ maior.

Phlegma visco. atterit & subtiliat, oleum de kerua.

Phlegmatis ægritudines purgant, pilulæ de sarcocolla, pilulæ de colocyntida.

Phlegmatis vtriusque superfluitates purgant pilulæ stomachicæ, pilulę de sarcocolla, pilulæ de serapino.

Phlegmaticis confert, decoctio alhasce.

Phthiſicis conferunt, confectio teſticulorum vulpis, ſyrupus de papauere, trochiſci de camphora, diatragacant. frigidum Nicolai.

Plagas curat & conſolidat, vnguentum aureũ.

Pleureſi conferunt, loch de papauere, iulep violatum, iulep iuiubarum, ſyrupus cucur. ſyrupus de prunis, ſyrupus de granatis, ſyrupus de cannis, ſyrupus conferens catarrhis, ſyrupus iuiubarum, ſyrupus violatus, oleum violatum, philonium Nicolai.

Podagram calidam purgant, pilulæ hermodactyl. minores, electarium roſatum Meſuæ, electarium de ſucco roſa. Nicol.

& ei conferunt, oleum de ranis, oleum roſatũ.

Podagram dorſi & genuum purgant, pilulæ fœtidæ maiores, pilulę de ſerapino, pilulæ fœtidæ minores.

Podagram ex phlegmate purgant pilulæ de hermodactylis maio. pilulæ de hermodactylis mino. oleum de ranis, oleum vulpinum, oleum philoſophorum, benedicta Nicolai, hiera Rufi Nicol.

Podagram frigidam purgant, pilulæ de hermodactylis maiores.

& ei conferunt, emplaſtrum ſinapis, oleum vulpinum, mithridatium Nicolai, oleum philoſophorum, vnguentum martiaton Nicolai.

Potui veneni confert, diaſulphur.

Prægnantium relaxationem abſcidit, ſyrupus aceto. de ſuc. & aquis fructuum.

Pruritum purgant, pilulæ aggregatiuæ minores.

Pul-

Pulmonem confortat,ſyrupus de granis myrti.

Pulmonem iuuant his in quibus materia groſſa difficilis eradicationis exuberat in membris anhelitus,reddens eum facilem ad ſcreandum,loch de ſquilla,emplaſtrum filij Zachariæ oleum philoſophorum.

Pulmonem mundificant,ſyrupus de liquiritia, oleum de cartamo.

Pulmoni frigido confert,ſyrupus de thymo.

Pulmonis ęgritudinibus conferunt, confectio de muſco diapeni.Nicol.

Pulmonis aſperitatem leniunt, oleum amygdalarum dulcium,oleum violatum,oleum de nuce indica.

Pulmonis cannæ confert, acetum ſquilliticũ.

Pulmonis inflammationi confert, iulep roſatum.

Pulſationi confert,cerotum vulpinum.

R

Raucedini conferunt,iulep iuiubinum, loch ſanum & expertum.

Renes calefaciunt,electarium de aromatibus, trifera Galeni,conditum ſecacul,confectio de zinzib.oleum de lilio,oleum rutæ.

& ipſos confortat, aromaticum roſatum.

Renum ægritud. frigid. purgant, hiera picra. Galeni,hiera Hermetis,electarium indum maius electarium indum minus,benedicta Nicolai.

Renum doloribus conferunt diacucurma maior,diacucurma minor, diamoruſion, confectio Philonij prima,emplaſtrum de granis lauri, oleum laurinum,oleum de cheiri,oleum rutæ,oleũ

de aſſa, oleum vulpinum, oleum philoſophorum, oleum nardinum, vnguentum Agrippæ Nicolai, emplaſtrum apoſtolicon Nicol.

Renum lapidem frangunt, dialacca maior, dialacca minor, oleum de nucleis ceraſorum, oleum de granis citrangulorum, oleum de ſcorpionibus, dialacca Nicolai, diatrionpipereon Nicolai, electarium ducis Nico. philantropos Nic. nefrocatharticon Nicolai, opopyra magna Nicol. mithridatium Nicol.

Renum oppilationes aperit, ſyrupus acetoſus cum radicibus.

& eos mundificat, electarium aleſcoph.

Renum vlceribus conferunt, trochiſci alkekengi.

& eorum duritiei confert, hyſſopi cerotum Democriti.

Rigori febrium confert, diacalamentum deſcriptione Galeni.

Ructus acidos curant, electarium de aromatibus, diatrionpipereon deſcr. Gal.

S

Sanguinem diſſoluit oleum philoſophorum.

Sanguinem mundificant & clarificant, confectio anacardina, decoctio capilli veneris, aqua fructuum, decoctio fumi terræ.

& purgant ipſum, pilulæ ad febres cholericas.

Sanguinis egeſtioni conferunt, athanaſia Nicolai trochiſci de terra ſigillata.

qui etiam reſtringunt fluxum ſuperfluum menſtruorum.

Sãguinis feruorem reprimunt, & eius ebullitio nem

nem ſedant, aqua fructuum, alſiracoſtum, trochiſci de camphora.

Sanguinis fluxum de naribus & aliunde reſtringunt & abſcindunt, trochiſci ramich, trochiſci de terra ſigillata, trochiſci de karabe, athanaſia Nicolai.

Sanguinis ſputo conferunt, athanaſia magna, trochiſci de terra ſigillata Nicol.

Scabiei confert, oleum nucum.

& illam quę fit ex ſalſo phlegmate & cholera purgant, confectio hamech, ſyrupus de fumo terræ maior, ſyrupus de fumo terrę minor, ſyrupus de epithymo, hiera Rufi Nicolai.

Scabiei ſiccæ conferunt, vnguentum ceruſæ, vnguentum alfeſcericum aliud.

Schiaticæ dolori conferunt, emplaſtrum Andromachi, emplaſtrum ſinapis, oleum de piperibus, oleum philoſophorum.

Schiaticam purgant, pilulæ aggregatiuæ maiores, pilulæ de ſerapino expertæ.

Scorpionis morſui conferunt, theriaca diateſſaron, oleum philoſophorum.

Scrophulas reſoluunt, vnguentum arthanitæ paruum emplaſtrũ diachylon cõmune, emplaſtrũ Oribaſij, oleũ de ben, oleũ de cucumere aſinino.

Senibus & frigid. natur. conueniunt, diambra, ſyrupus de praſsio, ſyrupus de calamen. decoctio alhaſce.

Senſuum cogitationem & rationem ſubtiliãt & vigorant, confectio ſecunda alharif, kebuli conditi.

Sensuum instrumentum mundificant, pilulæ alephanginæ, pilulæ stomachicæ, pilulę aggregatiuæ, pilulæ lucis maiores, pilulæ lucis minores.

Serpiginem curant, syrupus de fumo terrę maior, oleum de oliuis, oleum de iunipero, oleum de fraxino.

Singultui vehemen. frigido vel acetoso vel ventoso, cui difficilis est resolutio, conferunt, diacalamentum descr. Galeni, confectio Philonij inuent. prima.

si verò fuerit singultus suffocatiuus à repletione factus aut ventositate, conferunt, diacyminum, syrupus calamenti, syrupus mannę.

Siti vehementi laboriosæ & æstuosæ conferunt, syrupus de agresta, syrupus acetosus de pomis, syrupus aceto de tereniabin.

Sitim sedant vel stringunt, electarium de persicis, confectio de acetosa, alsira costum, trifera persica, persica condita, sacchar. violat. iulep rosat. syrupus de persicis, syrupus acetosus cum succo fruct. syrupus de acetositate citri, syrupus acetosus de pomis, syrupus acetosus de citoniis syrupus de prunis, syrupus de cannis, syrupus de portulaca, aqua mellis, rob de ribes, rob de agrest. rob de berberis, rob de sumach, rob de moris de sceni, rob de granatis, trochisci de camphora, trochisci de spodio cum sem. acetosæ, trochisci de berberis, trochisci de santalis, vnguentum rosatum.

Sodæ frigidę confert oleum de euphorb.

Sodam antiquam purgant pilulæ alandahal.

Sodam

Sodam calidam purgant, confectio electarij rosati.

& ei confert, cerotum vltimum.

Solutionem fortem sedant, electarium de sorbis, rob de ribes.

Solutioni cholericæ conferunt, syrupus de agresta, rob de sumach, rob de moris de sceni, rob de granatis, diacodion Nicol.

antiquæ verò confert, syrupus de granis myrti.

Somnum prouocāt, oleum anethinum, oleum de papauere, oleum mandragoræ, oleum ex granis, diapapauer Nicolai.

Spasmo conferunt, syrupus de stœcade, pilulæ de serapino, vnguentum de bdellio, vnguentum ad illud, cerotum diapente, oleum de ben, oleum de semine lini, oleum de croco, oleum de piperibus, oleum de lapide gagate.

Sperma multiplicant, confectio testiculorum vulpis, oleum amygdalarum dulcium, oleum de nuce indica, oleum de granis sesami, oleum de semine lini.

Spinas corpori infixas, quamuis in profundo sint, extrahunt, emplastrum de fermento, emplastrum apostolicon Nicolai.

Spleneticis conferunt, syrupus de calamento.

Splenis ægritud. eradicant, diacucurma magna, oleum nardinum, oleum de euphorbio.

Splenis apostemati conferunt, trochisci de eupatorio.

Splenis doloribus & eius oppilationibus conferunt, athanasia, syrupus diacodion, secaniabin,

de radicibus, ſecaniabin de keiſim, acetum ſquilliticum, trochiſci de eupatorio, hyſſopi cerotum deſcrip. Galeni, hyſſopi cerotum deſcript. Philagrij, hyſſopi cerotum deſcr. Pauli, oleum laurinum.

Splenis duritiem reſoluunt, diaſulphur, ſecaniabin de calamento, trochiſci de capparibus, hyſſopi cerotum deſcr. Galeni. hyſſopi cerotum deſcr. Philagrij, hyſſopi cerotum deſcr. Pauli, hyſſopi cerotum deſcr. Democriti, diachylon commune emplaſtrum Andromachi, emplaſtrum de meliloto, oleum philoſophorum, oleum ceroneum Nicolai.

Splenis groſſitiei conferunt, emplaſtrum de fermento, emplaſtrum Oribaſij.

& ipſius ventoſita. reſoluunt, trochiſci de capparibus.

Splenis oppilationes aperiunt, ſyrupus acetoſus de radicibus, decoctio de eupatorio, trochiſci de eupatorio, trochiſci de lacca.

& ipſas purgant, pilulæ de rauedſeni, pilulæ ſebellinæ, pilulæ indæ, confectio alkekengi.

Stomachi ægritudines purgant, hiera picra Galeni, hiera Hermetis, pilulæ alephanginæ, confectio electarij alharif, confectio indi maioris, confectio indi minoris, pilulæ aggregatiuæ, pilulæ fœtidæ maiores, pilulæ fœtidæ minores, pilulæ ſebellinæ.

Stomachi ægritudinibus factis ex phlegmate viſcoſo proſunt, electarium de aromatibus, electarium de granis, confectio de xyloaloes, oxymel ſquilliticum ſimplex, oleum nardinum.

Sto-

Stomachi ardorem mitigant, electarium de perſicis, confectio de acetoſa, confectio de prunis, trifera perſica, iulep roſatum, ſyrupus de perſicis, ſyrupus de portulaca, trochiſci de camphora, trochiſci de ſantalis, ſuffuf diarhodon.

Stomachi doloribus à frigiditate conferunt, confectio anacardina, confectio Philagrij inuentione prima, muſa ænea, athanaſia magna, pilulæ alephanginæ, hyſſopi cerotum deſcriptione Philagrij, hyſſopi cerotum deſcriptione Pauli, oleum de kerua, oleum de carthamo.

Stomachi dolori & eius puncturæ à caliditate & acuitate humorum proſunt, confectio diarhodon, acetum ſquilliticum, infuſio de hiera, trochiſci diarhodon, pilulæ alephanginæ.

Stomachi duritiei conferunt, hyſſopi cerotum deſcriptione Philagrij, hyſſopi cerotum deſcriptione Pauli, diachylon commune, emplaſtrum relatum ad Ariſtarchum, emplaſtrum de meliloto.

Stomachi humiditatem & mollitiem & ipſius defectum, in quo eſt putrefactio, corrumpunt & corrigunt, aromaticum roſatum maius, aromaticum caryophyllatum, confectio de cinnamomo, trifera ſaracenica magna, diacucurma maior, diacucurma minor, diamoruſion, confectio electarij indi maioris, confectio electarij indi minoris, emblici conditi, trochiſci diarhodon.

Stomachi indigeſtionem & dolorem tollit, trifera ſaracenica.

& si fuerit abundatia magna phlegmatis crudi, valent dianisum, suffuf diarhodon, emplastrum relatum ad Aristarchum.

Stomachi inflammationem remouent, & morbos ex ea factos curant, electarium de aromatibus alsiracostum, trochisci de spodio cum semin. acetosæ, vnguentum rosatum, cerotum sandalinum, diarhodon abbatis Nicolai, triasantali Nicolai.

Stomachi inflammationi conferunt, syrupus de succo acetosæ, syrupus de agresta, syrupus acetosus de succo fructu. syrupus acetosus de pomis descriptione nostra, syrupus acetosus de tereniabin.

Stomachi inflationem soluunt, pilulæ aggregatiuæ maiores.

& dolori colico in eo facto confert, oleum laurinum.

Stomachi lubricitati confert, suffuf de granis myrti.

Stomachi oppilationes aperiunt, syrupus de eupatorio, secaniabin de radicibus, trochisci de absinthio.

Stomachi putrefac. abster. acetum squilliticum, trochisci de rosis, trochisci ad fœtorem oris.

Stomachi ventositates grossas expellunt, confectio electarij de citro, confectio de galanga, diacyminum, trifera muscata, diacucurma maior, diacucurma minor, diamorusion, confectio Philonij prima, secacul conditum, confectio de zinzibere.

& ipsius

& ipſius malitię digeſtionis proſunt, confectio de galanga, theriaca diateſſaron.

Stomachum calefaciunt, diacucumerum, diatrionpipereon deſcriptione Galeni, cerotum ſtomachicum Galeni.

Stomachum calidum confortant, ſyrupus de ſucco acetoſæ, ſyrupus acetoſus de ſucco & aquis fructuum, rob de ribes, rob de berberis, rob de ſumach, rob de moris de ſceni.

Stomachum debilem confortant, digeſtionémque bonam faciunt, electarium de aromatibus, confectio de xyloaloes, confectio alkanzi, electarium de citro, aromaticum roſatum, aromaticum caryophillatum, aromaticum nardinum, electarium de granis myrti, confectio de citoniis, electarium de perſicis, electarium de ſorbis, trifera Galeni, electarium ex inuentione noſtra, hieralogodion Rufi, kebuli conditi, emblici conditi, citonia condita, pyra condita, perſica condita, citra condita, ſaccharum roſatum, ſyrupus de pyris, ſyrupus de citoniis, ſyrupus de corticibus citri, ſyrupus de granis myrti, ſyrupus de albela, ſyrupus acetoſus de citoniis, ſyrupus acetoſus de pomis, ſyrupus de abſinthio, ſyrupus de fumo terræ maior, mellicratum de citro, mellicratum de bugloſſa, mellicratum de citoniis, rob de pyris, rob de citoniis, rob de pomis, rob de granatis, rob de fructibus, rob de agreſta, decoctio alhaſce, trochiſci de gallia ſebellina, trochiſci de roſis, trochiſci de galla magna, trochiſci ramich, trochiſci de abſinthio, ſuffuf de ligno aloes, ſuffuf diarhodon, ſuffuf aromaticum, pilu-

læ alephanginæ, pilulæ aggregatiuæ minores, pilulæ ſtomachicæ, pilulæ diarhodon, cerotum Alexandri, emplaſtrum ſtomachicon, emplaſtrum diaphœnicon, emplaſtrum de galla, emplaſtrum de fermento, oleum de ſcinco, oleum de citoniis, oleum maluinum, oleum myrtillorum, oleum maſtichinum, oleum coſtinum, oleum de ſampſuco.

Stomachum frigidum confortant, ſyrupus de mentha, ſyrupus de thymo, ſecaniabin de calamento, mellicratum conditum.

Stomachum mundificant, infuſio de hiera, pilulæ ſtomachicæ, pilulæ aggregatiuæ minores, pilulæ de turbith.

Sudoris multitud. prohibent, oleum de citoniis, roſata nouella Nicol.

Sudoris odorem bonum facit, aromaticum nardinum.

Sudorem prouocat, oleum anethinum.

Superfluitates à toto corpore educit, electarium aleſcoph.

Surditati conferũt, oleum amygdalarum amararum, oleum de ben, oleũ de cucumere aſinino.

Syncopi conferunt, electarium de gemmis, confectio alkermes, confectio de xyloaloes, aromaticum muſcatum, confectio de acetoſa, poma condita, ſyrupus de pomis, ſyrupus acetoſus de prunis, trochiſci de ligno aloes, rob de citoniis, rob de pyris.

T

Tetano confert, oleum de lapide gagate.

Torturæ educunt ſuperfluita. groſſorum humorum

morum & viſcoſorum, hiera Hermetis, hieralodion Ruffi.

Torturæ oris proſunt, confectio de muſco, theriaca diateſſaron, ſyrupus ſtœcados, cerotum aliud Alexandri, oleum de piperibus, oleum philoſophorum.

Tremorem purgat, hiera Hermetis.

Tremori conferunt, ſyrupus de ſtœchade, oleum de piperibus, oleum de lapide gagate, oleũ philoſophorum.

Triſtitiæ & ſolicitudini proſunt, electarium de gemmis, confectio alkermes.

Tumores à caliditate factos reſoluit & maturat, emplaſtrum diachylon paruum.

Tuſsi antiquæ, & eius qui habet pectus ſanioſum conferunt, diaſulphur, loch de pino, ſyrupus de granis myrti, ſyrupus de liquiritia, ſyrupus de praſsio, ſyrupus de calamento, loch ſanum & expertum, ſyrupus de prunis, ſyrupus de granatis, ſyrupus de iuiubis, ſyrupus de hyſſopo.

Tuſsi calidæ conferunt, loch de papauere, loch ad caliditatem, loch aliud noſtrum, iulep violatum, ſyrupus conferens catarrhis, ſyrupus violaceus.

Tuſsi catarrhali conferunt, pilulæ ad omnes morbos catarrhi.

Tuſsi diuturnæ conferunt, dianiſum, athanaſia magna.

Tuſsi humidæ confert, aqua mellis.

Tuſsi, quæ non ſinit dormire patientes, valet, ſyrupus papaueris.

Tuſsi ſiccæ conferunt, ſyrupus acetoſus, ſyrupus de tereniabin, ſyrupus papaueris.

& eam leniunt, loch bonum, loch de amygdalis.

Tuſsim antequam purgent, pilulæ de agarico.

Tuſsim antiquam remouent, & ſubtiliant humores groſſos, loch ad aſthma, ſuffuf ad illud.

V

Venarum orificia aperit, oleum philoſophorum.

Venenis frigidis valet, oleum philoſophorum.

Veneno reſiſtunt, ſyrupus de agreſta, theriaca diateſſaron, mithridatium Nicolai, theriaca magna Galeni.

Ventoſitates à toto corpore expellit, electarium de ligno aloes.

Ventoſitates attenuant & diſſoluunt, aromaticum caryophyllatum, diacyminum, oleum nardinum, emplaſtrum relatum ad Ariſtarch. aromaticum nardinum, dianiſum, trifera ſaracenica magna, trifera muſcata, confectio alkanzi, trifera Galeni, confectio electarij ex inuentione noſtra, confectio hieralogodion Rufi, confectio elect. indi maioris, confectio elect. indi minoris, ſuffuf aromaticum, emplaſtrum de aloe, oleum amygdalarum amararum, oleum nucum, oleum de kerua, oleum de enula.

Ventrem leniunt, trochiſci anethi.

& ipſum lubricat, ſaccharum violatum, ipſum mundificat à fæcibus, aqua mellis.

Ventris dolorem ex humiditate phlegmatica, multa cruda remouent & eam mundificant, diatrion-

trionpipereon descript. Galen. diacyminum, confectio anacardina.

& ipsi confert, emplastrum de granis lauri.

Ventris fluxui antiquo & dysenteriæ conferunt, athanasia magna, diacodion Nico.

Ventris fluxui superabundanti & chronico phlegmatis & tenasmi facto ex frigiditate confert, confectio de storace.

Ventris fluxum asiduum cum significationibus frigiditatis, etiam qui fit propter exuberantiam catarrhi, abscindunt, confectio electarij ex inuentione nostra, emplastrum de galla de significationibus caliditatis.

& quando venter soluitur superfluè ab operatione cathartici, stringunt, emplastrum confortatiuum stomachicum, emplastrum de galla secundum.

Ventris fluxum retinent, confectio de citoniis, citonia condita, syrupus de albelach, syrupus de mentha.

Ventris solutionem à fluxu cholerico iuuant & stringunt, electarium de fructibus, syrupus acetosus de suc. &c. trochisci de spod. cum semine acetosę.

Ventris solutionem sedant, mellicratum de citoniis, miua citoniorum simplex, rob de fructibus, trochisci de berberis.

Vermes occidunt qui sunt in auribus, oleum de nucleis persicorum, oleum benedictum.

Vertiginem purgant, hiera Hermetis, hieralogodion Rufi, confectio hamech.

illam verò quæ fit à fumis cholericis purgant,

confectio de psyllio, confectio electarij rosati.

Vertigini conferunt, confectio de musco, confectio alfescera, syrupus de acetositate citri, syrupus acetosus de prunis, acetum squilliticum, oxymel squilliticum simplex, oxymel squilliticum compositum.

Vesicæ doloribus conferunt, diacucurma maior, diacucurma minor, diamorusion, emplastrum ex granis lauri, oleumde cheiri, oleum nardinum, oleum assæ, oleum de piperibus, oleum philosophorum.

Vesicæ duritiei confert, hyssopi cerotum descript. Democriti.

& ipsius ardori confert, oleum amygdalarum dulcium.

Vesicæ lapidem frangunt, dialacca maior, dialacca minor, oleum de nucleis cerasorum, oleum de granis citrangulo. oleum de scorpionibus, oleum philosophorum philoanthropos Nicolai.

Vesicæ vlcerationi confert, oxymel simplex. ipsius verò vlcerationi valent, trochisci alkekengi.

Vesicam calefaciunt, oleum de lilio oleum, de enula.

Virgæ erectionem facit, confectio testiculorum vulpis.

Viscera confortant, aromaticum nardinum, cõfectio electarij ex inuentione nostra, saccharum rosatum, diacoston, syrupus de granis myrti, mel licratum de citoniis.

Viscera frigida habentibus conferunt syrupus calamenti, oleum rutæ, emplastrum relatum ad Ari-

Ariſtarch.

Viſcera lauat & abſtergit, aqua mellis.

Viſcerum ægritudinibus confert, oxymel ſquil liticum.

Viſcerum dolorem ex ventoſitatibus factum ſedant, confectio de ſeminibus diacoſtum ex inuentione prima, oleum laurinum.

& eorum putrefactionem remouet, trifera ſaracenica magna.

Viſcerum dolorem purgat, hiera Hermetis.

& eam mundificat, electarium aleſcoph.

Viſcerum duritiei conferunt, ſecaniabin de calamento, emplaſtrum de meliloto.

Viſcerum humiditatem deſiccat, aromaticum roſatum.

Viſcerum inflammationibus confert emplaſtrum de fermento.

Viſcerum lubricitati, & eorum ſolutioni propter malitiam digeſtionis conferunt, electarium de granis myrti, dialacca maior, dialacca minor, trochiſci ramich.

Viſcerum mollificationi conferunt ſyrupus de abſinthio, ſaccharum roſatum.

Viſcerum ventoſitates diſſoluunt, diacyminum, dianiſum, decoctio alhaſce.

& eorum debilitati à cauſa frigida confert emplaſtrum de galla primum.

à cauſa verò calida, emplaſtrum de galla aliud.

Viſum à fumis cholericis deperditum recuperàt, trifera perſica.

Viſus obſcuritatem purgant, pilulę de hiera pilulæ ſine quibus Nicolai.

Vlcerat & cauteriſat vbi oportet, emplaſtrum Andromach. aliud.

ad Vlcera excoriata, quæ fiunt à cholera aduſta & phleg. ſalſo, confert, vnguentum ceruſæ.

Vlceribus fraudulent. conferunt, oleum almezereon, oleum de iunipero, oleum de fraxino.

Vlceribus malis conferunt, hieralogodion Rufi, pilulæ aggregatiuæ minores.

Vlceribus putridis conferunt, vnguentum nobile relatum ad Nicol. vnguentum ceraſeos, & in eis generant carnem ea ſigillando, & præſeruando à putrefactione: vlcera curant, vnguentum dia phœnicon deſcript. arabi. emplaſtrum arabicum, oleum de ouis.

Vocem clarificant, oleum de carthamo, oleum de nuce indica, oleum de granis ſeſami.

Vocis lacertos corroborat, acetum ſquilliticum.

Vocis raucedini, quæ eſt propter frigiditatem, & phlegma groſſum, quod continetur in pectore & pulmone, conferunt, loch ſanum & expertum, ſyrupus de iniubis.

Vomitui conferunt, ſyrupus de agreſta, ſyrupus de albela.

Vomitui ex phlegmate & malitia digeſtionis confert trifera muſc. Alkanzi.

Vomitum cholericum & phlegmaticum remouent, confectio de citoniis, citonia condita, ſyrupus de calamento.

Vomitum cholericum ſedant, rob de ribes, rob de agreſta, rob de berberis, rob de ſumach, rob de moris de ſceni, rob de granis myrti.

Vomi-

Vomitum ſanat, vnguentum artanitæ magnum.

Vomitum ſedant, aromaticum roſatum, aromaticum caryophyllatum, ſyrupus acetoſus de citoniis, ſyrupus de prunis, ſyrupus de mentha, mellicratum de citoniis, trochiſci ramich, emplaſtrum diaphœnic. deſcrip. Alexand.

Vrinam prouocant, diacalamentum deſc. Galeni, diacucurma maior, diacucurma minor, diamoruſion, diaſulphur, ſecaniabin de radicibus, ſecaniabin de keiſim, trochiſci de lacca, pilulæ aggregatiuæ maiores, oleum philoſophorum.

Vrinæ difficultati conferunt, confectio Philonij inuentione prima, muſa ænea, oleum aſek.

vbi eſt dolor quando mingitur confert, confectio alkekengi.

Vulnera antiqua & recentia mundificat & incarnat, vnguentum diaceraſeos.

Vulnera fraudulenta expellunt, ſyrupus de epithymo, vnguentum de lino.

Vulnera incarnat & conſolidat, vnguentum triapharmacum.

Vulnera neruoſa, in quibus eſt calefactio, mundificat & incarnat, vnguentum baſilicon magnum.

Vulnera putrida curat, vnguentum ſericinum.

Vulnera quæ tardè curantur perfectè curat oleum philoſophorum.

Vulneribus antiquis confert vnguentum Ægyptiacum magnum.

Vulneribus difficilis conſolidationis & incarnationis ea mundificando conferunt vnguen-

tum diaphœnicon deſcriptum arabic. emplaſtrum arabicum, vnguentum de lino.

Vulneribus in quibus ſunt contenta ſuperflua quæ ſiccare opus eſt, confert emplaſtrum de fermento.

Vulnerum tumorem ſoluit oleum de cryſomelite.

Vulnerum veſtigiis confert oleum de ben.

Vuluæ & veſicæ ardori confert oleum amygdalarum dulcium.

FINIS.

Med. Therap. 2 eds.
Patholog[illegible]
Bertin[illegible]
Riola[illegible]

